

30 [Reseanteckningar 1847–1848]

111

N 44³⁶⁹⁶

Kanska kretsen

1.

Fortsättning № 6.

113 *Resan ifrån Krasnojarsk.*³⁶⁹⁷

Efter att i tre dagar hafva gästade de tre Syrjän-bröderna *Latkin*, afreste jag d. 26 September [g. st.] ifrån Krasnojarsk. Tätt invid staden måste man, då resan gället åt Irkutsk, låta färja sig öfver Jenisej. En häftig nordanwind gjorde min färd öfver floden äfventyrlig, men allt aflopp likväl bättre än man förmodat. Kommen öfver floden befann jag mig på på en stepp, som dock var här och der bevuxen med ung skog. På steppen syntes hvarken tält eller tabuner, eller kurganer, men i dess ställe for jag esomoftast förbi stora Ryska byar med stenkyrkor, och såg å omse sidor om vägen fruktbara åkrar och ängar.

114

Efter en resa af 25 verst hamnade jag i *Botoj*, första stationen från Krasnojarsk. Härifrån framåt blef steppen mera ojemn, och

3696 The mscr KK Coll. 539.30.3 (Varia 5.3 p. 111–429) consists of separate notebooks bound together, the size of which is ca. 17.5 x 22 cm. Castrén himself did not give them any general title, but the library personnel has titled them as *Rese-Anteckningar 1847–1848*.

3697 Continuing here directly from KK Coll. 539.32 p. 449 (see p. 1409).

Castrén had arrived in Krasnojarsk from the south on ca. 23 Sept./5 Oct. 1847. See his letter to Lönnrot in the volume of letters in this series. (TS)

- 3698 *ser* || såg
 3699 Most probably Rybnoe at N55°46'32" E94°46'50". There is a Rybinskoe at N55°58'12" E94°42'24", but its distance from Ust'-Anža is more than 75 versts. Nor is it situated on what is now the main road from Krasnojarsk to Kansk. Donner, Jörn, 2006: 213 located Rybinsk south of Aginskoe, but as far as Castrén's travels are concerned, that kind of location does not suit his route. Cf. also Abalakovo on p. 1419. (TS)
 3700 Ust'-Anža at N55°20'28" E95°8'19". (TS)
 3701 The River Anža, running into the River Kan from the left 434 km from the mouth of the latter on the Enisej. (TS)
 3702 *Wägen* || Denna
 3703 *ledde* || war
 3704 *uppfört* || b[ylgt]
 3705 On Castrén's work among the Kamasses, see his letters to Sjögren, 11/23 Oct. and 1/13 Dec. and to Rabbe, 5/17 Nov. 1847 in the volume of letters in this series.
 3706 *land* [...] är || land är
 3707 *ströfva* || gå

skogbewäxt. Träden bestodo dock endast af björk och gran, men ett stycke åt sida sades äfven furan frodas. Nejden war mycket glesbebodd, man ser³⁶⁹⁸ här nästan inga andra byar än stationerna. Dock är marken mycket fruktbar och kunde nära en tiofalldt större befolkning.

115 Wid Rybinsk³⁶⁹⁹ – den femte stationen ifrån Krasnojarsk tog jag ifrån stora farvägen åt höger och 115 förfogade mig till *Odja*, Russ. *Andja* – 75 v[erst] ifrån Rybinsk³⁷⁰⁰. Byn *Odja* är belägen vid utloppet af floden *odja*³⁷⁰¹, som faller i Kan. *Wägen*³⁷⁰² ifrån Rybinsk till *Odja* ledde³⁷⁰³ öfver en fruktbar stepp, som dock war i det närmaste obebodd.

116 Det är högst anmärkningsvärdt att på dessa stepper ej finnas några *kurganer*. Häraf ser man på det tydligaste, att hvarken Ostjaker eller Samojeder uppfört³⁷⁰⁴ kurganerna, ty dessa folkslag äro landets aborigines. Att äfven Ostj[akerne] fordom nomadiserat här i landet, är en allmän tradition. 116 Dock hörde jag dem här benämnas *Kostjaki* (jfr *Oja* och *Koja*), och en Kamas[intsisk] gubbe förtäljde, att de fordom uppehållit sig i närheten af byn *Puzirjowa*.

117 117 *Kamasintser*.³⁷⁰⁵

Kamasintser kalla sig sjelfva på Tatariska Kamgadje djon.

Deras egentliga land³⁷⁰⁶ (Камасинская земля) är belägen i bergsbygden emellan *Kan* och *Mana*. Dock sträcka de sina jagtfärder wida utöfver detta district, i s[yinner]het söderut, der de ströfva³⁷⁰⁷ ända in i Amylska och Sizimska flodsystemet inom Minusinska kretsen. De sönderfalla i tre *ulusser*, som kalla sig:

1. *Ugumak* R[yska] *Ugumakow uluss* Kam[a-sintsiska] *Djaaze-djon* d. ä. stepp folk
- 118 2. *Abalak* (Абалаковъ улусъ), Tat[ariska] *Taiga-djon*, d. ä. skogs-folk
3. *Agul*³⁷⁰⁸ (Агульскій улусъ) äfven *Пантыковъ*³⁷⁰⁹. Tat. *Kodo* Pl[uralis] *Kodolar*.

1. *Ugumakow uluss*.

Ugumakow uluss lefva kringströdda

1. Wid *Mana* och bifloderna³⁷¹⁰ *Sinjéa*, *Salbejá*, som infalla i *Kolba*, denna i *Mana*. För öfrigt drifva de jagt³⁷¹¹ öfverallt wid *Mana*.
2. Wid floderna *Рыбная* och *Odja*, som falla i *Kan*.
- 119 3. Dessutom kringströdda på stepperna i Ryska byar, såsom *Maganskaja*, *Верхняя Odja*, *Малая Рубная*³⁷¹², i *Noj*³⁷¹³ m. m.

Största delen af de *Ugumakowska* äga 1. dels ordentliga hus 2. dels små stugor, 3. dels endast jurt. De förstnämnda bo i byar, lefva alldeles såsom Ryssar och hafva till större delen redan glömt sitt språk. Likwäl betala de blott jassak och göra ej krigstjenst. De som äga stugor begagna derjemte äfven jurt såsom kök. Sommartiden bo de hellre i sitt³⁷¹⁴ tält, som består af näfver. Äfven dessa idka åkerbruk, äga kor, hästar och får, men inga renar. 120 Sjelfva de på *Mana* boende sysselsätta sig med åkerbruk och ängsskötsel³⁷¹⁵. De till 3^{dje} d[elen] hörande nomadisera wid *Kereb*³⁷¹⁶ som faller i *Kan*, wid *Mana* och flera bland dess bifloder. Äfven de hafva hästar, men inga kor och inga renar.

- 3708 *Agul* || *Kad*
- 3709 *Пантыковъ* || 'Sala'skin
- 3710 *bifloderna* || dess
- 3711 *jagt* || fänge
- 3712 Sic.
- 3713 *Noj* is situated at N55°32'39" E94°17'16". (TS)
- 3714 *sitt tält* || tält
- 3715 *ängsskötsel* || ~, samt
- 3716 The River *Kirel'*, running into the *Kan* from the left 450 km from the mouth of the latter. (TS)

- 3717 *lefva* || sysselsätta
 3718 *hörde förut* || utgjorde förut till den
 3719 Most likely referring to Cast-rén's notes on the Kača Tatars in his diary.
 3720 *såsom* || de som
 3721 *Den* || Deras
 3722 *jagar* || fångar
 3723 *gå* || jaga

121

— Öfwerhufvud *lefva*³⁷¹⁷ hithörande Tatarer meſt g[enom] åkerbruk och ängsskötsel. De kallas äfven af sådan anledning *стенные* (djaaze-djon). Deras ſpråk är ſamma dial[ect] af Tatariskan, ſom förekomma hos de Katsch[inska] Tat[arerne] i Minusinska kretsen.

— *Ugumakow* uluss *hörde*³⁷¹⁸ förut tillika med den Katschinska upravan till den Katschinska domen i Minus[inska] kretsen. De hafva förſt ſentida blifvit förda till Kamas[intserne] och äro i ethnographiskt häns[eende] från dem alldeles åtskillda. Deras ſpråk är rent Katsch[insk] Tat[ariska] (v. s.)³⁷¹⁹

Alla de Ugumakowska drifva jagt, men ſåsom³⁷²⁰ ſaknande renar kunna de ej gå långt i bergsbygden (бѣлогорье), utan jaga i närliggande skogar. Den³⁷²¹ förnämſta jagt-tiden infaller om höſten: ifrån 1. *October* till början af *December*. Man fångar om höſten:

Sobel, ekorre, björn, elg, vildget, vildren, föga räf.

122

[—] Jagten bedrifves mäſt med bössa, men för wildget, elg, сынъ gräfver man gropar.

— Om våren jagar³⁷²² man på skara, går på skidor och fångar *sobel* (i ringa mängd), *wildget, elg, сынъ, ren, tjädrar m. m.*

— Dessutom går man om vintern alltid på *wildgets-jagt*, ſå snart ett oväder infaller. I köld och klart väder kan geten ej fångas, emedan den likſom renen har en fin hörſel.

— De Ugumakowska gå³⁷²³ alltid på jagt med häſt, ridande. D[e]tta är möjligt i närheten af ſtepper, men ej längre bort i skogsbygden, der ſnön är djup.

123 — Äfven bedrifva³⁷²⁴ alla de Ugu[☞]makowska fiskafänge i Mana, Kan och deras bifloder. I *Mana* fångas *harjus*, *ljenok*, *taimen* etc. Fiskredskap: *not*, *nät*, *krok* m. m. Fiskafänge bedrifves både höst och vår, vinter och sommar.

— Under sina jagtfärder begagna Ugumak[ovska] *balaganer*, som göras³⁷²⁵ af träd-grenar (мeст³⁷²⁶ пихта). En sådan balagan begagnas ofta flera år, förbättras årligen. En enda person äger naturligtvis flere balaganer.

— Hvar och en äger sin särskildta jagtmark, men man kan äfven utan betalning jaga i annans mark. Äfven ☞ Ryssar kunna saklöst fånga hvar de behaga.

Med afseende å jagten klagas här liksom i Minus[inska] och Jenis[ejska] skogarna, att guldsökarne bortskrämt willbrådet³⁷²⁷.

— Alla de Ugumakowska samlas den 6. Decemb[er] (Mikola) för att betala sin skatt i Малая Рыбная.

— *Airán* och *kumys* är föga i bruk, emedan de härwarande Tat[arerne] äro fattiga på boskap.

Slägter:

1. *Balej* Pl. [uralis] *Balejlar*.
2. *Adom* Pl. *Adomnár*
3. 'Salba Pl. 'Salbalar
4. *Tuigun* Pl. *Tuigunnar*.

125 ☞ 5. *Tigis'kin* Pl. *Tigis'kinnär*

Hithörande individer äro:³⁷²⁸

Skattbetalande: 35³⁷²⁹

3724 *bedrifva* || fånga

3725 *göras* || ä[r]

3726 *mest nuxma* || пих[та]

3727 *willbrådet* || all

3728 *äro*: || ~ 120 pers[oner] inalles

3729 35 || 1. 135 || 2. ~ ¶ Enligt Prest-ta-
bell. manköns 80 – qvinkön 76
¶ – I ecclesiastiskt hänseende
[höra] de samtliga Odjinska
prichoden.

- 3730 The River Kuliža or Bolšaja Kuliža, running into the River Kan from the left 504 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3731 *källor*. || ~ ¶ Om sommaren uppehålla de sig i *българяхъ*, der renar[n]e äga ett svalare klimat. Ifrån höstens början ända till våren lefva de på låglan- det wid *Kan*, *Kuljas*, *Mana* De ströfva dessutom om höst och vår
- 3732 *prichoden* || volosten
- 3733 *fiskafänge*. I slutet || 1. fiska- fänge i sjöar. Omkring || 2. fis- kafänge. I början
- 3734 *vintern* || som[maren]
- 3735 *tält* || nä[fvertält]

Märk

1. *Камасинская землица* är det nuvarande Kamasinier-landet.
2. *Жаринская землица* kallades fordom ett landstycke ofvanom Krasnojarsk vid Jenisej. Hit hörde *Balachtinskaja volost*, som ännu finnes till och lyder under Atschinska kretsen, s[a]mt sträcker sig ända till Jenisej.

❖ 128 ❖ 2. *Abalakow uluss*

K[al]l[a]s af de öfriga *Taiga-djon*, skogs-folk. De äro alla nomadiserande och lefva kringströdda

1. Wid *Kan* och dess biflod *Kuljas*³⁷³⁰
2. Wid *Manas* källor.³⁷³¹

Skattbetalande – 36

Enligt prest-tabell m[an]k[ön] 80 qv[in]kön: 76.
Tillhöra i eccl[esia]stiskt] häns[eende] *Odjinska prichoden*³⁷³²

- ❖ 129 ❖ Dessa lefva största delen af året i *българяхъ*. De draga sig dit om våren i April, då snön börjar smälta, ty i bergsbygden är det svalare klimatet lämpligt för renarna. De uppehålla sig i bergsbygden hela våren, sommaren och hösten. Här jaga de hela våren, sommaren och hösten, bedrifva äfven fiskafänge³⁷³³. I slutet af Nowemb[er], då snön blir besvärlig för renarna, draga de sig ned ifrån bergsbygden på slättlandet och uppehålla sig då wid *Kan*, *Kuljas*, *Mana*. Om vintern³⁷³⁴ fånga de vildget och ekorre. ❖ De bo alla i tält³⁷³⁵ dels af näfver, dels af renhud, elghud, wildget, сынъ. Sommartiden bo alla men vinter-tiden blott de fattiga i näfvertält. De lefva i små byar, hvarje by, bestående af 3–10 tält. Under sina jagtfärder föra de med sig tält, hustrur och hela sin familj.
- ❖ 130

— Om wintern³⁷³⁶ samlas de i большая l. верхная *Odja* för att betala sin skatt (d. 6 Decemb[er]³⁷³⁷).

— De hafva en *knäs*.

De kalla sig *Nu*.

Slägter

1. 'Seiba   Obs. Ryska benämningar.

2.

☞ 131 ☞ Alla äro döpta.

Kamasintserna uppehålla³⁷³⁸ sig sommartiden två månader på ett och samma ställe wid källorna af floden: *Schem'sa Kam[asintsiska]* 'Semde³⁷³⁹, som faller i *Kisir*.

De fånga då i бѣлогоряхъ mest *vildren, get, elgar*.

— De stå med sitt tält under бѣлогоряхъ, men renarna gå och beta i bergen.

— Äfven fiskar man om sommaren med *nät*, som köpas af Ryssar.

— Så snart snön faller, bryta Kamas[intserne] upp och draga sig bort ifrån bergsbygden, der snön är alltför djup. De komma nu till källorna af *Mana* och *Kan*, jaga soblar i skogsbygden, och ☞ wid Jultiden, då äfven i skogarna snön är besvärlig, komma de till sjelfva skogs-gränsen ut på steppen. De samla sig omkring *Odja* och betala sin skatt omkr[ing] Nikolaj-dagen³⁷⁴⁰. Nu stå de nästan stilla ifrån Nikolaj-dagen till fastlagen. De flesta uppehålla sig vintermånaderna vid *Kerer*, en flod som faller i *Kan*. Alla stå vid källorna³⁷⁴¹ af *Odja* (Urgu) och vid sjelfva *Kan*. Wid d[en]na tid jaga de på stepperna vilda getter, äfven elgar. Fastlags-tiden återvända de till skogarna och draga sig efterhand till 'Sems'a.

☞ 132

3736 *wintern* || <h[östen]>

3737 *Decemb.* || Septem[ber]

3738 *uppehålla* || l[efva]

3739 The River Sençit discharging into the River Kizir from the left 272 km from the mouth of the latter. (TS)

3740 Dec. 6 old style. Шагина 2001: 345.

3741 *källorna* || *Odja*

- 3742 The mountains at N54°17'
E95°22'. (TS)
3743 som || och wid s
3744 The River Berëzovaja, running
into the River Kizir at N54°6'14"
E95°19'2". (TS)
3745 jaga || dr[ifva]
3746 *Kans bifloder* || *Mima*, som faller
ut i Mana, och wid M
3747 i || wid
3748 *Under* || Här fi[nnes]
3749 *liten flod* || flod
3750 *koka* || torka och för<-->

133

Kamasintserna woro fordom m[yc]k[e]t talrika, talrikare än till och med de Agulska, men härjande koppor hafva gjort slut på dem.

Kamassintserna äga ett stort rykte för sin redlighet och ordhållighet. "Har en Kamass[ints] en gång gifvit sitt ord, så minns han det ännu efter 10 år", yttrade en Kott.

Obs. En del (större delen) af Kamasintser bo sommartiden i berget *Djapsu* wid *Kans* källor.³⁷⁴² Ifrån berget *Djapsu* upprinner i en flod *Thedibu*, som³⁷⁴³ utfaller i Tuba (*Kisir*)³⁷⁴⁴[.] I denna flod drifva kamasintserna sitt fiskafänge. Härifrån bryta de upp om hösten och jaga³⁷⁴⁵ vid *Kans*³⁷⁴⁶ bifloder.

134

– En annan del Kamasint[s]er somra i³⁷⁴⁷ *Djilbutá*, som äfven är ett litet бѣлогорье. Under³⁷⁴⁸ detta berg finnes en sjö: *Menjer tu*, der Samoj[eder] fiska. – Ifrån *Djelbuta* upprinner en liten³⁷⁴⁹ flod af samma namn.

– Kamasint[s]erna uppgräfvat om hösten sarna, *koka*³⁷⁵⁰ och torka den framför elden. Den förvaras till vintern, *koka* den antingen utan allt tillägg, eller med kött, äfven med mjölk.

– Hos dem finnas nuförtiden inga Schamaner.

– För hustrur betalas 6–10 renar, eller ock lika många zoblar.

– De rika Kamasint[s]er hafva endast vid pass 20 renar, de fattiga 3–4. Derjemte hafva några 1–2 hästar, men alldeles inga kor.

❖ 135 ❖ **Kunbu**, floden *Kan*.
Nu, Tatar Pl[uralis] *Nuzang*.
Kodo, Agulsk Pl. *Kodozang*.
Solo', Karagas Pl *Solozang*.
*Kaltjaks'en*³⁷⁵¹
Kaltjaks'en, Tungus. Pl. *Kaltjaks'enzäng*
Kazák, Rysse.
Kagmaáz'e, Kamass Pl. *Kagmaazezang*
Menjér, floden *Mana*.
Kaas', katsch[insk] Tatar Pl *Kaas'sang* l. *Kaaz'eje'*.

❖ 136 ❖ — Kamassintserna räkna ej dagar, veckor och knappt nog månader.
 — Kamassint[s]erna begrafva sina döda vinter och sommar i jorden, utan att derpå uppresa³⁷⁵² någ[o]n hög. Den dödas ögon ställas åt öster (hufvudet i vester). Den döde svipes i utmär[k]t goda kläder. I grafven nedlägges knif, kött, mat, ofvanpå³⁷⁵³ sadel, уха, sällan bössa. Поминки firas två gånger 1°) först efter 7 och sedan 2) efter 14 dagar efter begrafningen. Wid поминки dödas³⁷⁵⁴ en ren, men wid sjelfva begrafningen tillställs intet gästabad.

❖ 137 ❖ *Släkter bland Kam[a]ssint[s]jerna*

1. *Njegezäng* S[in]g[ularis] *Nje'* (nje'g) örn
2. *Madorzang* Sg. *Mador*.
3. *Bögössäng*³⁷⁵⁵ Sg. *Bögöz'ä*
4. *Selzäng* Sg. *Sele*
5. *Baigazäng*. Sg. *Baiga*.

Hvarje sådan släkt kallas *tjöö*l och det är en lag äfven hos Kamas[intserne] att man ej kan äkta en hustru ur sin egen släkt.

— *Bögözäng* och *Selzäng* lefva wid *Mana*, men de öfriga slägterna uppehålla sig wid *Kan*.

3751 *Kaltjaks'en* || *Kaltjaks'ennär*
 3752 *uppresa* || *göra*
 3753 *ofvanpå sadel* || *sadel*
 3754 *dödas* || *och*
 3755 *Bögössäng* || *Bygössäng*

3756 *knappt* || ej
3757 *och* || till

❖ 138 ❖ [—] Zobelfångsten är i aftagande, ty då man förrut på en höst fångade ända till 70 soblar, räknas nu för tiden 20 zoblar för en mycket god fångst.

— Renafveln är nu för tiden ganska obetydlig, ty sedan brödpriset stegrats hafva Kamas[intserne] uppätit sina renar, så att de rika³⁷⁵⁶ äga 20 renar.

— Kamassint[s]erna bära pelsar af renskinn, af samma form som de Tatariska, vanl[iga] Samo-*jed-pimy* och en mössa sådan den brukas till och med i Archang[elska] Guvernem[entet] hos de Samojeder.

❖ 139 ❖ — Kamassintserna bryta upp ifrån sina sommarstationer, så snart myggen försvunnit. Det bör nu af på vildrensjagt, som om sommaren bedrifves med ringa fördel, emedan vildrenen flyr undan för myggen och³⁷⁵⁷ gömmer sig i täta, otillgängliga skogar, i högt gräs. Om hösten återvänder den till бѣлогорье och uppfångas af Kamass[intserna] i s[yinner]h[e]t på den första snön. Snart återfår äfven zobeln sitt hår och nu börjas sobeljagten, som fortfar hela hösten, under det Kamass[intserna] efterhand draga sig ut ifrån skogen, der snön snart blir dem hinderlig i deras jagt. Dessutom är sobeln svår att fånga längre in på vintern, emedan ❖ den i kallt väder är snabb på benen.

❖ 140

— I Nowember anlända Kamassint[s]erna till sina vinter-stat[ioner] der de ligga lägrade till våren, och fånga på steppen getter, elgar, samt ekorrar i närbelägna skogar.

— Om våren bedrifves zobel-jagt på skara, hvar under kamass[intserna] efterhand draga sig till sina sommarstationer.

— Äfven somliga qvinnor förstå att begagna skjutgewär.

— Kamassintserna hafva utom bössan inga jagtredskap.

— Obs Bomärken brukas ej och hafva icke ens namn i språket. Renarna gå omärkta

— En renoxe betalas med 30–35 Rub[el], en renko med 20 Rub.

❖ 141 ❖ [–] Sommartiden lifnära sig Kamassintserna g[enom]³⁷⁵⁸ fänge af fisk³⁷⁵⁹ och fågel, wilda renar, elgar och getter, g[enom] gräfnig af *sarana*³⁷⁶⁰. Bröd hafva de högst ringa.

— Till sitt utseende äro Kamassintserna mycket lika Tatarerne, likväl af en swagare, klenare kropps-constitution, små till växten och af en bleklad ansigtsfärg. En följd af deras usla föda.

— De Kanska Kamass[intserna] öfversomra wid källorna af '*Simza*³⁷⁶¹, som faller ut i ?. Denna flod (Simz'a) och *Pezo*³⁷⁶² som faller i Kan, taga sin upprinnelse ur samma berg: *Konguize*.

❖ 143 ❖ *Agulska ulussen*³⁷⁶³
Агульскій улусъ.

— K[al]l[a]d[es] fordom den *Pantykowska* ulussen. Består endast af 20 skattbetalande individer.

— De lefde förrut kringströdda wid *Agul* och *Kungus*, men hafva nu coloniserat sig alla wid *Agul*, som infaller i Kan³⁷⁶⁴ (*Kungus* inf. i *Agul*³⁷⁶⁵).

— De bodde tillförene liksom Kamasintserna i tält, men hafva nu redan timrat³⁷⁶⁶ sig stugor, med undantag af några få familjer. De som äga stugor, idka alla åkerbruk, men ej de som bo i tält (om sommaren). Märkas bör att alla för vintern hafva någon slags badstuga, men sommartiden bo några ännu i tält.

3758 g. || a[f]

3759 *fisk och fågel* || tjäder, änder

3760 *sarana* || 1. ~, g || 2. ~ och

3761 This river cannot be identified. On its sources, see below.

3762 *Pezo* || *Pezá*

The River Pezo or Bol'soe Pezo runs into the River Kan from the left at N54°47'54" E95°12'48" and begins at ca. N54°49' E95°1'. (TS)

3763 Castrén was in Agul'sk in the beginning/middle of December 1847. See his letter to Sjögren, 1/13 Dec. 1847 in the volume of letters in this series.

3764 From the right (south) at N55°44'41" E95°42'19". (TS)

3765 From the left 15 km from the mouth of the Agul. (TS)

3766 *timrat* || *anlagt*

3767 *Michaeli-dag*, || ~ ja ända till Ni[kolai-dag]

8 November Old Style i.e. in the 19th century, 20 Nov. New Style. (TS)

3768 *emedan* || der de <---> lifn[ära]

3769 *ekorre* || ~ m. m. e) utter

❖ 144 ❖ Ingen bland de Agulska Tat[arerne] äger renar, men alla hafva de hästar, ehuru det största antalet ej öfverstiger *fem* eller *sex*.

De hvilka sommartiden lefva i tält hafva ej kor, men alla de öfriga äga 1 a 3 ko-kreatur. Blott två eller tre individer äga får.

— I allm[änhet] lifnära sig de Agulska ungefär på s[am]ma sätt som Stepp-Tatarerne i Abalakowska ulussen. De k[al]l[a]s äfven *Степные* af Ryssarne, och på sitt eget språk benämna de sig *Karan tjäng*, af *karang*, stepp och *tjäng*, folk.

— Alla till Agulska ulussen hörande Tat[arer] jaga 1. om hösten:

a) sobel b) ekorre c) elg d) vildget, e) björn f) warg, g) filfras h) utter, men föga ren och СЫНЬ

❖ 145 ❖ Höstjagten börjas omkring 1. Oktober och fortfar till Michaeli-dag,³⁷⁶⁷ då snön blir så djup, att hunden ej kan förfölja soblar och andra djur. Jagten bedrifves om hösten wid *Agul* och *Kungus* i svarta skogar, emedan³⁷⁶⁸ sobeln uppehåller sig här, lifnärande sig med ceder-nötter. Till бѣлогорье gå de Agulska ej, emedan der finnas föga soblar. Till бѣлогорье komma blott Karagasser och Kamassintser, som äga renar – ja de äro sommartiden till och med tvungna att lefva i bergsbygden för renarnes skull, som ej uthärda hettan på låglandet.

❖ 146 ❖ 2. *Winter-jagten* bedrifves fastlagstiden. Hunden gör då föga ❖ tjänst, emedan snön är djup. Jägaren förföljer då på skidor: a) sobel, b) elg (i s[yinner]h[e]t) c) vildget d) ekorre³⁷⁶⁹ e) räf (i ringa m[än]gd) Winterjagten fortfar ofta ända till våren.

3. *Wårjagten* omkring Påsk bedrifves med m[yc]ken fördel, emedan hunden nu drifver sobeln på skara. Man jagar nu:

a) sobel b) elg c) vildget d) ekorre etc.

4. *Sommartiden* fångar man vildget, elg, björn –

Jagten bedrifves alla årstider vid Agul och Kungus. Man begagnar mest bössa både för sobel, ekorre, björn, elg, vildget o. s. v. Wilda getter och elgar fångas äfven i gropar. Somliga³⁷⁷⁰ fånga äfven med kapkkan *warg* och *utter*.

 147

Obs.

1. Räfwar finnas i ringa m[än]gd
2. Äfven de åkerbrukande idka jagt om sommaren, emedan åkern ännu är blott en bisak.

– De³⁷⁷¹ Agulska Tat[arerne] hafva inga bestämda jagtmarker;³⁷⁷² man färdas öfverallt och jagar der willebråd finnas. I skogarna finnas små balaganer af trädgrenar³⁷⁷³, men vanligen lägrar sig jägaren under ett träd. Man färdas nästan aldrig en i sänder utan i en ”artelj” af 2–3 personer, hvilka fördela bytet efter jagtens slut.

 148 [–] Qvinnor gå ej på jagt.

– En god jägare fångar vid pass 15 soblar om hösten

Fiskafänge bedrifves om sommaren med not, nät, ljuster, mjerda, mete. I Agul finnes harjus, ljenok, taimen, gädda, abbore (föga), lake, sik, m. m.

- 3770 *Somliga* || Andra
 3771 *De* || På
 3772 *jagtmarker; man* || jagtmarker.
 Dock
 3773 träd-/grenar

3774 *kallas* || ~ af Kamasintserna *Karagas*

Alla äro döpta och tillhöra Manaschinska prichoden. Schamaner finnas ej en enda, ty af Abalakow och Agu[l]skoj uluss äro de flesta redan förryskade.

— Skatten betalas med 2 soblar per man, hvarje sobel beräknad till 5 rubel.

❖ 149 Obs. De Agu[l]ska Tat[arerne] kallas³⁷⁷⁴ ❖ och af Tatarerne *Kodolar*.

— De Agulska Tat[arerne] hålla blott en hustru och bortjaga henne alldrig

— Kalym betalas ej nu för tiden.

— För Agulska ulussen finnes en Furste ('Sraphens').

— Fursten afdömer förbrytelser såsom hans "дядя" fordom dömde – tager menigheten till hjälp.

— Intet Schamanwäsende existerar.

[—] De Agulska Tat[arerne] hafva ända ifrån uråldriga tider bott wid floderna Agul och Kungus. Agul kallades förut *Maloj Kan* i böcker (Tat[ariska] Aagul)

❖ 150 — De Aagulska utgjorde förut två ulusser: *Pantykow* och *Schallaschkin*. *Pantykow* wid *Kungus* och *Schallaschkin* wid *Aagul*. Af *Schallaschkin* finnes numera blott en enda individ.

Af de Pantykowska funnos fordom 400 skattbetalande personer, och af Schallaschkinska ett nästan lika stort antal. De hafva efterhand dött af febersjukdomar.

— Alla Kamassint[s]er så wäl Samojeder, Agulska Ostjaker och Tatarer förtälja att de woro Tschud[er] i³⁷⁷⁵ äldre tider, och att de blifwit döpta för 200 år tillbaka

Kodozang

— De Agulska kalla sig sjelfva *Kotu* Pl[uralis] *Kotuan* Kam[asintsiska] *Kodosang* Tat[ariska] *Kotolar*. Äfven kalla de sig sjelfva *Karan* 'ceäng, eg[entligen] steppfolk af *Karang* samt äfven
 151 Kan-'ceäng, folk af *Kan*, af skäl att deras flod *Agul* fordom benämndes *Малой Канъ*. De äro afkomlingar af samma *Kotter*, hvilka omtalas hos Klapproth och deras grannar, de af Klapprot så kallade "Kongroitschi" utgöra³⁷⁷⁶ *Bajgado*-släkten. Med detta ord Kongroitschi kan ej hänga rätt ihop, ty det bet[yder] *klocka* i Agulskan, utan detta är väl en misskrifning af *Kangas*'-ceäng, som betyder Katsch[insk] Tatar.

— Nedanom Kansk funnos förut 8 personer: *Kotter*³⁷⁷⁷ vid *Anzir*³⁷⁷⁸, en liten flod som faller i Kansk. De äro nu förryskade och betala rocy-дарственные поддаты.

152 [—] På björnhud sofva ej Kotterna, af fruktan att björnen skall vredgas.

— Kotterna bodde fordom i tält af näfver, hade äfven små stugor. De egde hvarken hästar eller³⁷⁷⁹ renar, utan jag[a]de om vintern med skidor, om sommaren till fots.

3775 i || för

3776 utgöra || är

3777 *Kotter* vid *Anzir* || 1. *Kotter* wid sjelfva Kansk || 2. *Kotter* ~~om~~ och

3778 The River Ancir' or Ancirin running into the River Kan from the right at the village of Ancir' at N56°15'9" E95°31'41". (TS)

3779 eller || och

- 3780 The sources of the River Mana are situated at N54°27'17" E94°44'40". (TS)
- 3781 *venster* || h[öger]
- 3782 The River Badžej or Stepnoj Badžej. See above. (TS)
- 3783 *upptager* || f
- 3784 *Kyigö*, || 1. ~ w[id] || 2. ~ *Kyzij*
- 3785 *Kan* || ~ o. s. v.
- 3786 *lefva* || hafva
- 3787 The River Ulka or Bolšaja Ulka discharges into the River Agul from the right 96 km from the mouth of the latter. (TS)

❖ 153 ❖ *Mana*

Denna kallas af Kamassintserna *Menjér*. Den tager sin upprinnelse ur ett berg som benämnes *Bextjö*.³⁷⁸⁰ Wid dess källor öfversomra några Kamassintser-familjer. Den upptager följ[ande] bifloder:

1. *Ajang tjaga*, från höger
2. *Kördézen*, från *venster*³⁷⁸¹
3. *Djazól*, från *venster*, upptager fr[ån] *venster Bedel*.
4. *Djirzibej*, fr. *venster*
5. *Ydjygä Djirzibej* (Малой Dj[irzibej]) fr. *venster*
6. *Korólok*, från *venster*.
7. *Bodjéj*, ifrån *venster*³⁷⁸²
8. *Kolbá* upptager ifr[ån] höger *Salbejá*, som åter upptager *Kuwaj Salbeja* upptager³⁷⁸³ äfven ifrån höger *Sinjera*.

❖ 155 ❖ Kamassint[s]erna öfverwintra wid floderna *Odja*, *Kerel*, *Kyigö*,³⁷⁸⁴ wid *Igil*, vid den i *Igil* infallande *Kyzij*, wid sjelfva *Kan*,³⁷⁸⁵ wid den i *Mana* infallande *Mima*, o. s. v.

❖ 156 ❖ Kotterna intogo fordom hela flodsträckningen längsmed *Kan*. En af deras ulusser (стойби) stod der nu byn Агульская är belägen. En annan fanns der den nuwarande byn Korastelja är uppbygd. Lägre ned på kan funnos стойбы i byarna Anzir, Barnayl m. m. belägna omkring byn *Kan*. Alla dessa kotter hafva nu försvunnit. För några år tillbaka fanns wid staden Kansk ännu några skattbetalande Kotter, sju till antalet, men de lefva³⁷⁸⁶ nu såsom bönder, kringströdda på särskildta ställen, och betala государственныя поддаты.

❖ 157 — Kotter bodde fordom äfven ❖ wid floderna *Kungús* och *Uljka*³⁷⁸⁷.

❖ 158 ❖ *Agulskaja d. 1. December* [g. st.] –

kallas ordentligen³⁷⁸⁸:

Верхне-Агульская займка.

utgör enl[igt] revision 42 m[an]kön och 34 qv[in]kön

Byn Agulskaja existerar i 7 år. Denna by utgör en förening af två ulusser: den *Pantykowska* och *Schallaschkinska*. De lefde förrut kringströdda i särskildta byar och åtskilliga³⁷⁸⁹ lefde till och med i jurtt. Ännu finnes i byn Agulskaja³⁷⁹⁰ twenne jurtt för sommaren (af näfver).

– De Agulska hafwa alldrig haft renar, men i alla tider hafwa de haft hästar (tabuner) och kor. Deras lefverne har varit alldeles liksom de nuwarande Tatarernes. De lefde i tält[-]❖ byar³⁷⁹¹, Russ. стойбы (Ag[ulska] Aajel³⁷⁹²).

– För det närwarande hafwa deras hästar och kor aftagit, så att de rikaste äga wid pass 20 hästar, 10–15³⁷⁹³ kor, några få får och svin³⁷⁹⁴, inga getter.

– Antalet af hus i Agulskaja äro 9 tillhörigen de skattbetalande, och dessutom 1 som bebos af en bonde.

– Alla sysselsätta sig med åkerbruk, men blott för eget behof.

– Alla jaga *höst* och *wår*. Om winter och sommar bedrifwes jagt blott sällan, och³⁷⁹⁵ endast på³⁷⁹⁶ windiga dagar. ❖ Öfverhufvud aflägsna sig de Agulska ej alltför djupt i skogen.

❖ 160

Obs. Om sommaren fångas mest getter och elgar.

– De Agulska woro fordom m[yc]k[e]t talrika, men hafwa under loppet³⁷⁹⁷ af ett år dött af koppor.

- 3788 *ordentligen* || *wanligen*
 3789 *åtskilliga* || *några*
 3790 *Agulskaja* || *Scha[laschkina]*
 3791 *tält-/byar*
 3792 *Aajel* || *Åjel*
 3793 *10–15* || *10*
 3794 *svin* || *getter*
 3795 *och* || *men*
 3796 *på* || *i <-->*
 3797 *loppet [...]* år || *tidernas lopp*

- 3798 Stuckenberg 1844: 485–487 gives a description of the Kan, but the information collected by Castrén is also here more detailed than Stuckenberg's. (TS)
- 3799 *Tjapse*. || ~ Den är under hela sitt lopp m[yc]k[e]t strid
- 3800 *venstra* || högra
- 3801 *räknas* || är
- 3802 *högra* || venstra
- 3803 *venster* || höger
- 3804 *höger* || venster
- 3805 *höger* || venster
- 3806 *venster* || höger
- 3807 The River Kal'ta, running into the River Kan 598 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3808 *höger* || venster
The River Janga 596 km from the mouth of the Kan. (TS)
- 3809 *ifrån höger* || v[enstra] s[idan]
- 3810 The River Tukša or Prjamaja Tukša 558 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3811 *venster* || höger
- 3812 The River Xajdamža or Bol'saja Xajdamža 553 km from the mouth of the Kan. (TS)
- 3813 *venster* || höger
- 3814 The River Tuman'ža 543 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3815 *venster* || höger
- 3816 This river cannot be identified. (TS)
- 3817 *höger* || venster
- 3818 The River Kujo or Bol'soe Kujo 535 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3819 *venster* || höger
- 3820 The River Allo 526 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3821 *venster* || höger
- 3822 *venster* || höger
The River Kuliža or Bol'saja Kuliža, see p. 1426.

161 *Kan*³⁷⁹⁸

Tager sin upprinnelse ur ett berg (българо́рье), som kallas *Tjapse*.³⁷⁹⁹ Höger om Tjapse höjer ett annat българо́рье som kallas 'Sištibor (R[yska] Студенный хребетъ) och ifrån detta berg upprinner floden *Pezo*, som är nästan jämlik med Kan samt infaller deri från *venstra*³⁸⁰⁰ sidan vid pass 60 verst ofvan Andsha. Ifrån källorna af *Kan* räknas³⁸⁰¹ blott en dagsresa till Tuba = Kizir (?). – Ifrån högra³⁸⁰² sidan upptager Kan jemväl en stor flod *Tuks'a*, som utfaller i *Kan* vid pass 30 verst ofvasnom *Pezó*. Ifrån samma berg Tuchs'inskoj хребетъ som *Tuxs'a* upprinner floden *Njengá*, som infaller i Kan ifrån *venster* ofvanför *Tuxs'a*.

162 *Bifloder till Kan:*

1. *Nergubsin*, från *venster*³⁸⁰³, en liten flod, som upprinner ur en българо́ря: *Nöyömbä*.
2. *Mundjirej* (Mundj'ire') en liten flod från höger³⁸⁰⁴, upprinner ur българо́ря, k[al]l[a]d Bochtu Djilam
3. *Heldirmä*, en liten flod, infaller från höger³⁸⁰⁵, upprinner ur *Kuran Hödy*.
4. *Kaitá*, från *venster*³⁸⁰⁶, upprinner ur българо́ря.³⁸⁰⁷
5. *Njengá*, från höger³⁸⁰⁸
6. *Tuxs'a* ifrån³⁸⁰⁹ höger³⁸¹⁰
7. *Kaidems'a*, fr. *venster*³⁸¹¹, ur българо́ря: *Kulama*,³⁸¹²
8. *Tongais'a*, från *venster*³⁸¹³, 15 v[erst] *nedanom* *Kaidems'a*³⁸¹⁴, fr. българо́ря: – *Kulama*.
9. *Malmi*, från *venster*³⁸¹⁵, en liten flod, ur българо́ря³⁸¹⁶
10. *Kujo*, fr. höger³⁸¹⁷, 5. v. *nedanom* *Malmi*.³⁸¹⁸

163

11. *Aalo*, fr. venster³⁸¹⁹, en liten flod, ur бѣлогоря, 30 v[erst] nedanom Malmi,³⁸²⁰
12. *Pezó*, från venster³⁸²¹ v[enstra] s[idan]
13. *Kuileés'*, fr. venster³⁸²²
14. *Karagan*, från höger³⁸²³ en liten flod, 15 v[erst] nedanom *Pezo*. går ej till бѣлогоря.³⁸²⁴
15. *Kuzjó*, från höger³⁸²⁵, ej till бѣлогоря.³⁸²⁶
16. *Toola djaga* (темная рѣчка), från höger³⁸²⁷, en³⁸²⁸ liten flod, går ej till бѣлогоря³⁸²⁹
17. *Yljö*, från venster³⁸³⁰, en liten flod, ej till бѣлогоря, 10 v[erst] nedanom *Toola djaga*³⁸³¹
- ❖ 164 ❖ 18. *Kangás'*, från höger³⁸³², upprinner ur бѣлогоря: 'Samala, en stor flod.³⁸³³
19. *Kirel*, fr. venster³⁸³⁴, fr. бѣлогоря.
20. *Odja*, ur samma бѣлогоря som Kirel, från venster³⁸³⁵.
21. *Tjína*, en m[yc]k[e]t liten flod från venster³⁸³⁶.
22. *Tugac'á*, fr. höger, en obetydlig liten flod.³⁸³⁷
23. *Tырбыс*, fr. venster³⁸³⁸, en obetyl[ig] liten flod³⁸³⁹
24. 'Sumícha, ifr. venster, en obetydlig³⁸⁴⁰
25. *Kazala*, ifr. venster, obetyl[ig]³⁸⁴¹
26. *Irbej*, en större flod, fr. venster.³⁸⁴²
- ❖ 165 ❖ 27. *Aagul*, äfven Малый Канъ. Denna gren är jemlik Kan och dess källor ännu³⁸⁴³ längre kringrännande Kan. Den tager sin upprinnelse ur en бѣлогоря, kallad den *Agulska*. Den upptager ifrån höger en stor biflod kallad *Kungús*. Denna upptager från sin venstra sida *Teibá*³⁸⁴⁴ och lägre ned *Igil*³⁸⁴⁵ ifrån venstra sidan. 30 verst ofvanom dess utlopp finnes en liten by: *Agulskaja* l. Верхне-*Agulskaja* заимка.

- 3823 *höger* || venster
- 3824 This river cannot be identified. (TS)
- 3825 *höger* || venster
- 3826 The River Kuz'ë or Bol'soe Kuz'ë, running into the River Kan 509 km from the mouth of the latter, i.e. 5 km upstream from the mouth of the River Kuliža. (TS)
- 3827 *höger* || venster
- 3828 *en* || ej
- 3829 This river cannot be identified. The River Šumixa belongs here, see below. (TS)
- 3830 *venster* || höger
- 3831 The River Ul'ë or Bol'soe Ul'ë 493 km from the mouth of the Kan. (TS)
- 3832 *höger* || venster
- 3833 The River Kingaš 488 km from the mouth of the Kan. (TS)
- 3834 *venster* || 1. ~ 2. höger
- 3835 *venster* || höger
- 3836 *venster* || höger
The River Tiny 426 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3837 The River Tugač 418 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3838 *venster* || höger
- 3839 This river cannot be identified. (TS)
- 3840 The River Šumixa is misplaced here. It runs into the River Kan 503 km from the mouth of the latter, i.e. between the rivers Kuliža and Ul'ë. Castrén does not mention the River Kurs'e, running into the Kan from the left 376 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3841 The River Kozyla 371 km from the mouth of the River Kan. (TS)
- 3842 Castrén probably means the River Irbejčik running into the

Kan from the left at N55°38'58" E95°28'10", although it is only a small river. Interestingly enough, it is not mentioned in the Russian State water register. There is no larger river between the rivers Kozyla and Agul. (TS)

- 3843 *ännu längre* || ända till
- 3844 The River Tajba runs into the River Kungus from the right (not the left) 102 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3845 The River Igil' 89 km from the mouth of the Kungus. (TS)
- 3846 *Agulskaja zaumka* || Agul
- 3847 Because Castrén has erroneously noted all rivers running into the River Agul from the left as running from the right and vice versa, he seems to have meant here a river discharging into the Agul from the left. Thus, it should be either the River Tana-Oj 301 km or the River Bol'saja rečka 285 km from the mouth of the Agul. (TS)
- 3848 The River Malyj Agul runs into the River Agul from the left (not right) 276 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3849 The River Bol'saja Jangoza, running into the Agul from the right (not left) 270 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3850 The River Ęrma 230 km from the mouth of the Agul. (TS)
- 3851 The River Korok discharges into the Agul from the right (not left) 159 km from the mouth of the latter. (TS)
- 3852 The River Telegaš runs into the Agul from the left (not right) 143 km from the mouth of the latter. (TS)

– *Kungus* utfaller i Agul midt emellan byarna Korastelja och Aagul.

❖ 166 ❖ – 60 veršt ofvan Agulskaja³⁸⁴⁶ заимка infaller i Agul ❖ floden *Uljká* ifrån venstra sidan

– *Uljká* är litet mindre flod än *Agul*. Här bodde enl[igt] trad[itionen] fordom mycket folk, och förmodligen har den Jenis[ejska] släkten: *Ulj-Ket* härifrån utgått.

Obs. *Kungus* infaller ifrån högra sidan[,] *Uljka* ifrån den venstra.

❖ 167 ❖ *Bifloder till Agul*

Följande äro af någon betydighet.

1. *Tuks'á*, ifrån högra sidan³⁸⁴⁷
2. *Maloj Agul*, ifrån högra sidan, svarar emot Agul ifrån бѣлогоря³⁸⁴⁸
3. *Jengazá*, ifrån venster, ifrån бѣлогоря³⁸⁴⁹
4. *Jorma*, ifrån högra sidan³⁸⁵⁰
5. *Korók* ifrån venster³⁸⁵¹
6. *Telegás'*, ifrån höger³⁸⁵²
7. *Uljká*, ifrån venster³⁸⁵³
8. *Kesa*³⁸⁵⁴, ifrån venster³⁸⁵⁵
9. *Kungús* ifrån höger³⁸⁵⁶

❖ 169 ❖ *Finska namn*

Kem, Ket etc.

Ajus, Aja.

Oja.

Kyrky-taskyl.

Ala-Taskyl

Kolba, faller i Mana.

Mana.

(*Pezo* i Kan)

Sym.

Jaga, vid Ushur (Jaginskaja).

173 Anteckningar

Nº 7.

Assaner och Karagasser

175 1847³⁸⁵⁷

Efter att hafva tillbragt något öfver två månader i byarna Andsha, Tyrbysch, Mergenjówa och Agulsk, under studium af Kamassinskan och Kottiskan afreste jag d. 1.³⁸⁵⁸ December [g. st.] ifrån Agulsk. Min väg ledde kan-floden utföre genom byarna Korastelja, *Chomuty*³⁸⁵⁹, *Manasch*³⁸⁶⁰ till *Kansk* – en liten kretsstad wid Kanfloden.³⁸⁶¹ Härifrån fortsatte jag utan uppehåll min resa till³⁸⁶² *Ustjanskaja vološt*, som ligger 40 verst ifrån *Kansk*³⁸⁶³, höger om allmänna farvägen wid floden *Usol'ka*³⁸⁶⁴. Här började jag min jagt efter *Assanerne*, för hvilkas skull jag enkom slagit in på den³⁸⁶⁵ lilla sidowägen till Ustjanka, som annars leder ända till Angara och bildar en communicationsväg emellan städerna *Kansk* och *Jeniseisk*.

Ehuru jag redan i³⁸⁶⁶ *Kansk* hade erhållit fullständiga upplysningar derom, att inga infödingar finnas wid flod[erna] *Usolka* och *Ona*, ansåg³⁸⁶⁷ jag dock för nödigt att resa till Ustjanka för att på³⁸⁶⁸ ort och ställe erfara något mera om de arma *Assanernes* öde. Men det är en af mig ofta gjord erfarenhet att den nuvarande generationen i Sibirien ej äger n[å]gra traditioner och sålunda erhöi jag i Ustjanka inga underrättelser om *Assanerna*, utan nödgades fortsätta min resa ännu fram utför *Usolka*. Vägen gick öfver jemna *stepper*, här och der bewuxna med en gles, liten löfskog, med björk. I *Tasejewska*³⁸⁶⁹ *volosten* växte ymnig[t] både löf- och barrskog.

177

3853 The River Ulka runs into the Agul from the right (not left), see above. (TS)

3854 *Kesa* || *Kezá*

3855 The River Malaja Kesa runs into the Agul 84 km and the Bol'saja Kesa 64 km from the mouth of the latter, both from the right, not left. (TS)

3856 The River Kungus runs into the Agul from the left, not right. See above. (TS)

3857 It is uncertain if the year was marked by Castrén himself.

3858 *d. 1.* || i början af

3859 *Xomutovo* is situated at N55°43'15" E95°40'32". (TS)

3860 *Amonaş* at N55°54'15" E95°50'35". (TS)

3861 Castrén wrote in the margin here: 100 verst.

Kansk is situated at N56°12'27" E95°42'56". (TS)

3862 *till* || 40 verst ~

3863 *Ustjansk* is situated at N56°31'25" E96°1'44". (TS)

3864 The River *Usolka* runs into the River *Taseeva* from the left 57 km from the mouth of the latter, the River *Taseeva* into the River *Angara* and the *Angara* into the *Enisej*. (TS)

3865 *den lilla* || s[idowägen]

3866 *i* || hos

3867 *ansåg jag* || wille jag öfver

3868 *på* || öfv[er]

3869 *Tasejewskaja* || *Tateschew[skaja]*
Taseevo is situated at N53°12'52" E94°53'39". (TS)

- 3870 *Större* || Jag
 3871 Nošino at N56°36'26" E95°43'18".
 (TS)
 3872 Kuraj at N56°41'7" E95°29'40".
 (TS)
 3873 Topol is situated at N56°56'36"
 E95°6'54". (TS)
 3874 Bakčēt at N57°3'29" E94°59'19".
 (TS)
 3875 Xandala is situated at N57°7'42"
 E94°55'13". (TS)
 3876 Castrén's note in the margin:
120 v[erst].
 3877 Glinnaja at N57°15'53" E94°53'9".
 (TS)
 3878 Murma at N57°17'0" E94°48'0".
 (TS)
 3879 Trojck at N57°25'1" E94°50'22".
 (TS)
 3880 Srednee at N57°36'13" E94°43'18".
 (TS)
 3881 Ust'e at N57°46'35" E94°37'0".
 (TS)
 3882 With Tunguska, Castrén means
 the River Verxnajaja Tunguska,
 i. e. the River Angara.
 3883 *inpå* || innantill
 3884 *Tasejewa men* || 1. *Tasejewa*.
 Och || 2. *Tasejewa*. Dod
 3885 The River Topol discharges
 into the River Usolka from the
 left 196 km from the mouth of
 the latter. (TS)
 3886 The River Kolon runs into the
 Usolka from the left 157 km
 from the mouth of the latter.
 (TS)
 3887 The River Xandala runs into
 the Usolka from the left 125 km
 from the mouth of the latter.
 (TS)
 3888 The River Murma discharges
 into the Usolka from the left 91
 km from the mouth of the lat-
 ter. (TS)

Nejden war tätt bebodd och inwånarne efter utseendet m[yc]k[e]t wälmående. Större³⁸⁷⁰ byar i min wäg woro: *Noschina*³⁸⁷¹, *Kuráj*³⁸⁷², Христо-роженственное село, *Topól*³⁸⁷³, *Baktschetskaja*³⁸⁷⁴, *Chandala* (*Xandala*)^{3875,3876} Derpå anlände jag till *Tasejewskaja volost*, derifrån man ännu räknar 77 verst till mynningen af Usolka. Nedanföre Tasejewsk finnas ännu följ[ande] byar: *Glinskaja*³⁸⁷⁷, *Murmenskaja*³⁸⁷⁸, *Jakowlewskaja*, *Trojtskoje Selo*³⁸⁷⁹ (hwarest ¶ finnes ett saltsjuderi), *Bobrowskaja*, *Serednja*³⁸⁸⁰, *Nishnaja*, *Ustjanskaja*³⁸⁸¹, som är den sista by.

¶ 178

¶ 177 ¶ Obs. Usolka tager sin upprinnelse 30 verst höger om *Ustjanka* och utfaller i Tasejewa, som äger sitt utlopp i Tunguska³⁸⁸².

— Obs. Den Tasejewska volosten sträcker sig ända inpå³⁸⁸³ floden *Tasejewa*³⁸⁸⁴ men äfven wid Tasejewa finnes inom Kanska området ingen känd afkomma af de Assaner.

¶ 178 ¶ [–] I Tasejewska volosten finnes ingen enda *Assan-själ* och inga осѣдлые крестьяне. Icke ens ett rykte om dem låter upptäcka sig.

— Inom Tasejewska volosten upptager Ussolka floderna 1 *Topól*³⁸⁸⁵ 2 *Koolon*³⁸⁸⁶, 3. *Chandala*³⁸⁸⁷ 4 *Murma*³⁸⁸⁸, som upptager bifloden: *Unsha*³⁸⁸⁹, hvilka alla infalla ifrån venstra sidan. Wid dessa floder finnas åtskilliga byar:

1. Wid Topol
  1. *Djenisowa*³⁸⁹⁰
  2. *Konradjewa*.³⁸⁹¹
  3. *Stepanowa*³⁸⁹²
  4. Makarowa
  5. *Schelomowskaja*³⁸⁹³

❖ 179 ❖ 2. *Wid Kolon*

1. Kolonskaja³⁸⁹⁴
2. Borkowskaja³⁸⁹⁵
3. Kanarajskaja³⁸⁹⁶
3. *Wid Chandala*
  1. Суховская (Суховская)³⁸⁹⁷
4. *Wid Unshá* (som infaller i Murma).
  1. Лукашинская.

Obs. I Tasejewska volosten finnas öfver 300 hus och 480 själar

– Här finnes icke det aflägsna ste rykte om infödingarna; men jag hörde dock mångenstädes yttras att infödingarna wid Ryssarnes ankomst dragit sig undan till andra floder.

❖ 180 ❖ *Wid efterspaningen af traditioner beträffade colonisationen wid Ussolka hörde jag förmälas, att de fleste Ryska bebyggare med undantag af de deporterade härstamma från kosaker, h[vil]ka räkna³⁸⁹⁸ sina anor ända ifrån Jermaks tider³⁸⁹⁹*

D. 4 December [g. st.] återwände jag ifrån min excursion utför³⁹⁰⁰ Ussolka till *Ustjanka*. Här fann jag mig till möte en осѣдлый инородецъ ifrån floden *Ana* (R[yska] *Oná*)³⁹⁰¹, byn *Stepanowa*. Denne man förtäljde, att hans fader qvarlemnad³⁹⁰² efter sig tre söner, hvilka jemte en annan familj medsat sig i byn *Stepanowa* och blifvit осѣдлые. Förut³⁹⁰³ hade de betalt skatt åt en Tungus-Furste wid *Tschunja*, en flod som faller i *Aná*. Här finnes en Tungus-colonie i byn *Chaja*³⁹⁰⁴, hvilka bo dels i stugor dels i tält. De hafva äfven tält – tillhöra Jenis[ejska] kretsen.

❖ 181

- 3889 The River Unža runs into the Murma 27 km from the mouth of the latter but from the right instead of the left. (TS)
- 3890 Denisovo at N56°57'28" E95°6'6". (TS)
- 3891 Kondrat'evo at N56°50'43" E95°0'34". (TS)
- 3892 Stepanovo at N56°49'7" E94°53'56". (TS)
- 3893 Šelomki at N56°48'13" E94°51'26". (TS)
- 3894 Kolon at N57°1'1" E95°1'28". (TS)
- 3895 Borki at N56°58'10" E94°57'35". (TS)
- 3896 Kanaraj at N56°57'1" E94°44'12". (TS)
- 3897 Suxovo at N57°3'54" E94°38'43". (TS)
- 3898 *räkna* || leda
- 3899 *tider* || kämpar
- 3900 *utför Ussolka* || ifrån Tas
- 3901 The rivers Ona (Birjusa) and Čuna (Uda) merge to form the River Taseeva at N57°43'17" E95°25'16". (TS)
- 3902 *qvarlemnad* || 1. warit Tungu[s] || 2. kommit ifrån Tunguska och nedsatt wid Ana, samt ~
- 3903 *Förut [...]* *kretsen*. || Förut hade de betalt sin skatt åt en Tungusisk Furste wid *Jeni* Tunguska. En annan dylik Tungus-colonie finnes i Tschunsk volosten i byn *Fedjina* byn *Xaja* wid *Aná*, som hör till Jeniseiska kretsen.
- 3904 *Xaja* is situated at N57°29'50" E97°3'7". (TS)

- 3905 *manliga* || ska[ttbetalande]
 3906 *i alla tider* || förrut
 3907 *Lägre [...] Tunguser* || Huru
 wida Tunguser l
 3908 *några* || T[unguser]
 3909 Koxa is situated at N56°21'4"
 E96°20'19". (TS)
 3910 Nižnij Ingaš at N56°12'6"
 E96°31'27". (TS)
 3911 Castrén's note in the margin:
ifr[ån] Karagas.
 3912 Castrén's note in the margin:
 60 v[erst]
 3913 Present-day Staraja Pojma at
 N56°11'14" E96°38'44". (TS)
 3914 The River Pojma runs into the
 River Ona/Birjusa from the left
 339 km from the mouth of the
 latter. (TS)
 3915 Tinskaja at N56°9'10" E96°55'5".
 (TS)

182

— Den lilla Tunguscolonien wid Ana består af 4 manliga³⁹⁰⁵ personer, hvilka äro en utgrening af de wid Tschunja boende. De förtälja att de i³⁹⁰⁶ alla tider varit boende wid Ana.

— Inom Kanska kretsen finnes utom de 4. nämnda Tunguser inga andra осбдлые инородци, utan endast Ryssar och äfven dessa fyra personer äro fullkomligt russificerade.

— Om Assaner finnes wid Ana icke det aflägsnaste rykte inom Kanska kretsen. Lägre³⁹⁰⁷ ned säges Ana jemväl wara befolkad af Ryssar. Assaner finnas ej, men huruwida några³⁹⁰⁸ Tunguser tilläfventyrs nedsatt sig wid denna flod, här om kunde ingen säker underrättelse erhållas. Dock ansåg man för sannolikt att colonisationen består af idel Ryssar.

183

— Ifrån Ustjanka fortsatte jag resan till byn Kocha³⁹⁰⁹ och kom härifrån till stora vägen wid Ingás³⁹¹⁰. Vägen ifrån Ustjanka³⁹¹¹ till Ingas utgjorde 60 verst wid pass.³⁹¹²

[—] Ifrån Ingas framåt är den första stationen Pojma l. Pojmskaja³⁹¹³, belägen wid floden Pojma, som infaller i Ana³⁹¹⁴. Denna by är den en[d]a wid Pojma-floden.

— Ifrån Pojma leder vägen genom en granbewuxen, tråkig nejd till:

184

Tinska vološten³⁹¹⁵. Namnet påminner om den Tinska ulussen på Katsch[inska] steppen i Minus[inska] kretsen. Och då denna slägt (Tin) ursprungligen är antingen Samojedisk eller Ostjakisk, så kan man förmoda, att Tinska vološten

urspr[ungligen] varit bebodd af n[å]g[o]n
bland dessa nationer. Numera finnes ingen enda
осѣдлый инородецъ

Tin är en liten flod och byn Tinsk står derinwid.
Floden³⁹¹⁶ *Tin* faller ut i *Pojma*.³⁹¹⁷

Ifrån Tinskaja fortsatte jag resan utmed allmän-
na farvägen till *Birjusa*³⁹¹⁸, en stor flod som ut-
faller i Angara och utgör gränsen emellan Jeni-
sejska och Irkutska Gouvernementerna. Denna
flod är bebodd endast nedanom stora vägen.
Ofvanföre finnes blott en by *Spoloch*, 8 verst of-
van byn *Birjusa*. Wid flodens källor ☞ finnas
många guldvaskerier. Der ströfva äfven Kara-
gasser. Nedanom byn³⁹¹⁹ *Birjusa* finnas talrika
byar. Floden kallas *Ana* 40 verst nedanom byn
Birjusa.

— Ifrån *Birjusa* reste jag genom en bergupp-
fylld nejd, som var rik på barrträd, bestående
af lärkträd, gran, tall, etc. Nejden kallades *taiga*
och sades ej vara rätt egnad för åkerbruk. Man
klagade öfver boskapssjukdomar³⁹²⁰

☞ 186 ☞ *Nishneudinsk*, en liten kretsstad, som bär sitt
namn efter floden *Udá*, hvid den är belägen.³⁹²¹
Staden är i och för sig m[yc]k[e]t obetydlig, men
winner i ansenlighet genom en förstad слобода,
belägen på hin sidan *Jordán*.³⁹²²

☞ 188 ☞ *Karagasser*

utgöra inalles 429 mankön }
427 qvinkön enligt } ?

1846 års tabeller. De sönderfalla i *fem* slägter:

3916 *Floden* || Byn

3917 The River *Tiny*, running into
the River *Pojma* from the right
133 km from the mouth of the
latter (N56°17'0" E97°5'11"). (TS)

3918 The village of *Birjusa* is situ-
ated on the river of the same
name at N57°9'58" E96°29'42".
(TS)

3919 *byn* || fl[oden]

3920 *boskapssjukdomar* || ~, <--->

3921 *Nižneudinsk* is situated at
N54°54'28" E99°2'19". (TS)

3922 *Castrén* arrived in *Nižneudinsk*
around New Year 1848 (N. St.)
and lay ill for at least three
weeks, according to his let-
ters to *Rabbe*, 4/18 Jan. and to
Sjögren, 14/26 Jan. 1848.

- 3923 *Sareg* || *Sarang*
 3924 Above, Castrén wrote: *Kaa*<*s*'>.
 3925 Castrén wrote in the margin: *Kaa*<*s*'>.
 3926 Castrén wrote the letter *e* above the second *o* without striking out the earlier version: *Tjogde*. Cf. below.
 3927 Castrén wrote the letter *e* above the second *o* without striking out the earlier version: *Tjogde*. Cf. above.
 3928 According to Castrén, a tributary to the River Oka/Axa. See below. Cannot be identified. (TS)
 3929 *Acha* || *Aka*
 The River Oka/Axa, running at present through the Bratsk Artificial Lake to the River Angara 1,135 km from the mouth of the latter. (TS)
 3930 The River Gutara, running into the River Tagul (Malyj Tagul) from the right 164 km from the mouth of the latter and further on to the River Birjusa. (TS)
 3931 *Sareg* || *Sarang*
 3932 *Tjogde* || *Tjogdo*
 3933 *vid* || *på*
 3934 *Sareg* || *Sarang*
 3935 Castrén wrote in the margin: = '*Sulinga*.'

- 1 *Sareg*³⁹²³ *Haas*³⁹²⁴ R[yska] Карагаский улусъ.
2. *Hās*' , *Haas*³⁹²⁵ R. Кангатский _____
3. *Tjogdo*³⁹²⁶ R. Си<л>тюгурский _____
4. *Kara Tjogdo*³⁹²⁷ R. <Е>удинский _____
5. *Tjeptej* R. Малчурский.

Bland dessa innefattar hvarje slägt ett antal ulusser, se nedanf[öre].

De uppehålla sig wid floderna *Birjusa*, *Uda*, *Eja*³⁹²⁸, *Acha*³⁹²⁹, *Gutar*³⁹³⁰, samt göra dessutom ströftåg till Kan och Agul. Slägterna göra ingen egentlig åtskillnad emellan jagtmarker, utan jaga der[,] sobeln finnes i största mängd[.]
 Dock säges släkten *Kara Tjogda* hålla sig mest till *Eja*; *Sareg*³⁹³¹ *Haas*' wid Agul; *Haas*' wid *Gutar*; *Tjogde*³⁹³² wid *Uda*, *Tjeptej* vid³⁹³³ *Birjusa*.

— De öfversomra wid бѣлогоря:

*Sareg*³⁹³⁴ *Haas*' wid *Aguls* källor
Haas' wid källorna af *Gutar* och wid *Tymändjet*, som faller i *Birjusa*. Obs. *Agul* och *Tymändjet* upprinna ur samma ås.
Tjogde, wid källorna af *Uda*
Kara Tjogde wid källorna af *Eja* och *Acha*
Tjeptej tills[amman] med *Kara Tjogda*

Några få lefva sommartiden omkr[ing] guldvaskerierna wid *Birjusa*.

— Alla de fem slägterna styras af en så k[al]l[a]d *Ulug bas*', och hvarje³⁹³⁵ slägt står under uppsyn af *Tarha* (= *Darga*). *Schulinga* har sig till hjälp en *Starschina* (*Tarschina*). Hvarje slägt sönderfaller i särskildta *ulusser*, hvilka bestå af de närmaßt befryndade familjer[.]

189

190

— Karagasserna lefva om sommaren wid бѣлогоря och fånga *vilda renar*, n[å]g[o]t *elgar* och *ssyn*. De uppehålla sig ej hela sommaren på s[am]ma ställe, såsom Kamassintserna, utan flytta läger efter 10–14 dagar i³⁹³⁶ afsigt att söka wildren, ej i skogar, utan på taskylerna. Såsom känt är, faller i taskylerna en djup snö redan tidigt på hösten. Wid denna tid draga sig Kar[a]gass[e]rna ifrån taskylerna i djupa skogar för att jaga zoblar. Under denna jagt draga de sig efterhand ut åt³⁹³⁷ steppen, emedan snön äfven i

191 skogen blir alltför djup och zobeln swår att fånga så väl af den anl[edning] att hunden ej förmår följa den i spåren, såsom varande tyngre än sobeln, dels äfven derföre att zobeln med tilltagande köld blir allt lättare på foten och sällan står stilla. Under sobeljagten står Karagassen stilla endast på sådana ställen, der han finner zobelspår och äfven der ej mera än 3–4 dagar. Sobeljagten fortfar om hösten blott wid pass en månad. Derpå fångar man ekorre, men räfvar finnas ej. Till Nicolaj-dagen församla sig Karagasserna till *suglan*, som hålles i en djup skog 30–40³⁹³⁸ verst ifrån *Nishneudinsk*. Här uppbäres skatten af Ispravniken, och utgör en sobel för hvarje mansperson. Ingen öppen³⁹³⁹ handel tillåtes för det närwarande på suglanen. Efter dess slut skingra sig åter Karagasserna och fånga i skogen vilda renar, elgar, ekorrar, men getter finnas ej, emedan nejden omkring *Nishneudinsk* är skogig, och getterna endast trifvas på steppen. Jultiden är jagten mycket dålig, men Karagasserna stå dock ej på s[am]ma ställe, utan flytta allt läger efter 2–3 dagar, sökande elgar, vilda renar, ekorrar. Omkring *маслиница*, då väderleken³⁹⁴⁰ redan är blidare, förbättra jagten, som dock ännu består i fänget af renar, elgar

192

193

3936 i || och
 3937 åt || på
 3938 30–40 || 40
 3939 öppen || han[del]
 3940 väderleken || luften

- 3941 *wargar* [...] *mgd* || *wargar* och
 getter finnas ej
 3942 *skott* || särskildta
 3943 *för* || om
 3944 2-3 || ~ 10

och ekorrar. Då snön betäckes med skara, begynner sobeljagten, som fortfar så länge skaran bär. Under sin wårjagt draga sig Karagasserna efterhand till *българя* för sommaren.

Obs. Räfvar, *wargar*³⁹⁴¹ fångas i ringa *m[än]gd* inom Karagassernas område. Björnar fångas om hösten i sitt ide med bössa. Wid björnjagt äro alltid flere jägare tillstädes, hvilka undfägna nalle med *skott*³⁹⁴² på *skott*[.]

❖ 194 ❖ Fiskafänge bedrifves i högst ringa mon och endaßt om våren under lektiden. Wid detta fänge begagnas intet annat redskap än ett jern, som är aldeles likt ett ljusterjern. Dermed stinger man fisken uti nacken på grunda ställen. Fisken består mest af *harjus*, *ljenok* och föga *taimen*.

Sommartiden lifnära sig Karagasserna mest med roten af *saraná*, som om sommaren uppkokas i vatten och derpå uppblandas med renmjölk samt omröres till en art af gröt.

De skjuta äfven änder och gäss om sommaren. Tjädrrar fångas om höst och wår.

Alla förse sig med mjöl för wintern, men för³⁹⁴³ sommaren endaßt de rikaße[.]

❖ 195 ❖ Karagassernas förnämsta egendom består i reinar, men hjordarna äro högst obetydliga och består hos de rikaße blott af 20-30 djur. Hästar hafwa några få, och endaßt till ett antal af 2-3³⁹⁴⁴ st[ycken]. Hästarna släppas ut på steppen till wintern och äga ingen wakt. De beta ej i tabuner, utan hvarje familj lemnar sina hästar på sitt särskildta ställe. Märkvärdigt är att hästarna hvarken bortrymma eller bortstjålas! - Om våren far man att afhemta dem och medtager

196 dem till бѣлогоря, likasom de åter på första snö blifva utförda på steppen.

Hö bergas ej.

Tälten äro af två slag:

1. *Vintertält* af renhud, och
2. *Sommartält* af näfver.

Begge äga s[am]ma spetsiga, koniska form, som de Samojediska, men runda³⁹⁴⁵ Tatar-tält finnas ej.

197 *Giftermål* afslutas alldeles enligt föräldrarnas godtycke, utan att barnen äga n[å]g[o]n del i *handeln*³⁹⁴⁶, hvilken afgöres förmedelst en talman. Han gör sig underrättad om brudens pris, och om sonens fader är dermed tillfreds (– *prut äger ej rum* –) så begifver³⁹⁴⁷ sig fadren själf jemte sin son till brudens tält, för med sig matvaror (bröd, kött, sarana etc.) samt en så stor del af brudskatten, han för tillfället mäktar betala. Denna betalning och³⁹⁴⁸ dithörande tractamente afbördas under loppet af 5–10 år, ty bland Karagasserna är ingen så rik, att han med ens skulle förmå hela skatten, som utgör för en rik 30 *renar* eller waror motsvarande deras värde (sås[om] soblar,³⁹⁴⁹ särsk[ildta] djurskinn, sarana, peningar m.), för en fattig 5 *renar*. NB. För en renoxe betalas 30–40 rubel och för en renko 20–30 Rub[el]. 198 Sedan hela brudskatten blifvit betald, begifver sig fästmannen med sin far, talman och öfriga anförwandter till bruden, der ett gästabad anställles på de förräder fästmannen medför, bestående i brännwin, kött, sarana, bröd m. m. (att fira gästabad uttryckes af Karagasser och andra Sib[irien]s infödingar helt enkelt genom uttr[ycket]: ”Koka en gryta”, emedan detta utgör hufvudsaken wid hvarje gästabad,

3945 *runda* || Tat[ariska]
 3946 *handeln* || kärlekshandeln
 3947 *begifver* || far
 3948 *och* || fort
 3949 *soblar*, || soblar och

- 3950 *bala[laj]ka* o. s. v. || *bala[laj]ka*,
 3951 Mscr: xna
 3952 *blifva* || måste
 3953 *motsvarande* || likn[ande]
 3954 *Emellertid* || Me[dan]
 3955 *Bredvid* || Det
 3956 *knif*, || ~ eldstål
 3957 *hvarwid* || men en

199

brännvinet oberäknadt). Gästabudet eller rättare bröllopet fortfar så länge fästmannens förräder och i s[yinner]het brännvinet räcka. Brudens föräldrar depensera här wid föga eller intet. Under bröllopet sjungas Tatariska och Mongoliska sånger, spela[s] med *bala[la]jka*³⁹⁵⁰ o. s. v. men ingen dans äger rum. Efter bröllopets slut beledsagas de nygifta af brudens föräldrar ett st[ycke] på vägen, men ej ända hem. Hos brudgummen firas intet hemkomöl. Märkas bör, att sonen redan dessförinnan byg[g]a sig ett särskildt tält, ty äfven hos Karagasserna bor hvarje gift familj inom sitt särskildta tält. Emedan Karagasserna äro till namnet [christna]³⁹⁵¹, så blifva³⁹⁵² de af Prästerna tvungna att låta wiga sig, hvilket wanl[igt] inträffar på *suglanen* ute på bara backen.

200

Begrafning. Så snart en person aflidit, bygger man för honom om *vintern* en *mangmår*, motsvarande³⁹⁵³ Samojed[erne]s graf (tin), men om *sommaren* gräfves en wanlig graf i jorden. Denna förrättning kan hos karag[asserne] äfven verkställas af anhöriga. Emellertid³⁹⁵⁴ lefva den aflidnes anförwandter i tältet tillika med honom. Så snart grafven eller ambaren efter en eller högst två dagar blir färdig begrafves den döda. Han utföres af sina anhöriga med hufvudet förrut. Så bäres han af fyra perso^{ner}, hvil-

201

ka nedlägga honom i grafven. Bredvid³⁹⁵⁵ honom lägger man i sjelfva graf[v]en kittel, yxa, knif,³⁹⁵⁶ sadel, bössa, krut och bly. Den döde begrafves i sina bästa kläder. Derjemte dödas en renoxe (både för män och qvinnor), men det är anmärkningsvärdt att denna af Karagasserne ej förtäres utan blir liggande och ruttnar bort wid grafven. Dock firas wid begrafningen ett gästabud, hvarwid³⁹⁵⁷ åter brännvinet och en gryta

202 utgör hufwudsaken. *Ingen* поминки äger rum hos karag[asserna]. Seden att upphänga döda i lärkträd förekommer ej hos Karagasserna. Schamaner och barn begravas liksom de öfriga.

Religion. Ehuru Karag[asserna] alla äro döpta, widhänga de Schaman-wäsende.

Schaman-koštymen är hos Karagasserne densamma som hos Tat[arerne] och utmärker sig:

1. Genom en spetsig mössa med en örnfjäder³⁹⁵⁸ i spetsen.
2. G[enom] en mantel, s[amman]sydd af³⁹⁵⁹ brokiga flikar, hvarwid hänga bakpå långa remsor, som af Karagasserna benämnas *Mandjak*³⁹⁶⁰. Wid samma mantel finnas dessutom ormar af kläde eller n[å]g[o]t slags tyg, vidare bjellror, jern- och koppar-skramlor m. m.
3. *Trumma* (Tyngyr) med hvarjehanda skrammel.

Schaman-wäsendet försiggår om natten efter solens nedgång i tältet. Schamanen sjunger³⁹⁶¹, trummar, hoppar liksom hos Tat[arerne].

— Schamaner tillkallas wid sjukdomar, och då man will weta tillkommande händelser och³⁹⁶² i s[ytter]het hurudan jagten blir. Äfven förlo-
204 rade ting tager Schamanen reda på.

— Likasom³⁹⁶³ Schamaner kunna tillskynda godt åt sina wänner, så sägas de äfven kunna besvärja sina fiender.

— Taskspeleri-konster känna ej Schamanerna hos karagassfolket.

Karagasserna tillbedja en *god* Gudomlighet under namn *Bur-Chan*³⁹⁶⁴, Gud och en ond under namn af *Asá*, чертъ.

3958 örnfjäder || f[jäder]

3959 af || in

3960 *Mandjak* || ~ Tat[ariska] *Ainá*

3961 *sjunger* || hop[par]

3962 *och* [...] *blir* || sås[om] jagt, goda jagtställen,

3963 *Likasom* || Likaså

3964 Castrén wrote *Han* over the latter part. On Tibetan Buddhism see p. 1489–1497.

- 3965 *Karagasserna* || Kläd[dedrägten]
 3966 *snorpas* || dr[agas]
 3967 *Denna päls* || Pälsen är baktill försedd med *сборы*, weck.
 3968 *Tatarerne* || ~ och alla slags prydnader
 3969 *blott af qvinnor* || hvarken af män eller qvinnor
 3970 *Castrén* is referring with this to women (not Tatars). While replacing the original expression *hvarken män eller qvinnor* in the previous sentence with *blott af qvinnor*, he did not change the beginning.
 3971 *dukar* || ~ på Ryskt vis

Om björnar, gäss, änder och deras Gudomlighet veta Karagasserne mindre än intet

❖ 205 ❖ Schamanens tjensteandar kallas af Karagasserne *Ysyt*.

❖ 206 ❖ [–] Karagasserne äga ej slädor, utan rida liks[om] Kam[a]ss[intserna] på renar. Äfven jagten bedrifves med renar.

– Kamassint[s]erna äga ej båtar, utan timra sig flottor wanl[igtvis] af 6 stockar.

❖ 207 ❖ *Klädedrägt*. Karagasserna³⁹⁶⁵ bära kläder, hvilka till formen äro alldeles lika med Tatarernes, d. ä. en framtill öppen päls med en liten ståndkrage, med breda armar, hvilka wid handlofven *snorpas*³⁹⁶⁶ tillhoppa. Denna³⁹⁶⁷ päls är gjord af renskinn, och deras skoplagg (*pimy*) bestå äfven af renbenligar.

[–] Qwinnopelsen skiljer sig från den manliga genom sina rika weck som i största m[än]gd finnas på bakst[ycket], liksom hos Tatarerne³⁹⁶⁸. Mössan är spettsig liksom hos kamass[intser] och Samoieder ❖ och äfven gjord af renskinn.

❖ 208 – Karagasserne bära ett långt, svart, okammadt hår. Flätor brukas blott³⁹⁶⁹ af qvinnor och bäras i lika stort antal som hos Tat[arerne]. De sistnämnda³⁹⁷⁰ ombinda sitt hufvud med dukar³⁹⁷¹ som hänga långt ned på ryggen.

– Wid qvinnornas gördel finnes m[yc]k[e]t skrammel af messing, glasperlor etc.

– I tältet hafva män och qvinnor sitt särskildta] afdelning, de förra på venstra, de sednare på högra sidan om ingången – liksom Tatarerne. Qvinnorna anses för orena varelser.

209 Orus, Rysse.
Buraát (*Burát*), Burät.
Kaas', katschinsk Tatar.
Kojbál, kojbal.
Kamasché, Kamassiner *Kamasche*
Kodug, Agulsk.
Áaná, Birjusa. *Éena*
Udá, Uda.
Oká, id. *Ahá*, Oka
Angará, id[em]³⁹⁷²
Tufá, karagass.
Kongoroj, krasnojarsk.
Irhu, Irkutsk.

210 Traditionen om Karagassernes härkomst lyder så:

Slägterna *Kaas'* och *Sareg-Kaas'*³⁹⁷³ härstamma³⁹⁷⁴ ifrån de Katsch[inska] Tat[arerne]. Karag[asserna] fordom woro förenade med Buräterne, samt betalade sin skatt tillika med de sistnämnda och med de öfriga Karagasserne i Irkutsk. Tidigare gick deras skatt till Krasnojarsk.

— Slägterna *Tjeptej* och *Tjogde*³⁹⁷⁵ äro landets infödingar. De räkna släktskap med kamasintserna, jaga tillika med dem, gifta sig hos dem o. s. v. Dets[amma] gäller äfven om slägterna *Kaas'*³⁹⁷⁶ och *Sareg*³⁹⁷⁷ *Kaas'*, h[vil]ka förtälja, såsom äfven af namnen härflyter, att de fordom utgjort en släkt.

212 1. Släkten *Sareg*³⁹⁷⁸ *Haas*³⁹⁷⁹ innefattar särskildta familjer eller ulusser, såsom:

- 1 *Orta aál*,
- 2 *Kyndymäj*
- 3 *Kolzoktár*³⁹⁸⁰
- 4 *Schara-Hangat*

3972 id || ~ ¶ *Sara Kaas'*, Karagass ¶ *Sarang Haas'*

3973 *Sareg-Kaas'* || *Sara*[ng-Kaas']

3974 *härstamma* [...] *Krasnojarsk*. || bodde fordom tillika med de Katschinska Tatarerne wid Katscha-floden. I en sednare tid flyttade de till Kanska området och nedsatte sig vid källorna af Agul samt betalade sin skatt i Kansk. sedermera drogo de sig ännu längre söderut och

3975 *Tjogde* || *Tjogdo*

3976 *Kaas'* || *Ho*

3977 *Sareg* || *Sarang*

3978 *Sareg* || *Sara*[ng]

3979 Castrén wrote *K* above the letter *H*.

3980 *Kolzoktár* || *Kolzaktár*

- 3981 *Ergäälär* || Irgäälär
 3982 *Tjogde* || *Tjogdo*
 3983 4. [...] *Tjogde*: || 1. 4. Slägten *Kara Tjogdo Tjogde* inbegriper följande familjer: ¶ 1. Baglang ¶ 2. ¶ 2. Slägten *Kara Tjogdo*
 3984 *Boogosche inkomma* || Boogoscherak inkommen
 3985 *Tjeptej* || Uljuguut
 3986 *Sareg* || *Sara[ng]*
 3987 *Tjogde* || *Tjogdo*
 3988 *några familjer* || slägter

2. Slägten *Kaas'* innefattar 3 familjer eller ulusser:

1. Ergäälär³⁹⁸¹ S[in]g[ularis] *Irgä*
2. Schuurlar _____ *Schuur*
3. Taraktar _____ *Tarak*
- 4

3. Till *Tjogde*³⁹⁸² höra slägterna:

- Daiga āla* a *Daiga*
Keselaala *Kêzel*

Obs. *Daiga aala*, d. ä. *Daiga* uluss

Kesel aala, d. ä. *kesel* uluss

213 4. Slägten *Kara Tjogde*:³⁹⁸³

1. *Daigaala* *Daiga*
2. *Hogo aala*. *Hogo*

5. Slägten *Tjeptej*:

1. *Boogosche*³⁹⁸⁴ inkomma ifrån *Tunka*, wid den tid, då *Ryssar* ännu ej funnos
2. *Tuulaj*
3. *Tjeptej*³⁹⁸⁵

Obs. Slägter och familjer böra ej förvexlas. Det bör i s[ynner]h[e]t märkas, att *Kaas'*, *Sareg*³⁹⁸⁶ *Kaas*, *Tjogde*³⁹⁸⁷ ej äro några³⁹⁸⁸ familjer, utan g[emen]samma namn, tillhörande alla dem underlydande familjer[.]

214 1. *Haas'*

1. S[in]g[ularis]. *Ergä* Pl[uralis] *Ergälär*.
2. *Schuur* Pl. *Schuurlar*.
3. *Tarak* Pl. *Taraktar*

2. *Sareg-Haas'*

1. *Orta* l. *Orta aal* (d. ä. *Orta* uluss).
2. *Kyndymáj*
3. *Kolsoĕ* Pl. *Kolsoktar*
4. *Schara-Hangat*

3. *Tjogde*

1. *Daiga aala* (eg. skogs uluss)
2. *Kêsel aala* (röd uluss)

4. *Kara-Tjogde*

1. Daiga aala.
2. Hogo aala.

☞ 215 ☞ 5. *Tjeptej*

1. Boogosche
2. Tuulaj
3. Tjeptej

☞ 216 ☞ *Männers namn*

1. Slägten *Sareg Kaas*

a) Ulussen *Schara-Hangat.*

Boogoldaj

Betjäädej

Bo<g>eeltjek

Baalak

Sl[ägten]³⁹⁸⁹ *Kyndymäj*

*Kers'aalex*³⁹⁹⁰

Tjestokoop

Burzagar

Ygzääkäng

Sl[ägten]³⁹⁹¹ *Orta-aal.*

Koodagan

Ojaäka

Schireldjek

Namrak

Botoógon

Sl[ägten]³⁹⁹² *Kolzaktar.*

Aibidáj

Pääbäl

Suukka.

☞ 217 ☞

Tjuudji.

Kidiiskä

Meékäj

Kamnajak

*Kazeän, Kazen*³⁹⁹³

3989 From here on, Castrén seems to have called families kins (*slägt*), contrary to the distinction he had just emphasized himself. See above. Later, he replaces the term *slägt* with *stam* (tribe) and *familj* with *slägt*.

3990 Castrén wrote an x above the letter g: Kers'aalex.

3991 Meaning family.

3992 Meaning family.

3993 *Kazen* || *Kazan*

- 3994 Meaning family.
 3995 Meaning family.
 3996 Meaning family.
 3997 Meaning family.
 3998 Meaning family.
 3999 *Käädär* || *Khäädär*

Qvinnors namn

Släkten *Sara-Kaas'*

Ulussen *Sara-Hangat.*

Katjeerak

Tjeptääkä

Släkten³⁹⁹⁴ *Orta-al*

Mandaj

Onjeésa

Sl[äkten]³⁹⁹⁵ *Kyndymäj*

Bulgang

Domaltaj

Sl[äkten]³⁹⁹⁶ *Kolzaktar.*

Balek

Karangnas'

❖ 218 ❖ 2. *Släkten Kaas'*

Män

a) *Familjen Irgäälär*

Hanjáj.

'Sedėj.

Bagol

b) Släkten³⁹⁹⁷ *Schuurlar.*

Sobolje

Kaštajak

Boobaĥa

Kolop

c) Släkten³⁹⁹⁸ *Taraktar*

Onadjek

Kulataj

Astapán R. Stepan

Qvinnor

a) *Irgäälär*

Tjogook

*Käädär*³⁹⁹⁹

❖ 219 ❖ b. *Schuurlar*
 Surataj
 Kanjeedeg⁴⁰⁰⁰
Taraktar
 Tjogoók
 Käädar (K[äädar]).

3. Slägten *Kara-Tjogde*

A. *Män*

Baglang
 Bagol
 Taltajaĥ
 Bakseg⁴⁰⁰¹
 Mengäräk
 Kujherang
 Tjäändä
 Mihelaj
 Basiilaj

B. *Qvinnor*

Barbara
 Katjeema
 Oidadjej
 Tjigerääkä
 Schuureng

❖ 220 ❖
 Onisa
 Aana (R[yska]Anna)

4. *Tjogde*

A. *Män*

Sl[ägten]⁴⁰⁰² *Daigaala*
Karmán
Mihaalaj
Sergej
Door<q>adjak
'Silgidjäk
Oodedjaĥ
Budursun

4000 Castrén wrote the letter *x*
 above *g*: Kanjeedex.

4001 Castrén wrote the letter *x*
 above *g*: Baksex.

4002 Meaning family.

4003 Meaning family.
4004 Meaning family.

Sl[ägten]⁴⁰⁰³ *Keselaala*

Marhaadaj

'Sidjejäk

Orokpaj

Momong

Bardaj

Kalpang.

Ogle

Öbdääkej

Has'pan

Möngnegbej.

❖ 221 ❖

Hodegban

Dylejäk

Njämaleg.

Muskunaj

Djundjuurak

Buutjinaj

Bangke

Mihelaj

B. *Qvinnor*

Sl[ägten]⁴⁰⁰⁴ *Daigaala*

Karas'kinjä

Sidendjäk

Holatjen

Haljongaj

Anjak

Börbääkä

Keselaala

Bulgang

Hodan

Annas'taj

<Ū>*djä.*

Djuudjej

Serastaj

Aibildjäk

Katjumä

Akpas'.

❖ 222 ❖ *Tjeptej*

a) Män

Sl[ägten]⁴⁰⁰⁵ *Boogosche*

Hoomáj

Hogóp

Alas'táj

Sadám

Mihelaj

Sahar

Mihaala

Tjartemáj

Mudjudjej

Tjuutjagaj

Iván

Sl[ägten]⁴⁰⁰⁶ *Tuulaj*

Piridon

Basiilej

Alas'taj

Gabriilo

❖ 223 ❖

Nonooško

Kuiherang

'Sopško

Moorem

Uljeksán (Alexander)

Agáp

Sobolje

Sl[ägten]⁴⁰⁰⁷ *Tjeptej*

Semén

Torpi's'ka

Obs. *Tjeptej* är den enda stam, som tillika är en släkt.⁴⁰⁰⁸

4005 Meaning family.

4006 Meaning family.

4007 Meaning family.

4008 *Stam* (tribe) is what Castrén originally called *slägt* (kin) and *slägt* (kin, family) is what Castrén originally called *familj*. See above.

4009 *wenster* || ~ wid Ty[mändjet]B. *Qvinnor**Boogosche**Hootjej**Tjuudjej**Hosoomaj.**Aana*

❖ 224 ❖

*Baksegbaj**Njorhajang**Molodjong**Sadaaja**Tuulaj**Böbödöng**Kêstaj.**Ajas'ka.**Kosenda**Manattá**'Subudaj**Tjeptej**Takeana*❖ 225 ❖ *Agul.*

Tager sin upprinnelse ur ett och s[am]ma berg som *Kasir*. Berget kallas *Kajbettaj*, der Karagas-serne uppgräfva i ymnighet Sarana.

Wid *Aguls* källor uppehåller sig *Sara-Kaas'*

Tymändjet

Upprinner ur samma berg som *Agul* och *Kasir*. *Tymändjet* faller i *Birjusa* från *wenster*[.]⁴⁰⁰⁹ *Tymändjet* upptager en biflod *Gutar* ifrån sin högra sida.

Wid *Tymändjet* och *Gutar* uppehåller sig *Kaas'*-släkten.

☞ 226 ☞ *Achá* R[yska] *Oka*

faller i Angara och tager sin upprinnelse i Tunka-gebietet. Den upptager [en]⁴⁰¹⁰ biflod *Ejá*.

Wid *Acha* och *Eja* uppehåller sig släkten *Kara-Tjogde*.

Udá

Upprinner ur Bjelogorja och infaller i⁴⁰¹¹ [ ]⁴⁰¹²

Wid dess källor bor om sommaren *Tjogde*.

*Uda*⁴⁰¹³ upptager biflod *Xarir*⁴⁰¹⁴, [Tatariska]⁴⁰¹⁵ *Kara Burän*⁴⁰¹⁶, h[var]vid *Tjogde* äfven uppehåller sig.

NB. Släkten *Tjeptej* lefwer mest wid *Eja*, stundom wid *Achá*. Siåtnämnda flod besöka *Tjeptej* och *Kara Tjogde* blott omkring Johannes för att gästa *Buräterna*, som då fira en högtid.

☞ 227 ☞ *Agul*

Bifloder

1. *Njangasa*, ifrån höger.
2. *Jorma*, ifrån höger.

☞ 228 ☞ *Kodoglar* bodde förrut wid *Birjusa* men uppehålla sig för det närwarande wid *Uda*, 30 verst nedanom *Nishne-Udinsk* uti *Badaranowka* tillika med *Buräter*. De tala nu *Burätiska* men kallas af *Kara*[g[asserna]] *Kodeglar*, likasom de *Agul*-ska. Bland *Karagasserna* finnas inga *Kodeglar*.

4010 Mscr: ej

4011 *i* || ~ *Birjusa*?

4012 To the River *Taseeva* and further on to the River *Angara*. This is something *Castrén* must certainly have known, but for some reason he has left it open here. (TS)

4013 *Uda* [...] *Tjogde* || *Uda* upptager en flod *Kara-Burän*, hwarwid <--> *Kar*[a]g[asserna]

4014 *Xarir* || *Garir*

4015 Mscr: Russ[ica]

4016 This river cannot be identified. (TS)

4017 *Solontsi* || en uluss
 Soloncy is situated at
 N54°40'0" E99°11'34". (TS)

— Kar[a]g[asserna] weta ej att de någonsin talat ett annat språk än Tatariska.

— *Haas'* och *Sara-Haas* bodde kring Nish[n]e-udinsk, då här blott fanns en enda stuga. De betalte sin skatt, som bestod af 6 soblar i Nishne-Udinsk, derifrån den fördes till Krasnojarsk.

❖ 229 ❖ *Buräterne* och *Kar[a]g[asserna]* utgjorde fordom en stam och styrdes af samma *Schulinga*.

Till stammen Tjeptej hörde förrut en släkt *Uljuguut*, som nu är Burätisk och lefver i *Solontsi*⁴⁰¹⁷ och *Badaranowka*.

❖ 230 ❖ — Kar[a]g[asserna] hafva inga hjeltesånger, utan de wanliga ex tempore visorna.

Karagassernas land kallas: Нижнеудинская земля.

☞ 233 ☞ *Anteckningar.*

№ 8.

☞ 235 ☞ 1848

Nishneudinsk

Buräterne kallade[s] af Ryssar wanl[igen] Братские⁴⁰¹⁸ Татары höra inom Nishne-Udinska kretsen till antalet af Кочуюющие инородци. Förrut voro de Nishneudinska⁴⁰¹⁹ sammanslagna med Karagasserne och och betalade då den vanliga *jassak*, som erlades med *soblar*⁴⁰²⁰. Nu betala de sina krono-utskylder i peningar, belöpande till⁴⁰²¹ 2 Rub[el] 59½ kop[ek] Silfver. Derjemte äro de underkastade wissa земскія повинности, såsom väga-reparation m. m.

☞ 236 De till Nishneudinska kretsen hörande Buräter lyda till en del under Ryska voloſter, till en ännu större del under den инородческая управа, som finnes wid floden Uda⁴⁰²² i ☞ Кандуйское зеленіе, der Buräterne äfven hafva ett brödmagasin samt till Верхне-окинская och Ийская управа. De sistnämnda styras af en så kallad *Schulinga* eller *Iki tologoj* (Bur[ätiska] stort hufvud). Detta öfverhufvud besatt fordom ett ärfeligt embete, men ombytes för det närwarande årligen. *Schulinga* har sig till hjälp en *Starschina*, och råda dessa herrar i förening öfver alla till upravan hörande ulusser. Derjemte finnes i hvarje uluss en så kallad *Darga*, som äger närmaſte uppsigt öfver sina underhafvande. Alla dessa öfverhetspersoner äga domsrätt, dock så att Dargan ej är fullkomligen auctoriserad, då deremot *Schulinga*, biträdd af sin skrifvare, afkunnar domar på embetets wägnar. Under hans frånwaro träder⁴⁰²³ Starschinan i Schulingans stad och ställe.

4018 Bratsk is a town at N56°9'2" E101°37'0". (TS)

4019 *Nishneudinska* || <-->

4020 *soblar* || en

4021 *till* || de

4022 The River Uda (Ru.)/Udè (Bur.) is a tributary of the River Selenga, discharging into it at Nižneudinsk (Ulan-Udè). (TS)

4023 *träder* || bekläder

4024 After the River Ija, running today through the Bratsk Artificial Lake to the River Angara. (TS)

✠ 237 ✠ Förteckning öfver de till Nishne-Udinska kretsen hörande Buräter:

A. *Voloſter*

1. Jandinskaja волость

(Яндинская волость) m[an]k[ön] 63 – qv[in]k[ön] 62

Belägen wid *Angara*.

2. *Bratska v[oloſt]*

(Братская в.) ————— 38 – 43

B. *Upraver*

1. *Верхне-Окѳнская* och

*Їскаја управа*⁴⁰²⁴ m[an]k[ön] 107 – q[vin]k[ön] 142

Vid floderna: *Angara* och *Ija*.

2. Нижнеудинской

землици управа ————— 429 – 427

—————
<5> 637. – 674.

✠ 238 ✠ Till *Nishneudinska semlitsan* höra följande ulusser:

skattbetalande

1. Корчинскій, Bur[ätiska] *Kors'in* ————— 96.

2. Низкихъ-Корчинскій ————— 11.
Bur. *Sangká*.

3. Турулицкій ————— 54
Bur. *Turjaalak*

4. Коронатскій, B. *Karanut* ————— 20.

5. Ашегабатскій ————— 10
Bur. *As'ebgút*

6. Карагатскій _____ 29.
 1. Maaldjer
 2. Uljugut
 3. Kasamat.
7. Шуртовскій, В. Huurdut _____ 19.
8. Имънековскій _____ 11
 Bur. Kotop
9. Годалейскій _____ 83.
 Godalejskij –
 Bur. *Sangka*.

☞ 239 ☞ Alla dessa ulusser äro kringströdda wid Uda, med undantag af den sistnämnda eller Godalejska, som är boende wid *Ija* och fordom tillhörde Kemeltejska volosten. En colonie ifrån sistnämnda volost äro *Karanut* och *As'ebgut* -släktena Bland de öfriga härleda sig *Koss'in*, *Hurdut* och *Turjalak* ifrån sjelfva Mongoliet. Släkten *Turjaalak* påstår sig hafva invandrat ganska sentida. Traditionen om denna invandring lyder sålunda:

Utom Chinesiska gränsen lefde i *Darhatska* ulussen en mäktig man, benämnd *Nemerej*. Af okända orsaker beslöt denne man att begifva⁴⁰²⁵ till Ryssland jemte sina två söner: *Eji* och *Yngö* samt tvenne Sojotiska tjenare af ☞ släkten *Tjogde*. Detta behagade Mongolerna så illa, att de eftersatte *Nemerej*, fasttogo och dödade honom wid fl[oden] *Muksut*, som infaller i *Udá*. Emellertid undkommo g[enom] flykter *Nemerejs* tvenne söner och två Sojotiska tjenarne. De förra blefvo stamfäder till *Burät*-släkten⁴⁰²⁶ *Urjalak* och ifrån de sednare härstamma de två Sojot-släktena *Tjogde* och *Kara-Tjogde*. Under den tid då de *Nishneudinska* *Buräterne* [voro]⁴⁰²⁷ med⁴⁰²⁸ *Karagasserne*, lefde dessa tre

- 4025 *begifva* || öfvergå
 4026 *Burät*-släkten || ulussen
 4027 Mscr: foro
 4028 *med Karagasserne* || förenade med *Karagasserne* under en gemensam styrelse

4029 *mycken* || nä[ra]

4030 Castrén's note above *två*: 2.

4031 *Dess* || *Deras*

4032 *efterhand* || *slutl[igen]*

slägter i *mycken*⁴⁰²⁹ vänskap och besörjde gemensamt gränsebewakningen wid Chinesiska gränsen.

Obs. *Burät[erne]* voro fordom förpligade att besörja gränsebewakningen i st[ället] för *Kosaker*.

☞ 241 ☞ Af heterogen upprinnelse äro till större delen de två ulusserna: *Каракатскій* och *Имѣнековскій*. Den förra består af tre slägter:

1. *Alaldje* eller *Karagas*
2. *Uljugút* (två⁴⁰³⁰ skattskyldiga)
3. *Kasamát* (7 skattsk[yldiga])

Kasamat-slägten består af genuina *Buräter* hvilka inflyttat från *Bratska volosten*.

Alaldjer-slägten härstammar ifrån en *Karagas*, hvilken tillhörde ulussen *Kara-Tjogde*. Denna person gifte sig med en *Burätisk* qvinna och flyttade till *Buräterne*, bland hvilka hans afkomlingar ännu uppehålla sig vid floden *Ut*, som infaller i *Udá*.

☞ 242 ☞ *Uljugut* är till sin upprinnelse en *Sojotisk* slägt och påstås hafva inflyttat till *Kar[a]gasserne* i sällskap med de två slägterna *Tjeptej* och *Tulaj*, hvilka ännu äro *Karagasser*. Om *Uljugut*-slägten förtäljes att den saknade renar och af sådan anledning ej besökte *българя*, utan lefde bland *Buräterne* wid *Uda*. Dess⁴⁰³¹ språk säges bestämdt hafva varit *Karagassiska*, som efterhand⁴⁰³² bortglömdes under gemenskapen med *Buräterne*.

❖ 243 ❖ *Имънековскій улусъ*

Denna uluss' innewånare kallas på Burätiska: *Kotoř*, på Ryska *Kotowtsi*, på Kar[a]gass: *Kodeglar*. De äro såsom blotta namnet angifver en afkomma af *Kotterna*. För wid pass 30 år sedan lefde de ännu wid floden *Birjusa* under namn af *Minjekow uluss*, som vid nämnda tid bestod af 37 skattbetalande personer. De lefde i tält, saknade renar, men woro i besittning af kor och hästar. De förde ett kringirrande lefnadssätt och odlade ej åker. Deras språk war en munart af Agulskan. Här af minnes nuwarande generation icke ett ord. Redan fäderna hade⁴⁰³³ antagit Burätiskan till sitt modersmål, men deras fäder talade ännu kottiska. På be❖fallning af General-Gouvernören Speranskij⁴⁰³⁴ hafva de blifvit öfverflyttade ifrån *Birjusa* till *Uda*, hvarest de nu lefva förenade med Buräterne i byn *Badaranowka*. Deras lefnadssätt⁴⁰³⁵ öfverensstämmer fullkomligt med Buräternes. De bo om sommaren i tält, om vintern i små stugor, äga ett ringa antal hästar och kor, odla åker till husbehof, jaga en månad om hösten o. s. v.

— Dessa *Kodeglar* förtäljde mig, att de wid *Pojma* boende *Kotter* utgjorde en enda uluss, benämnd *Baginow* och att de efterhand blifvit förryskade, samt att de i byarna: *Anzir*, *Barnaul*, ❖
❖ 245 ❖ *Jelan*⁴⁰³⁶ boende *kotter* utgöra just en afkomma af de till *Baginow*-uluss hörande infödingar.

❖ 246 ❖ En del af de *Nishneudinska* Buräterna lefva i Ryska byar, s[amman]blandade med coloniisterna. Dessa skilja sig i sitt lefnadssätt alldeles icke från *Ryssarne*, och många hafva till⁴⁰³⁷ och med glömt sitt språk. De betala dock *jassak* och åtnjuta s[am]ma privilegier med alla öfriga Buräter.

4033 *hade* || <-->

4034 *Mixail Mixajlovič Speranskij* (1772–1839), Governor General of Siberia in 1819–1821, famous for his efforts to import western ideas to Russia and modernize its administration and legislation. Rauhala 1916: 1724; Nenonen – Teerijoki 1998: 478. (TS)

4035 *lefnadssätt* || *lefnads*<-->

4036 *Bol'saja Elan'* at N52°34'7" E103°39'51". (TS)

4037 *till och med* || *dock*

- 4038 saknas || ~, stundom af en jord-
grop (землянка)
- 4039 Sic.
- 4040 mest || blott
- 4041 Ярица means spring grain in
general, but here probably a
specific cereal used in Siberia.
Фасмер 1973: 559. (TS)
- 4042 Buräterna || Tat[arerne]
- 4043 nästan || alldeles
- 4044 antalet || <-->
- 4045 ifrån [...] Nikolaj-dagen || för
vid pass en månad

☞ 247

— Större delen af Buräterne lefwer alldeles afskild ifrån Coloniäterne i sina egna ulusser. De hafva liksom Tatarerne ern särskild vinterstation (зимникъ) och sommarstation (лѣт-никъ). Dessa begge lägerställen äro belägna blott på 3–10 versts afstånd ifrån hvarandra. Vinterstationen består till det mesta af hus med van[iga] små Ryska stugor, i h[vil]ka ugnen är gjord ☞ af lera (ej af tegel) och golf saknas⁴⁰³⁸. Wid sin vinterstationen⁴⁰³⁹ äger Buräten sitt egentliga hushåll, sina åkrar och ängar, stall, visthus m. m. Denna lemnas om våren alldeles öde, då Buräten drager till sin sommarstation. Här har han sina betesmarker, inom hvilkas område han uppför sitt näfvertält och bor sedan hela sommaren på s[am]ma stället (ty hans hjordar äro ej så talrika, att han nödgas ombyta lägerställen). Under wistelsen i лѣтникъ måste Burät[erne] esomoftast göra resor till зимникъ för att berga sina ängar, vårda sina åkrar o. s. v.

☞ 248

— Åkerbruket är numera en vigtig näringsgren hos Burät[erne] ehuru den bedrifves i liten skala. Man besår endast några få desjatiner ☞ och mest⁴⁰⁴⁰ råg, äfven пшеница, ярица⁴⁰⁴¹, korn, hafra, af sådan föryttras nästan intet.

Tabuner äga Buräterna⁴⁰⁴² alldeles icke, utan de rikaste sägas räkna inalles 10 hästar. Får och getter finnas nästan⁴⁰⁴³ ej, och antalet⁴⁰⁴⁴ på korna utgör 2–10 st[ycken].

— Om hösten draga Buräterna ut på zobel-jagt ifrån⁴⁰⁴⁵ 1. Oktob[er] till Nikolaj-dagen. Jagten verkställes till häst. Om vintern pläga äfven Buräterne fånga getter i gropar, ekorrar m. m och om våren draga somliga till skogs på tjäderjagt.

— Alla Buräter i Nishneudinska "semlitsan" äro döpta och hafva i det närmaste förgätit allt Schamanwäsende.

- ❖ 249 ❖ — De döda begrafvas i jorden.
— Seden att köpa hustrur är ännu gängse. *Kalym* utgör för en rik flicka: 20–30 stycken hästar,⁴⁰⁴⁶ kor, föl, kalfvar eller såsom Burät[erna] uttr[ycker] sig: "20–30 hufvuden" af skilda djurslag.
- ❖ 250 ❖ — Hvarje Burät omtalar såsom det wisaste den tradition, att så wäl Buräterne som Karagasserne lydt under China och derifrån inwandrat af önskan att blifva "бърноподданные."

❖ 251 ❖ D 27 Januar[ii]/8 Februari 1848

Ännu icke fullkomligen tillfrisknad afreste jag d 27 Januarii ifrån Nishneudinsk med näsan riktad åt Irkutsk. Ur stånd att i Nishneudinsk förskaffa mig podoroshna på bond-hästar nödgades jag följa den allmänna postvägen, som här liksom öfverallt är för⁴⁰⁴⁷ litteratören högst steril och oländig. Nejden war ända till Irkutsk bebodd af Ryssar, och äfven de voro fåtaliga. Buräter sågos ingenstädes wid farvägen, men sades uppehålla sig i stor mängd på sidorna. Inom N[ishne-]Udinska kretsen voro deras bostäder

- ❖ 252 ❖ belägna 70–100 verst ifrån allmänna vägen. ❖ Detta var uttryckeligen fallet i Tulunska volosten⁴⁰⁴⁸; men i den Kimilteiska⁴⁰⁴⁹ lärer afståndet ej varit större än vid pass 40–50 verst till de närmaste boende. Orsaken till deras aflägsenhet ifrån allm[änna] vägen är landets sterila beskaffenhet. Både i Kanska [och]⁴⁰⁵⁰ Nishn[e]-Udinska kretsen går vägen genom en bergig, med⁴⁰⁵¹ barrskog bewuxen, sandig nejd, der bristen på betesmarker och för jordbruk tjenlig

- 4046 *hästar*; || hästar och
4047 *för* || hög[st]
4048 Tulun is situated at N54°33'33"
E100°34'40". (TS)
4049 Kimiltej is situated at N54°8'0"
E101°58'46". (TS)
4050 Mscr: i
4051 *med* || skog

- 4052 Balagansk is situated at N54°0'44" E103°3'4". (TS)
 4053 *blefvo* || voro
 4054 *låta* || antaga
 4055 The River Kitoj runs into the River Angara near Irkutsk at N52°38'12" E103°55'35". (TS)
 4056 *genom* || <----->
 4057 Kultuk is at the westernmost end of Lake Bajkal at N51°43'10" E103°42'25". (TS)
 4058 The River Irkut discharges after an extremely meandering course into the River Angara at the town of Irkutsk. (TS)
 4059 *bestod* || såg jag
 4060 *både* || af
 4061 *en [...]* *bebodd* || obebodd

☞ 253

jord är ganska ringa. Inom Irkutska kretsen widtaga åter mera fruktbara, steppartade nejder och nu visa sig äfven Buräterne närmare vägen. En steppdom i Balaganska ☞ *volosten*⁴⁰⁵² sades vara belägen blott 14. verst ifrån landsvägen. Hithörande Buräter *blefvo*⁴⁰⁵³ af Ryssarne mycket prisade för sin välmåga, renlighet och sina goda seder. Många bland dem sades vara skrifkunniga och man berättade 700 pers[oner] woro i beråd att *låta*⁴⁰⁵⁴ döpa sig.

☞ 254

På näst den sista station till Irkutsk förtäljde man, att ett mindre antal Tunguser uppehöll sig vid pass 100 verst fr[ån] vägen vid floden *Kitoj*⁴⁰⁵⁵. Dessa Tung[user] sades vara vilda och hysa ett stort hat till ☞ Ryssarne, som de nästan aldrig besöka. De äflas med jagt och äga små renhjordar.

— I Irkutsk dröjde jag blott 4 dagar och hann derunder föga se mig om i staden, emedan min tid upptogs af de wanliga bestyren angående *podoroshna*, instruktioner, rekommendationer m m

☞ 255 ☞

D 4/16 Februarii

☞ 256

afreste jag från Irkutsk till Tunka. Vägen ledde genom⁴⁰⁵⁶ skogiga nejder, öfver svindlande höjder. Wid *Kultuk*⁴⁰⁵⁷ 100 verst ditom Irkutsk kom jag till Baikal, och fortsatte härifrån min resa nattetid på floder *Irkut*⁴⁰⁵⁸ till den Tunkinska steppdomen. Omkring denna dom bestod⁴⁰⁵⁹ landet af en stepp med bar mark. Steppen var uppfyllt med Burätiska ulusser, hvilka bestodo af små stugor, både⁴⁰⁶⁰ i yttre och inre motto af en eländig beskaffenhet. Ifrån steppdomen fortsatte jag längs *Irkut* genom ☞ *en*⁴⁰⁶¹ glest bebodd nejd till *Tunká*.

☞ 257 ☞ *Tunkinska Buräter*⁴⁰⁶²

De Tunkinska Buräterne bo till en del wid *Irkut-floden*⁴⁰⁶³, som faller i Angara, och till en ringa del wid floden *Djidá*⁴⁰⁶⁴, som faller i Selenga⁴⁰⁶⁵ wid *Oka*⁴⁰⁶⁶. De utgöra en[igt] böckerna 17 slägter, men äro i sjelfva verket endast följande åtta:

1. 2. Тыртѣвскій, Bur[ätiska] *Terte*
- 3–4. Куркутскій, Bur. *Hurhut*
- 5–9. Хонгодорскій Bur. *Hongooder*.
10. 11. Челдарскій Bur. *Tjeldar*
12. Шешоловскій Bur. *'Ses'oolok*
- 13–14. Хойгодскій Bur. *Hoigot*
15. Бодорхойскій Bur. *Baderhong*.
16. Ключевскій Bur. *Bulakting*
17. Ирkitскій Bur. *Irkit*.

☞ 258 ☞ De Tunkinska Buräterne indela sig sjelfva i anseende till sina bostäderna i tvenne grenar:

1. De som bo på denna sidan om камень.
2. De som äro boende bakom камень.

De förra tillhöra Irkutska kretsen, de sednare Verchne-Udinska, som dock betala skatt till *Tunka*. I Verchne-Udinska kretsen bo blott följande tre slägter:

2. Тырте
5. Hongooder
- Ключевскій l. *Bulakting*.

4062 *Buräter* || *Tunguser*

4063 *Irkut-floden* || T[unka]

4064 The River *Džida* discharges into the River *Selenga* from the left 346 km from the mouth of the latter. (TS)

4065 The River *Selenga* runs into Lake *Bajkal* from south-east. It has a large delta area at ca. N52°16' E106°28'. (TS)

4066 It is unclear what *Castrén* means with *Oka* here, because the River *Axa/Oka* flows west of Lake *Bajkal* discharging into the River *Angara* instead of the *Selenga*. (TS)

- 4067 *Irkut* || Tun[ka]
 4068 *Toora* [...] *st.* || *Toora*
 4069 *Irkut* || T[unka]
 4070 *vanligtvis är* || 1. utgör || 2. är
 4071 8 || ej
 4072 Above both *h's*, Castrén wrote
 x: *Buxa-Gorxon*.
 4073 *wid* || ej
 4074 Mscr: v[erst]
 4075 x || 5.
 4076 *Irkut* || Tunk[a]

Samtliga slägterna äga sina bostäder på följande ställen:

- 259 1 *Tyrté*. 1 *Tyrté* bo på steppen *Toora* wid *Tunkinska* domen, längs fl[oden] *Irkut* och andra st[ällen] wid *Irkut*⁴⁰⁶⁷, äfvensom wid *Oka*.
 2. *Hurhut* bor äfven vid *Toora*⁴⁰⁶⁸ och andra st[ällen] längs *Irkut*.
 3. 4. *Hongooder* längs *Irkut*⁴⁰⁶⁹, *Oka*.
 4. *Tjeldar* vid *Irkut* och vid *Oka*.
 5. *'Ses'oolok* vid *Irkut*.
 6. *Hoigot* wid *Irkut* och *Oka*.
 7. *Baderhong*, wid *Irkut*.
 8. De tre slägterna bakom камень bo wid *Djida* och dess bifloder.
 260 9. Om *Irkut* se ned[an]f[öre]

— Dessa slägter utgöra en mängd ulusser, bland hvilka hvarje uluss vanligtvis⁴⁰⁷⁰ är s[amman]-satt af skillda slägter. De förnämsta ulusser:

1. *Tora*, R[yska] Торский улусъ innehåller vid pass 600 jurt, belägna omkring domen.
2. *Hoimer*, wid *Irkut* 8⁴⁰⁷¹ verst ifrån *Tunkinsk*, omkr[ing] 1000 jurt
3. *Buha-Gorhon*⁴⁰⁷², wid⁴⁰⁷³ *Tunkinsk*, består af 350 [jurt]⁴⁰⁷⁴
4. *Hirén* R. Киренский, vid *Irkut*, 40 v[erst] ofvan *Tunka*, vid pass 400 jurt.

- x⁴⁰⁷⁵ Dessutom finnas ännu en mgs små ulusser kringströdda vid 261 *Irkut*⁴⁰⁷⁶, *Oka* och deras bifloder.

— Ulusserna hafva ej n[å]g[ot] gemensamt öfverhufvud, utan så m[å]n[ga] slägter som finnas i en uluss, så m[å]n[ga] särskildta embetsmän äger samma uluss.

— Den Burätiska styrelsen består af en såkallad *Duma*, hvartill höra

1. *Tais'a*, som är en Embetsman af 12 classen.
2. Hans medhjelpare помощикъ.
3. Sasädattel.
4. Skrifvare.

Dessa utgöra den Dumska Embetsmanna-personalia, men dessutom finnas i hvarje slägt en *Schulinga*, som äger ☞ sina medhjelpare eller *Starschiny*.

☞ 262

— Bland Buräterna äro somliga:

1. Åkerbrukare, De rikaste beså 20 Desjatiner och hålla säd till afsalu. De så råg, korn, ярица⁴⁰⁷⁷, hafra och föga пшеница⁴⁰⁷⁸, potäter.
2. *Herdar*, som alldeles ej sysselsätta sig med åkerbruk, utan blott lifnära sig genom boskapskötsel och jagt. Sådana äro de vid öfra loppet af Irkut och bakom⁴⁰⁷⁹ камень
3. *Sojoter*, som äga renhjordar och äflas med jagt.

☞ 263 ☞ — De Tunkinska Buräterna⁴⁰⁸⁰ äga tabuner, de rikaste äga 250 hästar, 250 st[ycken]⁴⁰⁸¹ af hornboskapen, 600 får (hos en enda), 100 getter (hos en enda).

— De flesta Buräter äflas med jagt. Den hufvudsakliga jagten bedrifves om hösten, ifrån 1. Oktober till 6.⁴⁰⁸² December Denna jagt idkas med bössa, men redan d. 1. Septemb[er] utsätts snaror för sobeln,⁴⁰⁸³ hvarunder jägaren bor i balaganer. Jemte sobeln fångas räf, ekorre, хорки, varg, björn, elg, хабарка (med snara), hermelin etc. En god jägare fångar om hösten blott 7 soblar. Om vintern fångas intet, men om våren

☞ 264 ☞ ifrån ☞ medlet af Aprill till början af *Junii* jagas зубры, elgar, renar, björnar etc. Om sommaren jagas föga.

Jagten bedrifves 1. med bössa 2. med *snara* (bössa⁴⁰⁸⁴, хабара). Gropar, kapkaner brukas ej.

4077 ярица || пшеница,

4078 Wheat. (TS)

4079 bakom || wi[d]

4080 Buräterna || Sojo[terna]

4081 st. || af

4082 6. || N[ikolaj-dagen]

4083 sobeln, || ~ som efterses efter en vecka

4084 Castrén probably wrote this word here by mistake. It is unclear what he meant.

- 4085 vinter-/stugan
 4086 (ladu-/gårdar)
 4087 höbergnings-/ställen
 4088 hästarna || om vintern

Fiskafänge bedrifves föga.

— Många Buräter lefva såsom arbetare hos hvarandra och betalas med 100 Rub[el] för året.

❖ 265 ❖ *Boningar.*

Alla Buräter hafva stugor af träd, hvilka äro dels 4- dels 6- och dels 8-kantiga. Hvarje Burät har en лѣтникъ och en зимникъ. I vinterstugan⁴⁰⁸⁵ hafva de flesta golf af träd och en ord[entlig] ugn men i sommar-jurten saknas golf och elden brinner i midt af jurten. Rika Buräter hafva äfven заимки (ladugårdar)⁴⁰⁸⁶, der de hålla sin boskap om vintern och låta sina arbetare bo. Заимки äro belägna vid höbergnings[-]ställen⁴⁰⁸⁷ och ägas ända till två af en enda person. Åkerfälten äro belägna dels vid зимникъ dels vid лѣтникъ, dels äfven ❖ på afsides ställen. Ängarne äro belägna vid зимникъ. Лѣтникъ är belägen vid goda mullbetesställen. Зимникъ och лѣтникъ äro belägna blott på 2–5 versts afstånd fr[ån] h[varan]dra. Näfvertält finnas ej, men för tillfället uppföras särsk[ildta] slag af balaganer, sås[om] af trädrötter, h[vil]ka täckas med jord, af träd dels spetsiga, dels fyrkantiga o. s. v.

❖ 266

— Om sommaren och vintern hålles hornboskapen och fåren på s[am]ma ställe, men hästarna⁴⁰⁸⁸ drifvas omkring på särsk[ildta] ställen.

❖ 267 ❖

— Buräterna förtälja att de för 300 år inflyttat i landet ifrån Mongoliet, och att vid denna tid ännu ej fanns n[å]g[o]n gräns emellan Ryssland och China.

268 Utom de under⁴⁰⁸⁹ domen lydande Buräter finnes en ”инородная управа”, som är belägen 5 verst ifrån *Tunkinsk*. D[en]na uprava innefattar vid pass 1000 skattbetalande h[vil]ka alla betala skatt och äga s[am]ma privilegier, men de till upravan hörande Buräter äro alla döpta. Märkas bör att döpta äfven höra under steppdomen⁴⁰⁹⁰. För öfrigt förekomma bland dem s[am]ma slägter såsom hos de under domen lydande, med undantag af *Ключевскихъ*, ²⁴⁰⁹¹ *Тыртеевский*, 5 *Хонгодорскихъ* d. ä. med undantag af de så kallade *закаменские*. De styras af en *Golova* och *Помощикъ*, som tillhöra upravan. Wid роды finnas i st[ället] för Schulinger så k[al]l[a]de *Staroster* och deras medhjelpare *Starschiner*. Dessa så k[al]l[a]de *яссачные* utgör 968⁴⁰⁹² skattbetalande, h[vil]ka sönderfalla i åkerbrukare och *herdar*, liksom öfriga Buräter De skilja sig uti intet från öfriga Buräter⁴⁰⁹³, och hafva ant[a-git] *Christ[endomen]*, emedan Regeringen gifvit dem 3 års befrielse⁴⁰⁹⁴ fr[ån] skatten.

269 *Sojoter* Släkten *Irkit*.

Dessa⁴⁰⁹⁵ utgöra inalles 57 skattbetalande. Bland dem bo 39 i *българяхъ* och 18 tillsammans med Buräterna i ulusser *Buxa-Gorxon*⁴⁰⁹⁶. De 18 *Sojoters* uluss kallas med⁴⁰⁹⁷ ett särsk[ildt] namn *Nuraj*. Desse aderton äro fullkomliga Buräter och hafva redan för 50 år skilt sig ifrån *Sojoterne*, sedan de förrut förlorat sina renar. De i *българяхъ* boende 39 skattskyldiga *Sojoterne* känna för⁴⁰⁹⁸ det närvarande ej heller n[å]g[o]t annat språk än *Burätiskan*, men deras 270 270 fäder talade ännu *Turkiska* enl[igt] s[am]ma dial[ect] som *Karagasserne*. De äga ett ringa antal renar och nomadisera wid floderna

4089 *under* || anför
 4090 *steppdomen* || upravan
 4091 2 || И
 4092 968 *skattbetalande* || 1. enl[igt] revision 968 || 2. begge könen 968
 4093 *Buräter* || skattskyl[diga]
 4094 *befrielse* || lindring
 4095 *Dessa utgöra* || Bland dem b[o]
 4096 *Buxa-Gorxon* || *Buha-Gorhon*
 4097 *med* || sa
 4098 *för [...]* *Burätiskan* || intet annat språk än *T[urkiskan]*

4099 *Gargan* || *Soroxi* Bur[ätiska] *Sorok*

The River *Gargan* or *Irkutnyj Gargan* runs into the River *Irkut* from the right 474 km from the mouth of the latter.
(TS)

4100 *Honschun* || *Hontschun*

4101 *Horok* || *Soro*[k]

4102 These rivers cannot be identified. (TS)

4103 *i bergen* || mest ~

4104 *uppsöka* || på

4105 *taga* || äga

4106 *af stock* || täckta med bark

*Gargan*⁴⁰⁹⁹, *Halbe* och *Honschun*⁴¹⁰⁰ *Hons'un*. Alla härvarande Sojoter tillhöra släkten *Irkut*, och några andra släkter finnas ej. De taga hustrur hos Buräterna, emedan giftermål i s[am]ma släkt äro förbjudna. Till sin religion äro de Lamaiter. Sin skatt betala de i peningar.

— Skogs-Sojoterna uppehålla sig för det närvarande wid floderna:

Gargan, som faller i *Oka*.

Oka.

Halbē, som faller i *Horok*⁴¹⁰¹.

Hons'un, som faller i *Horok*⁴¹⁰²

☞ 271 ☞ Wintertiden bo Sojoterna vid *Hons'un* och *Halbi*. Wid *Gargan* och *Oka* uppehålla de sig både sommar och vintern. Om sommaren bo de i⁴¹⁰³ bergen, om vintern uppsöka⁴¹⁰⁴ de en jemnare mark.

— Sojoterna äro till en del döpta, till en del Lamadyrkare.

— De lefva genom jagt, bröd taga⁴¹⁰⁵ de högst obetydligt fr[ån] *Tunka*; *sarana* ersätter brödet.

— Emedan de äktat Burätiska hustrur, hafva de glömt sitt modersmål och blifvit Buräter.

— Sojoterna bo vinter-tiden liksom Buräterna i träd-jurt men utan ugn och utan golf. Sommartiden uppehålla de sig i balaganer af⁴¹⁰⁶ *stock*,

☞ 272 ☞ täckta ofvantill ☞ med jord och bark (liksom Buräterna).

Sojotiska familjer:

1. *RenSojoter*

* *Munkuj*.

* *Baasi*.

- * *Tapxar.*
- * *Azerga.*
- * *Mynzöj.*

2. *Häst-Sojoter*

- * *Tabarlaj*
- Malakow*
- Lariwonow*
- Muranskij*
- Tarafimjatskij* etc.

De med * anmärkta äro eg[entligen] förnamn på familjers äldsta.

☞ 273 ☞ [–] De rikaste Sojoter äga 70 renar, de fattigaste 3–6. Derjemte äga dessutom rika Sojoter 10, fattiga alls inga hästar. Kor och annan boskap äga de ej.

– Både Ren-Sojoterna och de till *Nuraj* hörande 18 Häst-Sojoter bodde förrut за камень *Öbertee*⁴¹⁰⁷ vid floden *Sikir*⁴¹⁰⁸ som faller i *Zida*⁴¹⁰⁹, som åter äger sitt aflopp i Selenga. Härifrån hafva de för 50 år sedan utflyttat, förmodligen undanträngda af Buräterne.

☞ 275 ☞ *Orót, Rysse.*
Burjät, Burät
Xamnagan, Tungus.
Xojit, Sojot.
Mongól, id[em]
Kitat, Chinesare.
Urjanxaj, Chines[iska] Sojoter.
Tatár, id.
Zugdé, Kar[a]gass.
Angara, id.
Jenisej, id.
Axá, Oka.
Irkú, floden Irkut.

4107 The word *Öbertee* is in the margin but belongs probably here.

4108 Most likely the River *Cakirka*, running into the River *Džida* from the left 438 km from the mouth of the latter. (TS)

4109 *Zida* || *Djida*

- 4110 380 || enl[igt]
 4111 The River Armak runs into the River Džida from the left 209 km from the mouth of the latter. (TS)
 4112 This river cannot be identified. (TS)
 4113 The River Xamnej or Barun-Xamnej discharges into the River Džida from the left 328 km from the mouth of the latter. (TS)
 4114 och || men
 4115 Ebenkii || ~, Tungu[s]

☞ 276 ☞ I östra Sibirien blifva de Finska namnen allt mera sällsynta och tvetydiga, ex.

Angara

Wiluj

Aga.

☞ 277 ☞

D. 18. Febr[uar]ii g. st.]

Lät jag kalla till mig en Tungus ifrån *Armatska* upravan och erhöill af honom följande upplysningar om dervarande Tunguser.

Till *Armatska* upravan höra 168 Tunguser (skattbetalande) eller inalles 380⁴¹¹⁰ personer enl[igt] revisionen. De utgöra 3 slägter:

1. *Sajiktaj*
2. *Senkigin*
3. *Tertej*.

De hafva af ålder bott på sitt närv[arande] ställe vid *Armák*⁴¹¹¹, *Sinsenoi*⁴¹¹², *Kamnéj*⁴¹¹³, af hvilka *Armak* och *Kamnej* falla i *Zidá* och *Sinsenoi* i *Bajkal*. De ifrågawarande Tunguser hafva antagit *Lamaitiska* ☞ religionen, och⁴¹¹⁴ deras språk är för det närvarande *Burätiskan*. Till sitt lefnadsätt äro de fullständiga *Buräter*.

☞ 280

— De ifrågawarande Tung[userne] härleda sig ifrån 8 pers[oner], hv[i]lka skola först hafva nedsatt sig på orten och inflyttat, man wet ej hwarifrån.

— Tungus[erne] äro herdar, äga hästar, kor, får, getter. Åkerbruk idka de ej, men sysselsätta sig så mycket mera med jagt. De äga liksom *Buräterna* en särskild *лѣтникъ* och en särskild *зминикъ*, begge på *Burätiskt* wis uppby[g]da. Deras klädedrägt är den *Burätiska*.

Tunguserna k[al]la sig sjelfva *Ebenkij*⁴¹¹⁵

4116 *Sojom* || *Hoj*
 4117 *Tonga* || *Tomnga*
 4118 *Tonga* || *Tomnga*

☞ 281 ☞ *Tunguserna k[al]la sig sjelfva Ebenkii*
 Buräterne ————— Kamnagang
 Sojoterne ————— Sojom⁴¹¹⁶
 Ryssarne ————— Luusa
 Baikal ————— Lamú
 Angara ————— Angara.

☞ 282 ☞ *Räkneord*

1. Muxún
2. Zur (eg[entligen] zuur[ ])
3. Ilán
4. Digin
5. Tonga⁴¹¹⁷
6. Nungún
7. Nadán
8. Zapkán
9. Jegin
10. Zaan
11. Zaan muxun
12. Zaan zuur
13. Zaan ilan
14. Zaan digin
15. Zaan tomnga
20. Zur zaan
30. Ilan zaan
40. Digin zaan
50. Tonga⁴¹¹⁸ zaan
60. Nugun zaan.

☞ 283 ☞

70. Naden zaan
80. Zapkan zaan
90. Jegin zaan
100. Namaaz'e
200. Zur namaaz'el
300. Ilan namaaz'el
400. Digin namaaz'el
500. Tonga namaaz'el
600. Nugun namaaz'el

- 4119 Castrén seems to have marked with ✓ such words that sounded Finnish to him.
 4120 Castrén wrote the letter *e* above the latter *u*: Uden.
 4121 *wår* || höst
 4122 *Bolon* || *Bolong*

700. Nadan namaaz'el
 800. Zapkan namaaz'el
 900. Jegin namaaz'el
 1000. Zaan namaaz'el.

☞ 284 ☞ *Nomina*

Tigé, чашка.
Akín, äldre bror.
Nekýn, yngre bror
Amin, fader.
Burķan, Gud.
Enín, moder.
Ekín, syster.
Ahí, hustru.
Hunát, дѣвка.
Amalgí, gosse.
Eeha, öga.
Ooktó, näsa.
Amngá, mun.
Iiktá, tand.
Iingí, tunga.
Hemén, läpp.

☞ 285 ☞

'*Sen*, öra.
Belgá, hals.
Dil, hufvud.
Baada, panna
Njyuryktá, волосъ.
Naala, hand.
Ömakavän, палець.
Ohikta, nagel.
Tingän, bröst.
Gıdigä, mage.
Ūkırı, тьтка, spene
Sogdengá, rygg
Darám, id.
 ✓ *Halgan*, fot.⁴¹¹⁹
Hengen, knä

Jaramná, ben.
Kotó, knif.
Suké, топоръ
Zuu, tält
Ūrké, dörr.

☞ 286 ☞

Sun, päls.
Untá, pimy.
 ✓ *Togó*, eld.
Imaná, snö.
Muu, vatten
*Udun*⁴¹²⁰, regn.
Djelsá, sol.
Beega, måne.
Ohiktá, stjerna.
Tjerga, dag.
Dolgó, ночь, natt.
 ✓ *Zuga*, sommar.
Tuge, vinter.
Nengnä, wår⁴¹²¹.
*Bolon*⁴¹²², höst.
Edín, wind.
 ☞ 287 ☞ *Berá*, flod.
Ingaá, sten.
Tömyr, jern.
Kokoó, häst.
Zogzó, ren.
Hukur, ko
Sar, быкъ.
Inakín, hund.
Luusankur, björn.
Buské, warg.

4123 *Buuz'eep* || *Buuz'ep*
 4124 ✓ *Nengitsem* || *Nejits'eep*

<i>Zegep</i> , sobel.	✓ <i>Idii</i> , хозяйнѣ.
<i>Ylgöki</i> , ekorre, barunduk.	<i>Ahii</i> , хозяйка
<i>Moó</i> , träd.	☞ 289 ☞ <i>Hekti</i> , stor
<i>Salbán</i> , björk.	<i>Niptukun</i> , liten
✓ <i>Ollo</i> , fisk.	✓ <i>Aja</i> , god.
<i>Niiki</i> , утка, and.	<i>Erçuma</i> , dålig
<i>Kuran</i> , örn	<i>Heeka</i> , berg.
<i>Puuta</i> , tjäder.	<i>Ije</i> , horn.
☞ 288 ☞ <i>Hinukii</i> , hjerpe.	<i>Beje</i> , menniska
<i>Horokii</i> , глухарѣ.	✓ ✓ <i>Sangan</i> , дымѣ
<i>Omokta</i> , ägg.	<i>Nonjom</i> , lång.
<i>Taktakan</i> , ceder.	<i>Urumkum</i> , kort
<i>Ireektä</i> , lärkträd.	<i>Sulakii</i> , räf.
<i>Zagda</i> , сосна.	<i>Haarji</i> , jord
<i>Ahikta</i> , ель.	<i>Irgi</i> , хвостъ, svans
<i>Z'odoo</i> , пихта.	<i>Yllä</i> , kött
<i>Igzarin</i> , guld.	<i>Imögö</i> , жирѣ.
<i>Sat</i> , messing.	<i>Baldarin</i> , hvit
<i>Holarin</i> , korpar.	<i>Kolnarin</i> , svart.
<i>Namná</i> , кожа.	☞ 290 ☞ <i>Ahaki</i> , крыло.
<i>Njerawí</i> , лужикѣ.	<i>Bi</i> , jag
<i>Murä</i> , плецо, axel.	<i>Si</i> , du

☞ 291 ☞ Verba.

Gaz'eep, возму. *Gaxal!*
*Buuz'eep*⁴¹²³, даю *Buukel!*
Emiz'eep, иду, приду
Irkuz'eep, хожу.
Enez'eep, уйду.
Tegetsem, сижу.
Hugleezet, лежу.
Aazam, силю.
Baaz'ep, убью.
Neelezet, боюсь.
Zegdezerep, го[во]ритѣ.
Tiks'eep, упаду
 ✓ *Nengitsem*⁴¹²⁴, вижу.

- 4125 För || 1. F[ör] || 2. De[n]
 4126 16 || och
 4127 men || ell[er]
 4128 åttkantig || j[urt]
 4129 i öfrigt || alld[eles]
 4130 venstra || högra
 4131 Detta jurt || Utom dess fan[ns]

❖ 293 ❖

D. 18 Februarii [g. st.]

❖ 294

❖ 295

Afreste jag ifrån Tunkinsk, besökte steppdomen och tog in hos Taischa, som logerade i ny, förträfflig våning, bättre än n[å]g[o]n af dem man ser hos på denna ort boende Ryska bönder. För⁴¹²⁵ öfrigt skillde den sig ej ifrån Ryska hus genom annat än sina otaliga Lama-bilder. Förmaket liknade en Mongolisk kyrka, här funnos bilder af alla möjliga slag, pukor, koraller, trummor, pipor, ¹⁶⁴¹²⁶ böcker, offer m. m. Efter att hafva beskådat all denna härlighet och låtit Taischans hustru servera för mig thé, vin och confect reste jag med Taischan och ❖ några Starschiner ut i ulusserna. Huru olika war ej den anblick som mötte mig i de Burätiska jurterna mot lyxen hos Taischan! Hvarje hushåll ägde wisserligen två hus, men⁴¹²⁷ dessa voro af följ[ande] besk[affenhet]. Stugan uppförd på Rysk vis utgjorde ett eländigt, mörkt, osnyggt, stinkande håll, ej olikt en fiskare koja. Det andra utgjordes af en åttkantig⁴¹²⁸ jurt af träd, ⁱ⁴¹²⁹ öfrigt alldeles lika med de Tatariska voilokstälten. Wäggar[n]e voro af träd. Taket likaså, men ofvantill täckt med jord. Det hvilade på ett fyrkantigt stockverk. Golf funnos öfverallt utom i midten, der man brände en ❖ eldbrasa. I taket fanns ett rökhål. Högra sidan om ingången utgjorde qvinnornas departement och väggen på d[en]na sidan war uppfylld hyllor, hvilka dignade under bördan af <----er>[,] byttor, kittlar och särs[kildta] koksartiklar. På venstra⁴¹³⁰ sidan stodo i soml[iga] jurt bänkar och gent emot dörren sågs här och der en art divan.

— Detta⁴¹³¹ jurt begagnades såsom kök.

— Utom dess fanns en jurt för boskapen, ett litet visthus, inhägnader för hästar, kor och får.

☞ 296 — Öfverallt rådde fattigdom. Trasiga barnungar
sutto kring grytan i tältet, väntande på brödet ☞
hvarpå⁴¹³² man till qvällsvard uppkokade sin
soppa.

D. 20 Febr[uarii g. st.] anlände jag till Irkutsk⁴¹³³

☞ 297 ☞ D. 1. Mars [g. st.].

1. Stationen från Irkutsk. Baschkowskaja.

Solen⁴¹³⁴ kastade sina sista aftonstrålar öfwer de
guldfärgade kyrktornen, då jag d. 1. Mars afreste
ifrån Irkutsk. Wid min ankomst till Bajkalska
tullen (Заморская застава) nedfälldes bom-
men⁴¹³⁵ och wakten anhöll mig uti en ha[ll]ftim-
mas tid, hvarunder skymningen redan inbröt.
Nedkommen på Angara kunde⁴¹³⁶ jag ej urskilja
annat än mörka konturer af de höga skog-
bewuxna stränderna. Innan kort var⁴¹³⁷ jag om-
gifven af ett ogenomträngligt mörker och satt
lyssnande till formannens sånger och mono-
loger, hvilka ☞ verkligen⁴¹³⁸ voro så underhål-
lande, att jag glömde mana på färden och först
sent om natten anlände till första stationen.

☞ 298

— Emellan Irkutsk och den första stationen fin-
nas små Ryska byar i stor mängd; längre fram
förekomma endaßt tre små byar. Buräter finnas
aldeles ej på vägen ifrån Irkutsk till Bajkal.
Denna nejd är uppfylld med höjder,⁴¹³⁹ steril
och därför föga bebodd.

— Bifloder till Angara ofvanom⁴¹⁴⁰ Irkutsk:⁴¹⁴¹

Koróloks

Burdugús

Taltsá

4132 *hvarpå* || 1. som || 2. <---->

4133 See also Castrén's letter to Rab-
be, 27 Feb./10 March 1848 in the
volume of letters in this series.

4134 Cf. from p. 919 on.

4135 *bommen* || tullbommen

4136 *kunde jag ej* || såg in[tet]

4137 *var* || satt

4138 *verkligen* [...] *stationen*. || i
Ryssland ~~den~~ mången gång ut-
göra den resandes tröst under
de långa och ruskiga vinter-
aft[n]arna. Verkligen voro så
underhållande att jag enl[igt]
formannens beräkn[in]g glöm-
de bort hela färden och först
sent inpå natten anlände till
stationen

4139 *höjder*, || höjder och

4140 *ofvanom* || nedanom

4141 None of these rivers can be
identified. (TS)

- 4142 *utmed* || genom
 4143 *oräknelig* || oändlig
 4144 klädes-/fabrik
 4145 *af skäl* || ty
 4146 *gran* || barrskog
 4147 Mscr: Granen var det rådande
 lärkträdet.
 4148 *var* || sades vara
 4149 *ossetra* || ~ och sterläd
 4150 *saknades* || alldeles ~
 4151 *i [...] är* || 1. sad[es] || 2. i Baj-
 kal liksom i Angara sades vara
 harjus
 4152 *norra* || högr[a]

☞ 299

Följande dagen fortsatte jag min resa utmed⁴¹⁴² allmänna landsvägen genom en bergig, skogbewäxt, skogig nejd. På sjelfva Angara kunde resan ej ske, emedan floden i sitt öfversta lopp var ofrusen. En oräknelig⁴¹⁴³ mäng[d] sku☞tor lågo på de öppna stränderna. För öfrigt anmärkte jag på den andra stationen ingen ting af intresse utom ett glas-, porcellins- (?) och klädes[-]fabrik⁴¹⁴⁴.

— Efter en färd af 32 verst ifrån Irkutsk 61 = vid andra stationen ifrån Irkutsk öppnade sig utsigten öfver Bajkal, som här endast framtedde en smal wik, hvars watten göt sig i Angara liksom uti ett trattrör. Här träffade jag en deporterad Polsk öfverste, som tigde om *navodka*.

☞ 300

— Vägen fortgick nu längs venstra stranden af Bajkal. Här fanns ingen väg till lands, af⁴¹⁴⁵ skäl att stranden bestod af, höga, skrofliga, klippuppfyllda berg, hvilka brådstupa störta sig i hafvet. Dessa berg woro på norra sidan starkt bewuxna med gran⁴¹⁴⁶, tall, lärkträd. Granen var det rådande [trädslaget].⁴¹⁴⁷ På södra ☞ sidan af Bajkal, som äfven var⁴¹⁴⁸ berguppfylld, sades vegetationen vara något rikare, så att äfven ceder och *пихта* trifvas derstädes. Likaså förtäljde man att nämnda sida af hafvet var mera fiskrik, alldenstund äfven röd fisk (*ossetra*⁴¹⁴⁹), som på norra sidan saknades⁴¹⁵⁰, på den södra ej var sällsynt. *Ossetra* finnes på h[var]dera sidan om Bajkal, men den norra sidan är så klippuppfylld, att fiskafänget der ej kan bedrifvas med fördel. Den förnämsta fisken i⁴¹⁵¹ Bajkal är: *omyl*, *harjus*, *ljenok*, *taimen*, gädda, abborre, lake etc.

— *Byar* finnas ej på norra⁴¹⁵² sidan och äfven få den högra.

— I anseende till sina bergiga, sterila⁴¹⁵³ stränder är Bajkal föga bebodd. På den norra stranden af Bajkal såg jag blott en enda liten by: Голоустная⁴¹⁵⁴. Längre⁴¹⁵⁵ fram sades blott bo Buräter och Tunguser.

☞ 301

— Ifrån Голоустная reste jag öfwer Bajkal 55 ½ verst. Sjöns ☞ bredd war dock betydligt mindre, ty vägen gick ej rakt deröfver. Efter att hafva öfverfarit *Bajkal* kom jag till stationen *Posolskaja*⁴¹⁵⁶. Härifrån färdas man ännu en station uppå en vik af Bajkal och befinner sig sedan på en slätt med en vidsträckt bergskedja framför sig. Vägen leder in bergsbygden, men⁴¹⁵⁷ bergen göra dock den resande intet omak, ty vägen går fram på jemna stepper, å ömse sidor omgifna af bergen. Snart befinner man sig vid floden *Selenga*, wid hvars stränder vägen fortgår ända inemot Kjachta.

☞ 302

— Efter att hafva åtföljt *Selenga* vid pass 30 verst anlände jag till *Werchneudinsk*, en liten stad wid *Selenga*, invid utloppet ☞ af *Uda*. Staden, ehuru liten, är mycket snygg och reguliärt bygd. Stora stenhus, en wacker гостиний, åtskilliga stenkyrkor falla den resande i ögat vid genomfarten. Staden är en kretsstad i den så k[allade] Верхнеудинский округъ

— I Verchneudinska⁴¹⁵⁸ kretsen finnas 4. Burät-domer:

1. *Xorin*, R[yyska] Коринская⁴¹⁵⁹, wid Njertschinska gränsen. Består af 11. slägter
  1. *Xarganá*.
  2. *Xudaj*.
  3. *Galsút*.
  4. *Köbdyt*
  5. *Batonaj*
  6. *Xaljbeng*.

- 4153 *sterila* || kl[ippuppfyllda]
 4154 Bol'soe Goloustnoe at N52°1'39"
 E105°24'0". (TS)
 4155 *Längre* || 1. No || 2. Ort
 4156 Posol'skoe at N52°1'14"
 E106°10'50". (TS)
 4157 *men* || 1. och || 2. som en
 4158 *Verchneudinska kretsen* || Selinginsk la
 4159 *Xorinskaja*, also known as Aninskaja/Oninskaja. Мамышева 2009: 186. (TS)

- 4160 The River Verxnjaja Angara discharges into Lake Bajkal from the north-east at N55°42'28" E109°52'51". (TS)
- 4161 The River Barguzin runs into Lake Bajkal from the north-east at N53°25'34" E109°59'25". (TS)
- 4162 The River Turka discharges into Lake Bajkal from the east at N52°56'23" E108°13'11". (TS)
- 4163 The River Temnik runs into the River Selenga 310 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4164 The River Čikoj discharges into the Selenga 285 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4165 The River Xilok discharges into the Selenga 242 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4166 Ol'xon is an island instead of a lake almost in the middle of Lake Bajkal, at N53°9' E107°24'. (TS)
- 4167 Possibly meaning the River Saranka, running into the River Xilok from the right 607 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4168 The River Šabartujka, discharging into the Xilok from the right 392 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4169 The River Ulentuj or Bol'šoj Ulentuj, discharging into the River Xilok from the right 635 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4170 Possibly the Mogojta, running into the Xilok from the left 427 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4171 The rivers Vostočnaja Alentujka and Srednjaja Alentujka, running into the River Xilok both from the right 396 km from the mouth of the latter and the

❖ 303 ❖

7. *Bodongut*
  8. *Xoasaj*.
  9. *Sagang*
  10. *Gus'et*
  11. *'Sarét*
2. *Selenginska* domen består af 18 slägter.
  3. *Bargusinska* domen
  4. *Kudarinska* domen.

❖ 304 ❖ *Bajkal* upptager från sin södra sida floderna:

1. *Верхняя Ангара*.⁴¹⁶⁰
2. *Баргузинъ*.⁴¹⁶¹
3. *Турка* (Turka)⁴¹⁶²
4. *Selengá*, som upptager
  - a) *Dz'idá* fr[ån] venster
  - b) *Temnik*, fr. venster⁴¹⁶³
  - c) *Tschikoj* fr. höger⁴¹⁶⁴
  - d) *Kilok*, fr. höger R[yska] *Хилокъ*⁴¹⁶⁵
  - e) *Udá* fr. höger.

I *Bajkal* finnes en stor sjö: *Oljxon* (Ольхонъ), ryktbar för sina varma watten.⁴¹⁶⁶

— Bakom *Bajkal* finnes en stor mängd små floder, hvilkas namn lyktas på *tui*, såsom:

Satuj
Sagatuj

❖ 305 ❖

Dolotui
Sarantui, infaller i *Xilokъ*⁴¹⁶⁷
'Sabartui id[em]⁴¹⁶⁸
Kudatui id
Sosutuj id
Uluntui id⁴¹⁶⁹
Mogontui, id.⁴¹⁷⁰
Olentui id etc.⁴¹⁷¹

Egendomliga flodnamn:

Bui inf[aller] i Chilok.⁴¹⁷²

Ungó id.⁴¹⁷³

Tura faller i Njertscha⁴¹⁷⁴

Aga ---- i *Onon*⁴¹⁷⁵

Xasuj f[aller] i Selengá⁴¹⁷⁶

Iga id.

— *Udá* upptager floderna

1. *Oná* fr. höger

2. *Kurba* id⁴¹⁷⁷

3. *Onoxoj*, id⁴¹⁷⁸ } bäckar

4. *Noxoj*, id⁴¹⁷⁹ }

5. *Kudún*, från venster, nedanom *Oná*.⁴¹⁸⁰

☞ 306 ☞ *Vitim*⁴¹⁸¹ upptager:

*Janga*⁴¹⁸²

*Muja*⁴¹⁸³

*Цына́*⁴¹⁸⁴

*Кареньга*⁴¹⁸⁵

✓ *Konda*⁴¹⁸⁶ etc.

I *Barguzin* infalla:

Brjankulj R. Брянкуль.

Жирга *Z'irgá*⁴¹⁸⁷

Uljun R[yska] Улюнь

*Alla*⁴¹⁸⁸

Ori

✓ *Kargá*⁴¹⁸⁹

*Argadá*⁴¹⁹⁰

Ulgom R. УЛГОМЪ⁴¹⁹¹

✓ *Suvo* R. Суво.⁴¹⁹²

Uro.⁴¹⁹³

Kulutaj.⁴¹⁹⁴

River Alentuj, discharging into the River Xilok from the right 562 km from the mouth of the latter. (TS)

4172 The River Buj runs into the River Xilok from the left 190 km from the mouth of the latter. (TS)

4173 The River Ungo discharges into the Xilok from the left 268 km from the mouth of the latter. (TS)

4174 At present, no tributary of the River Nerča is called the Tura. (TS)

4175 The River Aga runs into the River Onon from the left 26 km from the mouth of the latter. The Onon discharges through the River Ononači and the River Tynda to the River Giljui. (TS)

4176 This river and the next one cannot be identified. (TS)

4177 The River Kurba or Bolšaja Kurba runs into the River Uda from the right 84 km from the mouth of the latter. (TS)

4178 The River Onoxoj or Xaragules discharges into the Uda from the right 41 km from the mouth of the latter. (TS)

4179 Possibly the River Naxala from the right 276 km from the mouth of the Uda. (TS)

4180 The River Kudun or Xudun runs into the River Uda from the left 200 km from the mouth of the latter. (TS)

4181 The River Vitim is a tributary of the River Lena, running into it 2,714 km from the mouth of the latter. (TS)

4182 This river cannot be identified. (TS)

4183 The River Muja runs into the Staryj Vitim branch from the

- left 1 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4184 Цыпá' || Сы[пá]
The River Cipa discharges into the River Vitim from the left 872 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4185 The River Karenga runs into the River Vitim from the right 1083 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4186 The River Konda or Kunda runs into the River Vitim from the right 705 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4187 Z'irgá || 1. 3 || 2. Sh
- 4188 The River Alla runs into the River Barguzin from the right 279 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4189 The River Garga, running into the River Barguzin from the left 249 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4190 This river cannot be identified. (TS)
- 4191 The River Uljugna or Uljan, running into the River Barguzin from the right 333 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4192 The River Suvo runs into the River Ina, which discharges into the River Barguzin from the left 75 km from its mouth. (TS)
- 4193 The River Uro discharges into the Pravaja Kokujskaja branch, running into the River Barguzin from the right 75 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4194 The River Kulutaj or Levyj Kulutaj, running into the River Barguzin from the left 57 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4195 winterwägen || wägen

✠ 307 ✠ Ifrån Verchneudinsk till *Selenga* leder winterwägen⁴¹⁹⁵ oafbrutet uppför floden *Selengá*. Man ser wid dess stränder talrika höjder, hvilka förlöpa i ett oafbrutet sammanhang. Här och der wisa sig äfven höga klippor, hvilka störta sig i floden med branta wäggar. Nejden erinrar om Jenisej, men klipporna äro mera skrofliga, och nejden öfverhufvud mera wild. Höjderna äro öfverallt bevuxna med barrskog. Stepper synas icke till, och landet närmast floden är föga tjenligt till odling. Sålunda ser man äfven wid stranden få byar. Stationerna äro uppförda på obodda ställen, här och der synes en fattig ullus. Höger om *Selenga* finnas stora byar ett stycke från flodstranden. Dessa bebos af Starovertser, som under Jekaterinas (?) tid bl[ifvit] hit deporterade.

✠ 308 ✠ Staden *Selenginsk* består af tvenne delar: den gamla staden på högra och den nya på venstra sidan om floden.⁴¹⁹⁶ Innan kort torde hela den gamla staden blifva öfverflyttad, af skäl att floden lösrifver stranden och flygsanden⁴¹⁹⁷ ifrån ett bakom staden beläget berg öfvertäcker husen. Ej långt ifrån nya staden står⁴¹⁹⁸ ett hus, som fordom tillhört de Engelska Missionärerne⁴¹⁹⁹.

– *Selenga* är en stor flod, ej synnerligen strid, men icke heller just af de lugnaste. Poroger finnas ej och floden vore farbar men begagnas föga för segelfart. The'et går nu mera i ganska ringa [mängd] utför *Selenga*⁴²⁰⁰, men i fordna tider i stor mängd. – I öfra loppet är *Selenga* ganska⁴²⁰¹ bred och framskrider i många holmar och protoker liksom Jenisej och dess bifloder. Lägre ned är floden mindre holmrik, och bergen närma sig mera till ✠ floden. Just i och för de bergiga strändernas skull är floden föga befolkad. På

✠ 309

sidorna i⁴²⁰² s[yinner]het på den högra finnas stora byar, bebodda af Starovertser, som vanl[igtvis] kallas *Semeiskije*, Семейские, och stå i rop för sin arbetsamhet.

❖ 310 ❖

D. 4. Mars [g. st.]

I stället för att ifrån Selenginsk fortsätta resan utmed⁴²⁰³ postvägen till Kjachta, gjorde jag en utflygt åt höger till den så kallade *Gusinnoje ozero* Bur[ätiska] *Kylun nor*.⁴²⁰⁴

Här var våren redan så långt framskriden, att jag nödgades sätta mig på kärra, ehuru thermomethern⁴²⁰⁵ på innewarande dag visade -20° [R]⁴²⁰⁶. Marken var på soml[iga]⁴²⁰⁷ ställen bar, på andra åter betäckt med en tunn snöskorpa, h[vari]g[enom] grässtrån framstucko. Nejdén ifrån Selenginsk till Gusinnoje ozero utgjorde en stepp, rik på höjder med alldeles⁴²⁰⁸ utan skog. Efter en resa af 20 verst nådde⁴²⁰⁹ jag den ryktbara sjön *Gus[innoje] os[ero]*, som sades hafva varit 30 verst lång och 10 v[er]st bred men i sednare tider betydligt torkat. Nejdén rundt omkring sjön bestod af en mycket jemn stepp, men⁴²¹⁰ ett litet afstånd reste sig åt ❖ alla håll mindre höjder, dels skoglösa, dels skogbewuxna. Sjön sades vara m[yc]k[e]t fiskrik, wattnet klart och af en sårläkande egenskap. Jag öfverfor sjön och befann mig innan kort vid den *Selenginska Burät-kyrkan*, belägen inwid sjelfva sjöstranden, 35 verst ifrån staden *Selenginsk*.⁴²¹¹ — Inwid sjelfva kyrkan ser man åtskilliga hus, bland hvilka ett tillhör *Chamba* och de öfriga lägre Prester. Dessa hus bebos icke alltid, utan blott under stora högtider, då 400 Lamer instufva⁴²¹² sig uti dem. Äfven på andra tider måste wid pass 20 Lamer bo wid kyrkan, för att

❖ 311

4196 Present-day Novoselenginsk on the left bank of the river, at $N51^{\circ}5'31''$ $E106^{\circ}40'57''$. The old town was situated at $N51^{\circ}6'2''$ $E106^{\circ}40'57''$ where there are now only the remains of a monastery. (TS)

4197 *flygsanden* || en

4198 *står* || finnes

4199 Edward Stallybrass (1794–1884), William Swan and Robert Yuille of the London Missionary Society stayed in Selenginsk in 1819–1828. They were teaching and translating Christian literature into the Buryat language during their stay. Bawden 2004. (TS)

4200 *Selenga* || B<-->

4201 *ganska* || br[ed]

4202 *i [...]* finnas || finnes

4203 *utmed* || den <->

4204 The village of Gusinoe ozero is situated at the south-western end of the lake of the same name at $N51^{\circ}7'1''$ $E106^{\circ}16'6''$. (TS)

4205 *thermomethern* || ko [= kölden?]

4206 -25°C .

4207 *soml*. || sina

4208 *alldeles* || uta[n]

4209 *nådde* || ha

4210 *men ett litet* || 1. men på || 2. men ett icke

4211 For a commentary on Castrén's description, see p. 923–932.

4212 *instufva* || 1. fors || 2. inpacka

- 4213 *en mängd* || åtskilliga andr[a]
 4214 *kommo* || mötte
 4215 *war [...] af* || bestod af e[n]
 4216 *funnos* || fanns i k<->
 4217 Meaning Shakyamuni (Castrén 1848: 306: Çākjamuni) or the historical Buddha, Siddhartha Gautama. (TS)
 4218 *messing* || koppar
 4219 *på papper* || i lärft
 4220 *hvilka* || och
 4221 *messings-/koppar*
 4222 *brändes* || off[rades]
 4223 *de [...] byggnaderna* || 1. by[gg-naderna] || 2. ~ || 3. de talrika kyrk-byggnaderna
 4224 Mscr: att
 4225 *Sjelfva [...] torn.* || Sjelfva kyrkan är försedd med flyglar, alla under ett särskildt tak, och försedda med hvart sin och hvarje f[lygel]
 4226 Castrén marked a # here as a sign of an addition, but no addition or note can be found.

förrätta den dagliga gudstjensten, som här blott sker en gång om dagen.

☞ 312

— Wid min ankomst funnos vid ☞ kyrkan några resande köpmän, hvilka hade låtit tillkalla *Chamba* och en⁴²¹³ mängd *Lamer*. Dessa kommo⁴²¹⁴ att möta mig i sin embetskrud, med Chamban i spetsen. Efter ömsesidiga välkomst-hellsningar ledsagade mig Chamban uti sitt audiensrum, som war⁴²¹⁵ uppfylld af heliga föremål, af samma beskaffenhet såsom hos Taischan i Tunkinsk. Här funnos⁴²¹⁶ bilder af 'Sigimuni'⁴²¹⁷ och andra helgon, dels gjutna i messing⁴²¹⁸, dels målade på⁴²¹⁹ papper. De förra stodo uppställda på bänkar, hvilka⁴²²⁰ voro öfvertäckta med gult eller rödt kläde, de sednare upphängda på väggen. Framför messingsbilderna stodo offer af m[ån]-ga slag, mest ярица och watten i små messings[-]☞koppar⁴²²¹. Framför bilderna brunno lampor och ymnig rökelse brändes⁴²²² på golvet. Bland andra föremål må märkas: *pukor*, *trummor*, *pipor*, чазы, snäckor, en spegel, 'Sigimunis palats i koppar, böcker uppställda på ett skåp och alla tomer omlindade med tyger.

☞ 313

— Efter att hafva tagit i betraktande Chambans audiensrum och blifvit undfägnad med the begaf jag mig till kyrkan, der Gudstjensten redan war i full gång. Innan wi begifva oss till det heligaste, låt oss kasta en blick på de⁴²²³ talrika byggnaderna. Wi se här omgifna [af]⁴²²⁴ ett widsträckt trädstakette en större trädkyrka och 16 smärre trädkapeller. Kapellerna äro till större delen fyrkantiga, några jemväl försedda med ☞ åtta kanter och alla försedda med ett torn. Taken äro upphöjda.

☞ 314

— Sjelfva⁴²²⁵ kyrkan är en byggnad af föga storlek (vid pass 12 ? sashen lång), försedd med flyglar⁴²²⁶ och åtskilliga större och smärre torn.

Taket är upphöjdt och brutet, så att flyglarna tyckas stå under sitt särskildta tak. Så väl kyrkan som kapellen äro omgifna af breda trädgångar, hvilka åter omgifvas af staketter. Taksparrarna sträcker sig så widt ut, att de öfvertäcka hela gången. De uppehållas af en otalig mängd träd-pelare. 315

☞ I⁴²²⁷ nämnda gångar förrättas gudstjenst, ”ty det är anbefalldt i våra⁴²²⁸ böcker”, yttrade Lamén, ”att man efter gudstjenstens slut skall gå omkring kyrkan och läsa böner i gångarna⁴²²⁹”.

Uti⁴²³⁰ de omförmäldta kapellerna (Suma) förvaras Gudabilder (Burchaner) och deras offer. Uti en af dem visade man mig kyrkans bibliothek, som var nog fattigt och bestod blott af *Ganschun*, en bok i 108 tomer. I ett annat kapell förvarades en wagn och häst af träd, hvilka voro uppställda på hjul. Denna anstalt⁴²³¹ war bestämd till emottagande af *Maidér*.

— Efter att hafva egnat en flyktig blick åt dessa och likartade föremål inträdde jag i sjelfva kyrkan. 316 ☞ Den⁴²³² liknar nära nog våra korskyrkor och består af tre afdelningar: 1. farstugan 2 kyrkan 3 altaret.

1. Farstugan

Här mötes ögat 1.⁴²³³ af tvenne gapande lejon, med vidöppna gapar, hvilka äro gjorda af lera och utvändigt brokigt målade; 2. af en så kallad *kurda*, en låda, som invändigt är uppfylld med böner och utvändigt med helgonbilder. Denna låda är så inrättad att den kan vridas omkring, vid h[vil]ken förrättning man läser böner till befrielse från sina synder. Dessa äro anbragta i sittande ställning. På väggarna hänga offer af särskildta djurskinn (vargar, filfrasar, lejon, björn), af panzar, svärd och andra vapen.

4227 I [...] gångar || Utan att taga till rås den oss åtföljande Lamén kunna vi lätt finna, att nämnda gångar

4228 våra böcker || böckerna

4229 gångarna || kyrkorna

4230 Uti de || Om wi nu efter denna ytliga blick intränga i sjelfva kyrkan

4231 anstalt || wagn

4232 Den [...] afdelningar: || Denna bestod af 3 afdelningar.

4233 1. || då

Castrén changed the order in which he lists his observations.

- 4234 *hvardera* || ömse
 4235 *De sitta* || Till uts[eendet]
 4236 marmor-/stoder
 4237 *en rörelse* || att de ega lif
 4238 *Framför* || <Ned>ifrån
 4239 *särskildta* || nedhäng[da]
 4240 *olikafärgadt* || brokigt
 4241 *i kyrkan* || äro
 4242 *hvitt*, || hvitt och
 4243 *Utgör* || Al[taret]
 4244 *alldeles uppfyllda* || i synnerhet v
 4245 *I slutet af* || På den b[akersta]
 4246 *Tschodbo* || *Tshedbo*
 4247 *på* || åt

☞ 317 ☞ 2. Kyrkan

Genom kyrkan ledde en smal gång, som å hvardera⁴²³⁴ sidan är full med bänkrader, löpande på långsidan af kyrkan. Dessa bänkar sakna ryggstöd och äro betäckta med mattor. På dem sitta Lamer med korslagda armar och ben. De hafva sina ansigten rigtade mot hvarandra. De⁴²³⁵ sita så stelna såsom marmor[-]stoder⁴²³⁶, endast läpparna framte under sången en⁴²³⁷ rörelse. Framför⁴²³⁸ Lamerna ser man särskildta⁴²³⁹ större och mindre blåsinstrumenter, pukor, messings-plåtar, hängande trummor och andra skramlande instrumenter. Längre fram på gången äro bänkarna betäckta med röda dynor och försedda med ryggstöd öfverdragna med olikafärgadt⁴²⁴⁰ siden.

- ☞ 318 — Dessutom finnas några stolar ☞ på tvärsidan i öfversta ändan af kyrkan. På dem sitta Chamba och de förnämsta Presterna.
 — Väggarna i⁴²⁴¹ kyrkan äro uppfyllda med målade bilder. Ifrån taket nedhänger en oräknelig mängd flikar af hvitt,⁴²⁴² gult och rödt silke eller annat tyg.

☞ 319 ☞ 3. Altaret.

Utgör⁴²⁴³ en särskild afdelning af *bakersta* fonden af kyrkan. Dess väggar äro alldeles⁴²⁴⁴ uppfyllda med målade bilder. I⁴²⁴⁵ slutet af gången ser man dessutom särskildta bilder af messing. Den förnämsta bland i slutet af gången är en bild af *Laman Tschodbo*⁴²⁴⁶, på⁴²⁴⁷ högra sidan om denna mindre bilder af *Maidar* och *Arjábola*, som sitter innesluten i sitt palats.

— Venster om Laman *Tschodbo* gjuten⁴²⁴⁸ bild, som kallas *Naideng*.⁴²⁴⁹ *Naideng* äro 16 till antalet och⁴²⁵⁰ till dem beder man ur boken *Jum*. (Åt Laman *Tschodbo* läses ur en lika benämnd⁴²⁵¹ bok.)

320 — Framför denna rad af bilder finnas brinnande lampor och 321 rökelse samt små messings[-]koppar⁴²⁵², uppfyllda med *jaritza* vatten och andra offer. Derjemte ser man många af smör och särsk[ildta] matvaror sirligt gjorda offer. 321 Klockor finnas ej, utan Lamerne kallas till gudstjensten genom blåsinstrumenter och de så kallade *мазы* Mong[oliska] *Tsang*⁴²⁵³.

— Lamerna gå klädda i långa⁴²⁵⁴ fotsida mantlar af rödt och gult tyg (siden etc). De bära enligt sin olika grad drägter⁴²⁵⁵ af olika form. De⁴²⁵⁶ pryda sig med mantlar⁴²⁵⁷, liknande nattrocker, men ombundna med gördlar. Andra bära en art slängkappor utan ärmor.⁴²⁵⁸ Hos somliga ser man glänsande⁴²⁵⁹ metallprydnader på ryggen, bak i nacken nedhängande⁴²⁶⁰ längre och kortare rimsor, shavlar, vecklade om axlarna. Alla bära spetsiga mössor af olika höjd och många små olikheter i formen.⁴²⁶¹

322 322 *Kyrkor och Lamer.*

Bakom Bajkal finnas:

1. *Stora kyrkor l. datsaner*

Bur[ätisk] Datsan	33.
hvertill kommer ännu en	
norr om Baikal i <i>Alarskaja</i>	1.
<hr/>	
	34.

4248 *gjuten bild* || en bild
 4249 *Naideng*. || *Naideng* och
 4250 *och* || åt <->
 4251 *benämnd* || besk[affad]
 4252 *messings-/koppar*
 4253 *Tsang* || '*Cang*

“Cans”, meaning most probably the large drum known as the *rīa c'en*. Tucci – Heissig 1970: 136. (TS)

4254 *långa* || man[tlar]
 4255 *drägter [...] form* || olika drägter
 4256 *De* || ~ flesta
 4257 *mantlar* || va
 4258 *ärmar*. || ärmar; chamban omgifver sig med en lös kappa, liknande en stor shavle.

4259 *glänsande* || bläck
 4260 *nedhängande* || och en st
 4261 Different forms of headwear in different orientations of Tibetan Buddhism and for different purposes, see Tucci – Heissig 1970: 142–147, 151. (TS)

2. Små kyrkor eller kapeller

Mong[olisk] <i>Suma</i>	142
Bakom Bajkal i Alarsk	2
	<hr/>
	144.

3. *Bumchan* till ett obestämdt antal.4. *Obó* likaså.

Obs. 1. Wanl[igtwis] Gudstjänster anställas i *datsan*; i *suma* förrättas gudstjänst på årets 3 stora högtider (På den tredje i ordningen firas i *Suma* ingen Gudstjänst).

◆ 323

2. *Bumchan* kallas små kapell belägna på höga berg. De äro timrade af träd, men guds◆tjensten förrättas ej in i, utan utanför kapellet. Här firas gudstjänst en⁴²⁶² gång om sommaren, vanligen d. 15de i 6te månaden. Härvid firas en stor fešt med brottning, kappränning, ätande och drickande.

3. *Obo* kallas små pyramider, gjorda på höga berg af träd och sten. Här firas gudstjänst en gång om året på s[am]ma dag och på s[am]ma sätt som i *Bumchan*.

4. Dessutom finnas skrifna stenar (*bischiktee tschulu*), hvilka äro ett slags walfärtsorter. I dessa stenar skrifves vanl[igtwis] de Tibetanska orden:

”Um ma ni bada ne chum”,

som utgöra den vanliga innehållsrika bönen, som commenteras i stora tomer[.]

❖ 324 ❖ Mongolerna[s] förnämsta högtider äro:

1. *Tsagan-sara*, som firas under loppet af årets 1. månad. (Febr[uarii])⁴²⁶³
2. I sjette månaden (Julii) under loppet af 10⁴²⁶⁴ dagar, ifrån d. 5 till den 15. (Julii)
3. Ifrån den 16 i⁴²⁶⁵ sjette månaden i 45 dagar, under h[vil]ken tid Lamerne fasta och helgas.
4. I 10de månaden en 5 dagars lång högtid⁴²⁶⁶ till minne af Sungehaba.

— Dessutom firas i hvarje månad d. 8de, den 14de och 15de samt den 30⁴²⁶⁷ dagen. Slutligen förekomma äfven dagliga Gudstjenster i⁴²⁶⁸ kyrkan, ofta äfven i ulusserna.⁴²⁶⁹

❖ 325 ❖ *Lamer*.⁴²⁷⁰

De sönderfalla i skilda classer.

A. Efter sin större eller mindre helighet sönderfalla de i tre classer:

1. *Gelún*, som iaktager 253⁴²⁷¹ föreskrifter i sin andliga vandel.⁴²⁷²
2. *Gecul*, som iakt[ager] 36 reglor⁴²⁷³
3. *Bandi*⁴²⁷⁴, som iakt[ager] 9 reglor.

Utom dessa finnas ännu så kallade *Obos'i* (lärjungar), som iakt[ager] 5 reglor.

B. Efter sitt embete sönd. Lami i följ[ande] classer:

1. Öfra Presterskapet _____ 292⁴²⁷⁵
2. Lägre Presterskapet _____ 2925

3217

Alla dessa Lamer stå under uppsigt af ett consistorium, hvars⁴²⁷⁶ förnämsta person är *Bandeda Chamba*⁴²⁷⁷.

4263 *Cagaan sar* (Mong. “white month”), festival to celebrate the renewal of man and nature, openness and purity of thought, hope and good expectations at the beginning of a new year. Wikipedia: Цагаан Сар, https://ru.wikipedia.org/wiki/Цагаан_Сар. (TS)

4264 10 || 1

4265 i sjette || till d[en]

4266 högtid || st

4267 30 || 16^{de}

4268 i || äfvensom

4269 On the calendar of festivities, see Tucci – Heissig 1970: 161–162, 165–175. (TS)

4270 *Lamer*. || ~ <--->

4271 253 || 252

4272 A monk of a lower class, *dge sloñ*. Tucci – Heissig 1970: 128. (TS)

4273 Novice, *dge ts'ul*. Tucci – Heissig 1970: 128. (TS)

4274 *Bandi* || Xau

4275 292 || 296

4276 *hvars* || som

4277 *Pañdita*, a title given to scholars mastering the five sciences of language, logic, medicine, fine arts and crafts and spirituality. Tucci – Heissig 1970: 143; Wikipedia: Pandita (Buddhism), [https://en.wikipedia.org/wiki/Pandita_\(Buddhism\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Pandita_(Buddhism)). (TS)

- 4278 *en* || *den*
 4279 *ärender* || *ärenderna*
 4280 There are also schools for lamas, with a study period of seven years. The system divides the lamas among those engaged in studies and the common monks. Tucci – Heissig 1970: 148, 157–159. (TS)
 4281 *är forelagdt* || *int<-->*
 4282 *bud* || *reglor*
 4283 *Oboschi* || *Bandi*
 4284 The five precepts belong in identical form to all the traditions of Buddhism, but their practical applications may differ. Their aim is to regulate the behaviour and thoughts of man and prevent causing harm to oneself or other living beings. Tucci – Heissig 1970: 128. (TS)

- ❖ 326 ❖ Wid hvarje kyrka finnes en⁴²⁷⁸ hufvudman (Kyrkoherde, som kallas *Schiretu*, eger uppsigten wid Gudstjensten, styr alla ärender⁴²⁷⁹ wid datsanen och har uppsigt öfver andra Lamer. Samma embete bekläda i *Suma Lamerna Djudba* och *Gurunba*. Dessutom finnas en otalig mängd smärre afdelningar af Lamer.
 – Lamerna hafva ej någon bestämd lön, men belönas rikligen för sina mödor af den råa massan.
 – De få ej gifva sig.
 – Några bland dem känna icke blott Mongoliska och Tibetanska, utan äfven Sanscrit-språken.
 – De läras ej i skolor, utan hemma hos andra Lamer, enligt föräldrarnas samtycke. Deras framsteg pröfvas under Gudstjensten af de så kallade *Jambatu* med *Schiretuj* i spetsen.⁴²⁸⁰
 – Alla Lamer äro förpligtade att iaktaga fasta, som är⁴²⁸¹ förelagdt *Gelun* och *Gecul* under den 45 dagars lång högtiden. Dessutom äro *Gelun*, *Gecul* och *Bandi* förbundna att fasta d. 8de, 14de och 15de och 30de i hvarje månad. För öfrigt föreligga sig Lamerna fastor efter fri vilja på andra tider.
 – Äfven många qvinnor iaktaga fasta och de fem *bud*⁴²⁸², som äro förelagda *Oboschi*⁴²⁸³ (läringar) ❖ Dessa 5 bud äro:⁴²⁸⁴
1. Att ej döda n[å]g[o]t lefvande djur.
  2. Att ej taga något utan tillåtelse
  3. Att ej befatta sig med dryckenskap.
  4. Att ej ingå några kärleksförbindelser, utom äktenskap, som också ej är andra Lamer än *Oboschi* tillåtet.
  5. Att ej tillfoga sin nästa någon skada

*Cardinal-synder*⁴²⁸⁵

Mongolerna antaga 10 Cardinal-synder:

- 3. från kroppen
- 4. från tungan
- 3. från själen⁴²⁸⁶

a) De tre första från kroppen äro:

- 1. att döda lefvande varelser = mörda
- 2. att taga utan tillåtelse = stjäla
- 3. att ingå kärleksförbindelser = hora.

b) Från tungan:

- 1. att ljuga
- 2. Att yppa⁴²⁸⁷ en anförtrodd hemlighet
- 3. Att föra på tunga hårda och oangenäma ord.
- 4). Att ej svära, träta och begagna onda ord

c) Från själen:

- 1. Onda⁴²⁸⁸ tankar
- 2) att ej tänka på stöld
- 3. att misstro sin nästa.⁴²⁸⁹

4285 The concept of sin is not known in Buddhism, but there are ten unwholesome or negative actions: 1. taking life, 2. taking what is not given, 3. sexual misconduct, 4. lying, 5. sowing discord, 6. harsh speech, 7. idle gossip or worthless chatter, 8. covetousness, 9. ill will or wishing harm on others and 10. wrong views. The four first ones are also in Castrén's list exactly as they are given here, Castrén's point b2 is equivalent to No. 7 and b3 to No. 6, c1 to No. 10 and c2 to No. 8, but the last one does not correspond to the last missing one, No. 9. I express my gratitude of the information about the negative actions to Ms. Tiina Hyytiäinen, MA. (TS)

4286 *själen* || tanken

4287 *yppa* || sqvallra

4288 *Onda tankar* || 1. ~ || 2. att hysa onda tankar

4289 Here, Castrén marked **x** as if it should refer to an addition somewhere, but no addition can be found.

4290 It seems that notebook No. 9 is missing. However, this notebook was marked as No. 9a and the next one as 9b in unknown handwriting. The last dated note in notebook No. 8 is from 4 March 1848, and the first one in this notebook of 16–17 April 1848. The missing period should thus be only a few weeks. At the beginning of notebook 10, Castrén refers to his archaeological excavations, no notes of which can be found, and most probably notebook No. 9 contained at least a relation of these excavations. Cf. p. 1542–1543. Castrén relates the excavations briefly in his letter to Sjögren, 18/30 May 1848. See the volume of letters in this series.

4291 *som* || ~ ås<--->,

4292 *Oninska* || Grj[adskaja]

Around the River Onon. (TS)

4293 Curuxajtuj, present-day Priargunsk at N50°21'55" E119°6'5". (TS)

4294 Situated at N50°33'54" E118°19'41". (TS)

4295 Aleksandrovskij Zavod, a silver mine, factory and village, founded in 1792 on the River Talman, N50°55'41" E117°54'55". Пережогин 2009. (TS)

4296 52 || 46

4297 Gazimur(ov)skij Zavod, silver mines and factory established in 1778 on the River Gazimur, N51°32'39" E118°20'12". Пережогин 2009. (TS)

4298 Most probably meaning Nerčinskij zavod.

4299 Konduj is situated at N50°33'18" E117°28'36". (TS)

4300 3,092 ¼ || 2,297 ¼

❖ 329 ❖ *Anteckningar.*

№ 10.⁴²⁹⁰

❖ 330 ❖ Михайлъ Андрѣвичъ Зинзиновъ, en köpman i Njertsch[ins]k, som⁴²⁹¹ ryktb[ar] för lärdom.

Transport _____ 745
+ 795

Ifr[ån] Oninska⁴²⁹² steppen till
Njertschinsk g. smärre
omvägar _____ 620

Till Nj[ertschinska]

Central-verket _____ 286 ¾

Till Tsuruchaj⁴²⁹³ _____ 115 ½

Till Selinda⁴²⁹⁴ _____ 62.

Till Alexandrowsk⁴²⁹⁵ _____ 52⁴²⁹⁶

Till Manikowa _____ 16

Till Makarjowa _____ 40

Till Gasimursk⁴²⁹⁷ _____ 27

Till stora savoden⁴²⁹⁸ _____ 130

Ifrån st[ora] Savoden till Konduj⁴²⁹⁹ — 203

3,092 ¼⁴³⁰⁰

❖ 331 ❖

D. 16–17 April [g. st.].

Efter slutad gräfning af kurganerna⁴³⁰¹ fortsatte jag min resa några verst uppför⁴³⁰² Ana till Sädateln *Tarba*, som logerade i ett hus, hvilket förrut tillhört Engelska Missionärer.⁴³⁰³ Tarba härstammade ifrån en ansedd Taischa-släkt och var något högdragen öfver sina anor – för öfrigt en mäktig snål och egennyttig man. Tillgifven

Lamadyrkan och sina fäders seder hade han föranstaltat en fest, men höll sina gäster hela dagen på fastande mage. Festen bestod i en målskjutning med båge. Målet utgjordes af tvenne sammanwecklade grimmor⁴³⁰⁴, på hvilka man sköt ifrån 50 båglängders afstånd. Den som träffade grimmorna, var deras egare. Om sista grimman brottades ¶ tvenne personer.

◆ 332

– Ifrån Sasädateln gjorde jag en excursion till den Aninska datsanen⁴³⁰⁵, som war bygd af sten och nära lik en rysk kyrka, rymlig och försedd med dyrbara burchaner. Påtagligen hade datsanens byggmästare haft till ögnamärke, att denna datsan en gång skulle förvandlas till en christen kyrka.

D. 18 April [g. st.]

Stundeligen erinrad af min wärd om resan⁴³⁰⁶ nödgades jag emot min wilja gifva mig till vägs i dag på aftonen. Efter en resa af 25 verst anlände jag till stationen Grjadskaja, belägen wid Njertschinska vägen. Denna station låg wid floden Uda och på motsatta högra sidan om floden höjde sig ett ¶ ansenligt berg, som bar namnet *Tura*. Härifrån fortsatte jag oförtöfvadt min resa och nådde innan kort en widsträckt stepp, benämnde den *Balaganska* steppen. Här warseblef jag några *köhö* af det vanliga fyrkantiga slaget, som på andra orter benämnas *kirgisi ur*⁴³⁰⁷. Mörkret hindrade mig att taga dem i närmare skärskådande. Af den kringliggande nejden kunde jag ej heller iaktaga n[å]g[o]t vidare än den mörka skogen som begränsade⁴³⁰⁸ steppen. Denna skog bestod meäst af björk och lärkträd, samt på sina ställen af fura.

◆ 333

4301 The notes of these excavations may have been in notebook No. 9, which has been lost. Cf. above.

4302 *uppför* ¶ ifrån

4303 In present-day Xorinsk, situated at N52°9'32" E109°45'40". (TS)

4304 *grimmor* ¶ båge<->

4305 Aninsk datsan (Bur. Anaagaj xijd) is situated at N52°16'15" E109°49'31". Aninsk datsan was built in 1775. Лепехов 2009c: 461. (TS)

4306 *resan* ¶ 1. nöd<--->g ¶ 2. min resa

4307 *Khirigsuur*, dated to the Bronze Age, ca. 1200–700 BCE and widespread in Mongolia and neighbouring areas. Fitzhugh 2009. See also p. 922, 941. (TS)

4308 *begränsade* ¶ både höger

- 4309 Poperečnaja.
 4310 *Utan* || Härifrån
 4311 *på* || if[rån]
 4312 North-east of Xorinsk. (TS)
 4313 *höjder* || skog[sdungar]
 4314 Lake Bol'soe Eravnoe at N52°37'11" E111°29'39" and Lake Maloe Eravnoe at N52°39'26" E111°38'42". (TS)
 4315 Lake Sosnovoe at N52°33'0" E111°32'0". Castrén turned towards the south-east here. (TS)
 4316 *Sosnowoje och Jarawnja* || *Jarawnja* och *Sosnowoje*

— Efter att hafva öfverfarit den Balaganska steppen hamnade jag till natten Popereshnaja⁴³⁰⁹, en liten eländig Rysk by, der jag med möda fann tak öfver hufvudet.

❖ 334 ❖

D. 19 April/1 Maj

Efter att hafwa tillbragt min natt i sällskap med tuppar och hönor, afreste jag d. 19. på morgonen ifrån Popereshnaja[,] B[urätiska] *Egeten*. Utan⁴³¹⁰ att besöka den Egetenska datsanen, som sades ligga 4–6 v[erst] på⁴³¹¹ sidan reste jag utmed den allm[änna] farvägen öfver Egetenska steppen.⁴³¹² Här öfverfölls jag af det allra skarpaste töwäder, som någonsin ägt rum d. 1 Maj. Luften var förmörkad, nordanwinden gnisslade och snöflingorna yrde mot ansigtet. Det var alldeles omöjligt att se och urskilja föremålen omkring sig.

❖ 335

— Samma owäder förföljde mig ännu ifrån *Pogrominskaja* 38 verst till *Jarawinskaja*. Hela denna wäg bestod af vidsträckta stepper, hvilka här och der afskuros från hvarandra genom smärre höjder⁴³¹³ och skogsdungar. Öfverhufvud ❖ war skogen ganska svag och bestod mest af björk och lärkträd.

— Emellan *Pogrominskaja* och *Jarawinskaja* ligger sjön *Jarawnja* Bur[ätiska] *Jaruuna*, belägen 6–7 verst ifrån vägen.⁴³¹⁴ Sjön säges vara 15 verst lång och 10 verst bred. Denna sjö består egentl[igen] af 3 sjöar hv[il]ka sammanhänga med hvarandra. Bland dem benämnas *Sosnowoje*⁴³¹⁵ och *Jarawnja*⁴³¹⁶. Sjöarna äro fiskrika men innehålla blott gädda, abborre och mört.

— Owädret har förföljt mig hela dagen och stationerna hafva varit så eländiga, att jag ej kunnat

göra någ[ot]t uppehåll. Vägen öfvermåttan dålig, skakande, uppfylld med snö och vatten.

– I trakten af *Verschino-Udinska* stationen⁴³¹⁷ upphörde stepperna och nejden var skoguppfylld samt bestod af omvexlande bergsåsar samt lågländta kärraktiga nejder. Widt och bredt syntes inga invånare, hvarken Ryssar eller Buräter. Naturen var derföre mycket wild, träden⁴³¹⁸ murkna och lutande, skogen uppfylld med ugglar och u[l]fvar, ingen rörelse å landswägen. Winden⁴³¹⁹ ☄ susade, träden gnisslade, korparna skreko i den öde skogen – Det var en bedröflig 1. Maj[.]

– Utom⁴³²⁰ *Verschino-Udinskaja* finnes en liten by, *Uxer*, derifrån man till näraste by: *Schaks'a*⁴³²¹ räknar 100⁴³²² veršt. Hela denna väg är skogbewuxen och i saknad af innewånare.

– Till *Schakschinska* stationen anlände jag sent om natten emot⁴³²³ den 2 Maj [n. st.] och hvilade mig här några timmar.

D. 2. Maj./20 Apr. afreste ifrån *Schakscha* och nådde efter 12? veršt färd den ryktbara ”*Jablonnoj chrebet*” som utgör gränsen emellan wattendragen samt derjemte⁴³²⁴ emellan Werchneudinska och Njertschinska kretsarna.⁴³²⁵ En skogig nejd fortfor ännu allt intill näraste station – *Kljutschewskaja*, men härifrån ledde [vägen]⁴³²⁶ öfver ojemna stepper ända till ☄ byn Tschita. Något⁴³²⁷ hitom denna by anmärkte jag en sjö *Kinon*⁴³²⁸ af 5 veršts längd. På östra sidan om sjön flyter Tschita och utfaller i *Ingada*, denna i *Schilka*⁴³²⁹.

4317 The station was situated at ca. N52°27'57" E111°38'25". (TS)

4318 *träden murkna* || 1. skogen rut[t]en || 2. skogen mur[ken]

4319 *Winden* || <--->

4320 *Utom* || Wid *Uxer*

4321 Šakša is situated at the southern end of Lake Šakšinskoe, N52°6'38" E112°43'11". (TS)

4322 *100* || något öf[ver]

4323 *emot* || de[n]

4324 *derjemte* || i det

4325 Castrén crossed the watershed at ca. 51°59' E112°58'. (TS)

4326 *Mscr: väggen*

4327 *Något* || På

4328 Lake Kenon at N52°2'17" E113°22'53". (TS)

4329 The River Čita runs into the River Ingoda from the left at N52°0'28" E113°31'16" and the Ingoda into the River Šilka from the left at N51°42'23" E115°50'41". (TS)

☄ 336

☄ 337

- 4330 The cossack fort was founded in 1653. Čita was later known as one of the places of exile of the Decembrists of 1825. It was granted the status of a town in 1851. Дибирдеев & al. 2009; Мироненко 2007; Перцева 2009a. (TS)
- 4331 Dmitrij Irinarxovič Zavališin (1804–1892), a naval officer who was expelled to Čita in 1826 and lived there until 1863 when he was expelled from in turn to European Russia (sic) because of his articles criticizing the local authorities. Перцева 2009b. With *сѣверный союзъ* Castrén obviously means *Сѣверное общество*, a conspiratory organization founded in 1821 by members of the *Союзъ благоденствія* that had been previously disbanded by the authorities. Мироненко 2007. (TS)
- 4332 *Skogen* || Odling före[kom]
- 4333 *på [...] om* || längs venstra stranden af
- 4334 *34* || en 40
- 4335 *furuskogen* || skog[en]

– *Tschita* är en större by som bebos af Заводские крестьяне. Här fanns fordom en ostrog, som numera ej existerar.⁴³³⁰ Orten är viktig såsom landningsplats för alla varor, hvilka sommartiden expedieras till Njertschinsk och de Njertsch[inska] bruken. De afgå på floden Ingada ända till Njertschinsk, sedan på Schilka.

☞ 338

– I Tschita sutto under loppet af 2^{ne} år 1825 års revolutionära män. Här uppe☞ håller sig ännu *Savalishin*⁴³³¹, en af de ifrigaste anhängare af *сѣверный союзъ* – en man af mycken bildning och solida kunskaper, bevandrad i astronomie, matematik, theologie, grekiska, hebräiska, latin, franska, tyska, engelska och Ryska språken – en gammal sjöman, som deltagit i seglat-sen omkring jorden.

D. 22 April/4. Maj afreste jag från *Tschita*. – Vägen war steril, uppfylld med furubewuxna moar och höjder. Här och der wisade sig en liten stepp. Utom furan förekom äfven björken och lärkträdet. Äfven sades äppelträdet wäxa i denna nejd, men dess frukt är oduglig och kan endast såsom frusen förtäras. *Skogen*⁴³³² war ogenomtränglig. Spår af odling wisade sig ingenstades. Färden framskred på⁴³³³ venstra sidan om *Ingada*.

☞ 339 ☞

– Efter 34⁴³³⁴ v[erst] uppnådde jag Turinska stationen och deromkring bredde sig en liten stepp, men efter en färd af 12 (?) verst vidtog åter furuskogen⁴³³⁵ och fortfor intill närmašte station.^{lxvi} Här såg jag en mängd wilda getter springa mellan träden och lyssna till kurirklockornas plinglande ljud.

---

lxvi. Obs. På detta håll fanns ett högt berg vid namn *Turan*[.]

— Ändteligen wid tredje stationen upphörde skogen, som med ringa afbrott fortgått ända ifrån nejden af Verschino-udinsk. Likväl fortforo bergen så väl höger som venster om *Ingada*. Vägen strök fortfarande längs venstra stranden af floden, som sedd ifrån närbelägna höjder erbjöd en angenäm anblick. I⁴³³⁶ nattens mörker fägnades jag dessutom af ett eget fenomen. Stränderna stodo i ljusan låga, som kastade sitt fladdrande sken öfver flodens jemna spegel-yta. Det var en illumination, som vida öfverträffade alla de artificiella. Skjutskarlen förtäljde att gräset på fuktiga ställen plägar uppbrännas om våren, och⁴³³⁷ att i detta fall en⁴³³⁸ ymnigare gräsväxt om sommaren framalstras.

340

— Åkrarna voro öfverallt redan besådda och folket berättade, att den bästa sådd-tiden här är omkring vårdagjemningen. Åkern gödes ej, och säges såsom gödd frambringa endast ogräs. Orsaken härtill är väl dåliga⁴³³⁹ plöjningen, ty den Sibiriska plogen berör endast den öfversta jordskorpan, gödseln kvarstadnar till det mesta ofvanpå marken och detta lärer väl vara orsaken till de⁴³⁴⁰ allm[ännas] klagomålen öfver ogräset.

341

— Bönderna lyda under bruken, med undantag af de deporterade.

— Befolkningen är obetydlig, infödingar synas ej wid vägen, och Ryssarna bo i glest strödda byar.

4336 I[...] mörker || Om nätterna
4337 och att || för att
4338 en ymnigare || frambringar
4339 dåliga plöjningen || den, att
gö[dseln]
4340 de allm. || ogr[äset]

- 4341 In Urulga at N51°46'17"
E114°47'40". (TS)
4342 *Njertsch.* || Tsch[ita]
4343 *hvilka* || s[om]
4344 *Tunguserne* || Täll
4345 *hvidan* || hvarför

D. 23 April [g. st.]

Anlände jag till Urulginska domen⁴³⁴¹, som är belägen 120 verst hitom Njertsch[insk]⁴³⁴². Chefen (Родоначалникъ) för domen är Furst *Gantimurov*, som bär titeln af verklig Furste. Han är af Tung[usisk] härkomst, har g[enom]-gått en kadettcorps, tjenat 3 [år] wid armeen och uppehållit sig i Kaukasus. Har afsked med Kap- tens rang. Domen består af Tunguser, hvilka⁴³⁴³ äro fördelade i 34 slægter.

❖ 342 ❖ *Tunguser*

Tunguserne⁴³⁴⁴ äro af tvenne slag:

1. Egentliga Tunguser
2. *Orotschoner* Tung[usiska] *Orotjeen*

De förra uppehålla sig på stepperna, de sednare i skogarna. Stepp-Tung[userne] skilja sig föga fr[ån] Buräterna i sitt lefnadssätt. De flesta plöja åker, äga kor, får, getter och hästar, äfla derjemte med jagt. Större delen af Tung[userne] har till och med utbytt sitt språk emot Burätiskan. De som coloniserat sig i Ryska byar hafva ant[agit] Ryskan till sitt modersmål.

— I allm[änhet] äro Tung[userne] ett snart utdöende slägte. De uppslukas dels af Buräter dels af Ryssar.

Orotschonerna deremot äro utan undantag *jäga-*re och sysselsätta sig endast med renskötsel, *hvidan*⁴³⁴⁵ de äfven benämnas *Orotschoner*, af *oron*, ren. I sitt lefnadssätt öfverensstämma de med Tung[userne] i Jenis[ejska] kretsen — till och med klädedrägten är densamma. Endast

☞ 343 några få Orotschoner hafva hitintills börjat utbyta ☞ jagten⁴³⁴⁶ emot herda-lifvet.

– Bland de egentl[iga] Tunguserne finnas så väl *Schamaner* som *christna* och *Lamaiſter*; *Orotschonerne* äro och *Schamaner* och till en obetydlig del *christna*.

– *Tälten* äro hos de egentliga Tunguserne af flere slag:

1. Af *woilok*, hv[il]ka äro gjorda liksom hos *Buräterna*.

2. Af *näfver* h[vil]ka⁴³⁴⁷

a) antingen äga samma runda form, som de föregående, eller

b) en konisk form, liks[om] hos *Samojederne*. Obs. I nödfall så besk[affade] tält äfven af *vojlok*

3. Af *trädrötter*. Sådana tält äga alltid en konisk form. Till skygd emot blåsten instufvas mossor uti springarna.

☞ 344 ☞ 4. *Träd-tält*, liknande *stugor*, men utan *golf* och utan *ugn*. Dessa äro antingen 4 eller 6 *hörniga*.

– Dessa *bebos* lika om *vintern* och *sommaren*.

– *Hvarje* *Tungus* har en *vinter-* och en *sommar-*station. Somliga bo både *vintern* om på samma ställe och likaså hela *sommaren*, andra rikare både *Tunguser* och *Buräter* *nomadisera* med sina *vojlokstält* både under *loppet* af *vintern* och *sommaren* för att söka *gräs* för sin *boskap*.

– *Åkerbruk* och *ängsskötsel* idkas i närheten af *vinter[-]stationen*⁴³⁴⁸. *Jagten* bedrifves i synnerhet om *hösten*, men derjemte äfven på andra *årstider*.

4346 *jagten* || *jägare-lifvet*

4347 *hka* || af s[am]ma form som

4348 *vinter-/stationen*

- 4349 *Ofwanpå* || På bak
 4350 *föreställa* || bestå
 4351 *skuldra* || ax[el]
 4352 *såsom* || föreställande
 4353 Castrén wrote *stycken* above
saker.
 4354 *sandperlor* || svans
 4355 *fårull* || ull
 4356 *skinn* || röda ell[er]

☞ 345 ☞ **Klädedrägten** är hos Tunguserne Dens[amma] som hos Burät[erna] *Orotschonerne* bära s[am]-ma drägt med de Jenis[ejska] Tunguserne.

— Till Schaman-kostymen höra

1. en frack med 1. skörte af sämsk Tung[usiska] *sun*. *Ofwanpå*⁴³⁴⁹ d[en]na rustning finnes af tunna jernstänger gjord en anstalt, som föreställer en m[enni]ska. Dessa jernstänger föreställa⁴³⁵⁰ bakpå ryggraden armar, skuldra⁴³⁵¹ o. s. v. Utom dess finnas många jernsaker, såsom⁴³⁵²

a) en rund skifva föreställande himlen

b) En fyrkantig skifva med 4 fötter, förest[ällande] jorden.

c) tvenne jernkrokar, på h[vil]ka Schamanen stöder sig under det han hoppar och sjunger.

☞ 346 ☞ d) åtskilliga andra små jernsaker⁴³⁵³, som äro sydda wid fracken för ljudets skull.

— Af sistn[ämnd] anl[edning] är äfven kostymen öfverallt belagd med små messingsklockor. Dessa förekomma i s[yenner]h[e]t wid armarna och i fällerna af skörten.

— På ryggen nedhånga dessutom en ofantlig mängd klädesflickar, h[vil]ka kallas *Dzabdar*, äro af skillda färger, försedda med ögon af sandperlor⁴³⁵⁴, en spetsig svans och till formen flata. Derjemte förekomma en stor mängd *ormar* af tyg, kläde, fårull⁴³⁵⁵ m. m – somliga svarta, andra spräckliga, med ögon af glasperlor. Slutligen nedhånga här skinn⁴³⁵⁶ af ekorrar, hermeliner, черногрудъ etc.

☞ 347 ☞ 2. Skor af sämsk, hvilka äfven på framsidan äro belagda med jernst[ycken], förest[ällande] lår- och wadbenet samt fotbenet och tårna. Äfven wid skorna äro fastsydda m[ån]ga skramlande jernsaker.

3. Нагрудникъ (Ålegäptji) af sämsk med jernst[ycken] föreställande

a) bröstshvalfvet

b) tvenne nyckelben.

Dessutom finnas här tvenne jernsmidda⁴³⁵⁷ *kaakkuri*, h[vil]ka fåglar af Tung[userne] aktas med helig wördnad.

— Slutl[igen] förek[omma] äfven här åtsk[illiga] skramlande jernst[ycken].

❖ 348 ❖ 4 *Mössan*⁴³⁵⁸ (Maikaptji) af jern (en ring kring pannan och tvenne korswis öfver hjessan löpande jernst.) Öfverst finnas tvenne horn af jern, med många grenar. Äfven ifrån mössan nedhånga *Dzabdar* och *ormar*, dessutom mesings-klockor, jernstycken m. m.

5. Tvenne stafvar af träd, h[vil]ka skola förest[älla] Schamanens <häst>. Wid dem finnas äfven åtsk[illiga] jernstycken, sås[om] tvenne stigböglar, en jernbåt och jernåre, jernspjut, jernringar uppfyllda med skramlande jernst[ycken].

❖ 349 6. En liten skinnpiske (*bardak*), med ett skaft af träd, hvori finnas utom skilda jernst[ycken] *yxa* och *hammare* af jern.

7. En aflång trumma (untugun) hvori finnas med röd färg målade på kanterna⁴³⁵⁹

a) öfverst *sol* och *måne* med en örn i midten

b) på venstra sidan 2 elgar och på den högra två björnar

c) i midten en aflång ring, hvori finnas 1. ofvantill⁴³⁶⁰ 2. hufvudlösa i bredd stående pers[oner], hvilka skola bo i sol och måne 2. nedantill tvenne hvalfiskar – de enda på trumman, som äro målade med svart färg.

8. Trumsticken (*Toivur*), undertill belag[da] med benling af get.

4357 *jernsmidda* || af

4358 *Mössan* || 4. Mössan af jern, förest[ällande] hufvudet och af följande utseende

Mössan af jern, förest. hufvudet och af följande utseende

4359 *kanterna* || ~ sol och

4360 *ofvantill* || öfvers[t]

4361 *Kaltäägir* || Kalteégir

4362 *är* || f[innes]

4363 Castrén wrote *ts* above the letter *c*: Pootsagar.

☞ 350 ☞ Somliga Tungus[iska] Schamankostymer äro rikt utsmyckade med silfver-prydnader och hållas i ett m[yc]k[e]t högt värde.

Urulginska domen

(Урульгинская дума)

består af följ[ande] 6 upraver och slägter:

I *Urulginska upraven* består af följande slägter:

1. *Saaradul* R[yska] Теленбинский
2. *Mongol* R. Мунгальский.
3. *Kaltäägir*⁴³⁶¹ R. Кельтэгирский
4. *Duligaát* R. Дулигатский
5. *Ḷaruunagán* R. Яравнинский
6. *Orotjeen* R. Бродящие Ороконы

☞ 351 ☞ obs. Denna upprava är⁴³⁶² belägen wid sjelfva domen

II. *Olovska uprawan*

(Оловская управа)

Wid fl[oden] *Olow*. Tung[usiska] *Olof*

- d 1. *Poocagar*⁴³⁶³
- b 2. Bajagit
- c) 3. *Kältäägir*
- a) 4. Duligar l. Duligat
5. Udzon
6. *Sukaanof*
- 7.

❖ 352 ❖ Obs. Flodnamnen.

Uda, Ana före[k[omma] äfven i N[ishne-]Ud[inska] kretsen

Kija, en liten flod i Njertsch[inska] kretsen⁴³⁶⁴[,] före[k[omma] äfven i Tomska Guv[ermentet].

Turán k[al]l[a]s tvenne berg i Njertsch[inska] kretsen h[vil]k[e]t namn äfven antr[ä]f[a]s i Minusinsk

Ingáda N[ishne-]Ud[inska] *Ingas'*

Boxta l. *Boxto*, en flod och by i Njertsch[inska] kr[etsen] Jenis[ej] *Baxta* l. *Baxtá*⁴³⁶⁵

Purja, by och bäck⁴³⁶⁶

Konda l. *Kondui* namn på flere floder⁴³⁶⁷ och byar[,] Tob[olsk] *Konda*

Narym, i Njertschinska kretsen, liten flod som faller i Uruljunguj⁴³⁶⁸ och en⁴³⁶⁹ Tungusisk uluss. Tomsk. id[em] stad

❖ 353 ❖

D. 3 Maj [g. st.]

afreste jag ifrån Urulginska domen, efter att hafva blifvit på det nedrigaste bedragen af Furstinan, min wärdinna. Efter en resa af några få verst nådde jeg den allm[änna] farvägen och fortsatte så min färd längs⁴³⁷⁰ Ingada. Neijden war ganska angenäm, ty floden beledsagas å omse sidor af höjder, hvilka ej voro kala, såsom wanligt, utan bewuxna med björk, lärkträd, gran, fura⁴³⁷¹ m. m. Äfven förekommer äppelträdet wildt wexande längs stränderna af Schilka etc. – Sjelfva floden Ingada upptager ett betydligt slättland, som omkr[ing] Eliæ dag öfversvämmas. ❖ Wid denna tid äger floden en stor mängd protoker, hvilka nu woro alldeles torra. Härigenom äger *Ingada* en stor likhet med

❖ 354

4364 The River Kija runs into the River Šilka 28 km from the mouth of the latter. (TS)

4365 The River Baxta runs into the Enisej from the right 1,425 km from the mouth of the latter. The other river of the same name cannot be identified. (TS)

4366 *bäck* || flod

At present, the River Purja discharges into the Bratsk Artificial Lake and further on into the River Angara. (TS)

4367 *floder och byar* || byar och floder

There is one River Konda running into the River Vitim from the right 1,397 km from the mouth of the latter and another one flowing into the River Čara from the right 626 km from the mouth of the latter (the River Lena catchment). On a third Konda (Kuanda), see p. 1488. (TS)

4368 There are two rivers called Narymka running into the River Ingoda, both from the right, at points 272 and 319 km respectively from the mouth of the latter. The river discharging into the River Uruljunguj is called Bol'šoj Naryn (102 km from the mouth); there are 14 other rivers called 'Naryn' in Siberia. (TS)

4369 *en [...]* uluss || by

4370 *längs* || s

4371 *fura m. m.* || fura, wide, äf[ven]

- 4372 With the rectangular kurgans, Castrén seems to mean the graves of the Slab Grave Culture, at least two of which he excavated himself. See p. 1531. (TS)
- 4373 Castrén is most likely referring to the *khirigsuur* graves. (TS)
- 4374 *träffades* || woro
- 4375 Mscr: af
- 4376 *Belägen* || Nejden
- 4377 *höjder* || kullar

de Minusinska floderna, men är wida wackrare genom de skogrika bergen.

— Min färd gick backe upp- och backe nedför. Ifrån bergen war utsigten utmärkt pittoresk, ehuru nejden ännu grå, träden nakna och luften grå, kall och obehaglig.

— 5 verst ofvanom Gorodischtsche förenade sig floderna *Ingada* och *Onon*. Efter sin förening kallas dessa floder Schilka.

❖ 355

— Sedan jag kommit ut ifrån de Tschitinska skogarna, förekommo ❖ åter här och der kurganer, mest af det fyrkantiga slaget, som benämnas *köhö*.⁴³⁷² Understundom warseblef jag äfven så k[al]l[a]de *Gir-schulung*⁴³⁷³. Dessa träffades⁴³⁷⁴ ofta i samma grupper med *köhö*, men utan omhånader och af en obetydlig storlek.

— Antalet af byar ökades, men fattigdomen war allmänt rådande. De flesta bönder lydde under bruken, som ej underlåta [att]⁴³⁷⁵ pressa det arma folket in på bara benen.

— Att dömma af utseendet och den brutna munarten woro bönderna till större delen af Burätisk och Tungusisk extraction[.]

❖ 356 ❖

Njertschinsk d. 5 Maj [g. st.].

*Belägen*⁴³⁷⁶ wid venstra stranden af floden *Njertscha* i en sandig nejd, omgifven till det mesta af nakna höjder⁴³⁷⁷. Staden är ringa till storleken, men äger åtskilliga nya och välbygda stenhus Innewånarne bestå till största delen af köpmän och borgare, bland h[vil]ka åtskilliga nedsatt sig i andra närbelägna byar. Man träffar i denna småstad mera bildning än i många större städer.

— D. 5 Maj [g. st.] reste jag ifrån Njertschinsk till grufvorna. De första, i s[yinner]het det andra hållet var genomskuret⁴³⁷⁸ af steniga⁴³⁷⁹, klippuppfyllda berg och åsar. Här och der en trång dal. Sanka kärruppfyllda nejder. Innevarne fåtaliga. Inga kurganer

☞ 357 ☞ d. 6. Maj [g. st.]. For jag öfver den lilla floden *Unda*⁴³⁸⁰. Nejden blef något jemnare, björkbewuxen. Byarna woro ganska talrika men fattiga.

— Kurganer knappt för syns skull.

D. 7. Maj [g. st.]. Sanka, kärraktiga nejder omgifna af bergsåsar⁴³⁸¹. Mycken skog i bergen, mest björk, men äfven lärkträd. I närheten af ”больший заводъ” äro både bergen och stepperna skoglösa. Byar funnos i talrik mängd, men bönderna woro fattiga.

— I närheten af ”больший заводъ” steg jag ned i en grufva. Ditin ledde ett trångt mullvadshål och man passerade in i berget genom en trång, mörk gång. Gången war upptill och längs sidorna trädbeslagen och träden woro isbelagda.

☞ 358 ☞ Golfvet ☞ af träd med en remma i midten gjord för hjulet af en skottkärra. På ena sidan fanns en wattenränna. Här och der funnos djupa schakter och i väggarna stora hål. Ifrån hufvudgången ledde sidogångar åt särskilta håll. Än steg man uppåt⁴³⁸² på ledstänger, än åter nedåt. Öfwerallt herrskade ett ogen[om]trängligt mörker; jag gick nedhukad med ett ljus i handen. Af den starka fuktigheten brann⁴³⁸³ ljuset ganska dåligt och slocknade slutligen helt och hållet.⁴³⁸⁴

4378 genomskuret || upp

4379 steniga [...] åsar || 1. åsar || 2. <wa>

4380 The River Unda runs into the River Onon from the right 57 km from the mouth of the latter. (TS)

4381 bergsåsar || höga ~

4382 uppåt || uppför

4383 brann || slocknad[e]

4384 According to Juntunen 1983: 83, the mine tunnels were at a depth of 10–24 sažens and their length was as much as 160 sažens. (TS)

- 4385 *blifvit* || efter 20 års ordentlig lefnad ~
 4386 *scholhuset* || 1. schola || 2. en schola
 4387 *Äfven dessa* || 1. B || 2. Dess[a]
 4388 *Altača*.
 4389 *ryktbar* || kä[nd]
 4390 According to statistics published by Juntunen 1983: 88, 23 Finns were released after their trial term, 12 had died during their sentence and 63 had escaped in the overall period of 1826–1888. (TS)

— Bland arbetarne såg jag de flesta löshugga rudimaterie ur klippväggen med stora hamrar. Andra pumpade watten och några sköto skottkärror. Alla arbetare gingo lösa och lediga.

❖ 359 ❖ *D. 7 Maj* [g. st.] anl[ände] jag till Njertschinska Central-werket. Här finnes ett talrikt antal innewånare, men husen bestå till största delen af eländiga, half-förfallna kojor. Dessa bebos af förbrytare, som blifvit⁴³⁸⁵ försatta i frihet, men fortfarande måste arbeta i werken. Utom dem finnas i Njertschinsk några köpmän och ett stort antal Ingenörer, politiska förbrytare m. m.

— Bland publika byggnader förtjena att anmärkas: горное управление, ett magnetiskt observatorium, scholhuset⁴³⁸⁶ m. m. Äfven⁴³⁸⁷ dessa äro obetydliga och till det mesta af träd. *Gostinnoj dvor* är obetydlig och handeln ringa.

— Staden är belägen i en dal omgifven af höga, kala berg. Den genomflytes af en liten bäck vid namn Altantscha⁴³⁸⁸[.]

❖ 360 ❖ — Finnarne i bruket hafva om sig det rykte att uppföra sig utmärkt stilla och anständigt. Under loppet af 20 år har ingen enda större förbrytelse blifvit af Finnar begången. Den enda last, som företrädeswis påbördas Finnarne, är fylleriet. Blott en enda gammal man wid namn *Ekman* är ryktbar⁴³⁸⁹ för sina otaliga försök att rymma, men dessa excursioner har han alltid företagit sig i fyllnaden och alldrig utsträckt längre än till närmaste grufva. Sedan han der sofvit ruset ifrån sig, så har han frivilligt återvändt till sitt arbete.

— Många rymmare hållas nästan hela sin lifstid i torn.⁴³⁹⁰

[—] I de Njertschinska grufvorna finnas lösa och jernbelagda arbetare. Hvarje afdömd förbrytare blir genast wid sin ankomst till Njertschinsk befriad ifrån sina bojor.⁴³⁹¹ Blott de som begått⁴³⁹²

361

nya förbrytelser på stället, blifva här bestrafade och å nyo slagna i jern. Dessutom förvaras i fängelserna många rymmare⁴³⁹³ från Savoderna, hvilka⁴³⁹⁴ blifvit gripna ännu ej blifvit dömda att sitta⁴³⁹⁵ fängslade ett bestämdt antal år.

— Grufarbetarne⁴³⁹⁶ hållas i arbete 12 timmar å rad. De ombytas 2 g[ån]g[e]r i dygnet, kl[ockan] 5 om morgonen och klockan 5 om aftonen. Hwar tredje vecka äro de fria.

— Sedan en förbrytare arbetat 20 år i grufvorna, är han fri för lifstiden, befriad ifrån allt arbete men erhåller ej mera något⁴³⁹⁷ underhåll och kan wälja⁴³⁹⁸ sig ett yrke efter eget behag.

362

— Grufarbetare⁴³⁹⁹ erhålla 2 pud mjöl och 1 Rub[el] 97 kop[ek] i månaden d. ä. 24 Rub[el] om året. S[am]ma⁴⁴⁰⁰ underhåll njuta alla barn⁴⁴⁰¹ af deporterade. Alla⁴⁴⁰² handtwerkare (som⁴⁴⁰³ arbeta för grufvorna), sås[om] smeder, snickare etc erhålla utom 2 pud säd⁴⁴⁰⁴ 15 kop[ek] B[an]co för hvarje arbetsdag men för fridagar intet utom sin proviant.

— Arbetarne bo ej i kronohus, utan äga sina egna stugor, eller lefva på hyra och betala 1. Rub[el] för månaden. Äfven kläder måste arbetarne sjelfva bestå sig

— Förbrytare⁴⁴⁰⁵ dömmas till arbete på 4, 6, 8, 15, 20 år och för⁴⁴⁰⁶ lifstiden.

4391 Cf. Juntunen 1983: 81–82.

4392 *begått* || 1. beg[ått] || 2. anting[en]

4393 *rymmare* || förbrytare

4394 *hvilka [...]* ännu || hvilka ännu

4395 *sitta fängslade* || arbeta

4396 *Grufarbetarne* || Arb[etarne]

4397 *något underhåll* || n[å]g[o]t arbetare

4398 *wälja [...] behag* || odla jord

4399 *Grufarbetare* || ~ och alla slags handtwerkare

4400 *Sma underhåll* || Handtwerkare (smedar, snickare)

4401 *barn* || för

4402 *Alla* || ~ slags

4403 *som* || utom

4404 *säd* || mjöl

4405 *Förbrytare* || Arbeta[re]

4406 *för lifstiden* || äro ofta utan l

- 4407 The names of all the 23 Finnish prisoners listed here and below were published in Cast-rén 1848m. For the whole letter to Sjögren, 18/30 May 1848, see the volume of letters in this series. See also Karkotetut suomalaiset Siperiassa autonomian aikana, <https://www.genealogia.fi/emi/siperia/siperiaa.htm>.
- 4408 *Drängfogde* || Djenschtschik
- 4409 *wärdigt och anständigt* || på ett an[ständigt]
- 4410 *hyljänneet* || jättäneet
- 4411 *trycka [...] man* || trycka. De
- 4412 *i* || för
- 4413 *här* || sa
- 4414 *i* || vid<-->

Johan Henrik Backman, Skräddarson ifrån Åbo – Lapidör⁴⁴⁰⁷

Carl Wilhelm Färde, soldatson ifrån Åbo – Grufarbetare

☞ 363 *Jonas Johanson Isotalo*. ☞ ifrån Tawaſthus – sågare.

Johan Ericson Nalkkila ifr. Tawaſthus län; Hollola socken – sågare

Johan Nummelin ifr. Björneborgs län Ulvila socken. Sågare

Jakob Sjöberg, ifrån Tawaſthus län Messuby socken – skräddare.

Anders Kotoluoto, ifrån Wasa län, Lappo Socken – Djenschtschik

Gustaf Waronen ifrån Wasa län Drängfogde⁴⁴⁰⁸

Herman *Beckström* från Wasa län – sågare

Herman *Storås* fr. Wasa. Sågare

Michel Henriksson Nikkola fr. Åbo Län Sågare

Henrik Mattson Korhiakoski, från Åbo Län, nyss anländ.

☞ 364 Alla dessa män sätta en ära uti att uppföra sig wärdigt⁴⁴⁰⁹ och anständigt. ”Me olemme hyljänneet⁴⁴¹⁰ kaiken koiruuden ja ☞ elämme kunnialla”, yttrade sig en af männerna. Dock hette det att ”synderna” trycka⁴⁴¹¹ och man beklaga sig att ej äga någon Prest.

– Föreståndaren för hufvudverket yttrade, att under loppet af 20 år ingen Finne blifvit bestraffad i⁴⁴¹² hufvud-verket för n[å]g[o]n förbrytelse.

– De deporterade yttrade, att arbetet på Sveaborg war lättare och födan bättre än i Njertschinsk. Den enda fördelen bestod deri, att de här⁴⁴¹³ ej behöfde släpa efter sig någon svans.

– Handtverkare njöto de största förmåner; dernäst sades arbetet i grufvorna wara lättare, i⁴⁴¹⁴ fabrikerne tyngre och tyngst i guldvaskerierna. Somliga höllo grufarbetet för lättast, emedan

arbetarne hade hvar tredje wecka fri och på denna vecka kunde förtjena sig medel för att leja för sig arbetare för sina⁴⁴¹⁵ twenne arbetsveckor.

— Ingen Finne med undantag af Ekman har ännu tjent ut sin tid af 20 år, utan de flesta hafva antingen dött eller rymt före tiden

❖ 365 ❖ [—] Finnarne plågas af hemlängtan och religiösa scrupler, hvartill ännu kommer dålig föda och strängt arbete.

— Blott en enda Finne har gift sig i Njertschinsk.

— Till sitt yttre skick äro de Njertschinska arbetarne på⁴⁴¹⁶ långt när icke så ohyggliga som våra⁴⁴¹⁷ Finska fångar. De bära inga jern, ingen krono-kostym, ingen soldat beledsagar dem. Finnarne woro öfwerhufvud wäl klädda, rena, af blekt utseende, och med⁴⁴¹⁸ ett ord: egnade⁴⁴¹⁹ att wäcka deltagande.

❖ 366 ❖ *Matts Anderson*⁴⁴²⁰ *Kivijärvi* från Kronoby är fri efter 2 år. Snickare och Djenschtschik, erhåller i lön 80 Rub[el] och fritt uppehälle, bor i Tsuruxaj
Ekman är fri sitt arbete
Erik Skott, en grufarbetare⁴⁴²¹, som efter ett år blir fri.

— Grufarbetet anses af många för det lättaste, emedan man då har⁴⁴²² tredje weckan fri

— Finska och Swenska fångarne önska få några hel[iga] *biblar* och *psalmböcker*, hvilka alldeles saknas, och några postillor.

Johan Paawola ifrån *Wasa län* smed.

— Finnarne påstodo att man i Finland ej kom sig till att ångra sina synder, att man älskade rymma och under rymmeri-färderna war nödsakad att begå nya förbrytelser.

4415 *sina* || all de

4416 *på* [...] *icke* || ej

4417 *wåra Finska* || de S

4418 *med* || wä[cka]

4419 *egnade* || wäcka

4420 *Anderson* || 1. *Ki[vijärvi]* || 2. *Johanson*

4421 *grufarbetare* || pyd

4422 *har* || är

- 4423 *saschen* || verst
 4424 *sashen* || arshin
 4425 *djupaste* || största
 4426 *djup* || bred
 4427 *fordom* || under
 4428 *är* || går
 4429 Castrén marked this with a question mark in the margin.
 4430 *men* || de
 4431 *är* || redan ~

- ❖ 367 ❖ Vosdvischenskij (Воздвиженскій заводъ) är vid pass 60 *saschen*⁴⁴²³ *djup*, 3 *sashen*⁴⁴²⁴ lång, 1 ½ *sashen* bred. Den går i flera gånger under jorden.
 — Den *djupaste*⁴⁴²⁵ grufva är 70 *sashen* *djup*⁴⁴²⁶.

Ur alla de Njertsch[inska] bergverken erhålles:

Silfwer – rent ————— 180 pud
 (i ligatur 200 pud)

Guld (i ligatur) ————— 25 pud.

Bly ————— 17,000 pud

- ❖ 368 — Rud *Silfverhaltig rudimateria* ❖ upptages årligen till 700,000 pud.

— Hvarje pud innehåller ifrån 1 ¼ solotnik till 3 solotnik *silfver*, och 3 till 12 *ϯ* *bly*.

— *Guld* erhålles af 100 pud *guldförande sand* 1 sol. 16 <del.>

— *Silfwer*afkastningen har *fordom*⁴⁴²⁷ varit wida rikare och är nu under en följd af [ ] är stillastående, ty de bästa *silfver*verken äro redan förbrukade. *Guld*-afkastningen är⁴⁴²⁸ deremot i stigande.

— Kronans *winst* på den Njertschinska berg-hanteringen (uppgår årl[igen]) sades uppgå till 20–30,000 *Rub[el]* *Silf[ver]*⁴⁴²⁹ årligen, *winsten* är genom *guldvaskeriet* stigande.

- ❖ 369 ❖ [–] *Silfwer*grufvorna äro många till antalet, *men*⁴⁴³⁰ de bästa äro redan bearbetade. Äfven *smältugnar* (*fabriker, заводы*) äro talrika, *men* meningen är att *reducera* dem alla till blott en enda. *Guld* *waskas* blott i ett enda *waskeri*, som är⁴⁴³¹ *ganska gifvande* och *begrundar* kronans *förnämsta winst*.

— Deportation af Finska fångar till Sibirien är nästan onyttig för Ryssland⁴⁴³², emedan Finnarne ej låta sig förryskas och icke kunna bevakas att antaga Grek[iska] religionen och att gifta sig. Befolkningen ökas ej g[enom] dem. Svenskarne äro öfverhufwud mera tillgängliga för Russicismen än Finnarne. Också röja de mindre ånger och botfärdighet än Finnarne.

— Tyskar, Finnar, Esther och Svenskar eller med ett ord: Protestanter hålla sig nära⁴⁴³³ tillsammans och undvika så m[yc]k[e]t som möjligt all beröring med trosförvandter.

☞ 370 ☞ *D. 10 Maj* [g. st.] afreste jag ifrån Njertschinska Central-werket. Vägen ledde wid pass 20 verst berg upp och berg nedför. Nejden war för öfrigt alldeles skoglös och efter utseendet mycket fruktbar. Kommen till Argun⁴⁴³⁴ färdades jag fram wid flodstranden, som war mycket jemn, ehuru ömse sidor om floden i s[ynner]het på den högra funnos betydliga, och⁴⁴³⁵ till en del steniga berg. Någon gång framlupo bergen längsmed sjelfva flodstranden, och vägen gick i detta fall wanligen längsmed bergets sluttning (въ косогорье), der färden understundom är ganska ☞ wådlig. Skog syntes nästan icke till och bestod mest af spensliga sålg-viden, små björkar, [ ]⁴⁴³⁶

— De enda invånarne bestodo af *Kosaker*, som bestodo ungefär till hälften af Ryssar och till hälften af Tunguser. De voro posterade i⁴⁴³⁷ små byar eller såkallade караулы, belägna på venstra sidan om *Argun* 10–25 verst från hvarandra. I hvarje karaul funnos vid pass 20 tjenstgörande kosaker med en underofficer (урядникъ) till Chef. Antalet af Tung[usiska] kosaker war

4432 *Ryssland* || Fin[land]

4433 *nära tillsammans* || för ett fol[k]

4434 The River Argun' (Ergun, Xajlar) is a tributary of the Amur, discharging into it at N53°19'46" E121°28'0". The border between Russia and China follows it. Castrén reached the river at Čalbuči-Kilga, N51°7'42" E119°43'16" and continued from there towards the south-west. (TS)

4435 *och* || st[eniga]

4436 Castrén left an empty space here but never completed the sentence.

4437 *i* || wi[d]

- 4438 Present-day Bulduruj 2-j (vtoroj) at N51°4'36" E119°42'20". (TS)
 4439 Present-day Srednjaja Borzja at N50°54'40" E119°29'16". (TS)
 4440 Bura at N50°45'5" E119°27'0". (TS)
 4441 Zargol at N50°36'29" E119°16'37". (TS)
 4442 *floder* || *kallas*
 4443 The rivers Srednjaja Borzja and Nižnjaja Borzja, running into the Argun' from the left at points 511 and 504 km from the mouth of the latter respectively. (TS)
 4444 *en usel* || ett uselt
 4445 *inalles* || det vanl[iga] antalet

☞ 372 n[å]g[o]t större än af de Ryska, så att af 20 ☞ kosaker 8–9 voro Ryssar, och 10–12 Tunguser. De sistn[ämnda] woro till större delen döpta och många hade jemväl glömt sitt modersmål. De bodde till det mesta i stugor, de fattigaste i tält. De flesta odlade åker och voro i allt sitt väsende Ryssar.

Stationer:

ifrån Njertschinska savoden till	verst
Чалбучинский карауль	_____ 22
Булдуруйский ⁴⁴³⁸	_____ 12 ½
Барзинский ⁴⁴³⁹	_____ 18
Буринский ⁴⁴⁴⁰	_____ 19
Зоргольский ⁴⁴⁴¹	_____ 19
Цурухай (крѣпость)	_____ 25
	_____ 115 ½

☞ 373 På vägen till Tsuruchajtjewska fästningen funnos åtskilliga små floder⁴⁴⁴², bland ☞ hvilka tre kallades *Barsja* (Барзя)⁴⁴⁴³.

— Kurganer såg jag blott på ett enda ställe och äfven dessa woro små, af en⁴⁴⁴⁴ usel beskaffenhet.

I *Tsuruchaj*, som är en så kallad крѣпость, men utan all befästning, finnes en kosak-Prisstaff, en Сотенный och inalles⁴⁴⁴⁵ 35 Ryska och Tung[usiska] Kosaker. Äfven finnes här en kyrka.

— Obs. I Njertschinska trakten finner man s[am]-ma slags kapprockor hos Ryska bönder som hos Finska. Äfven träffas här många slag anrätningar (munkar, wofflor), som äro i bruk hos oss.

❖ 374 ❖ [–] Det är högst anmärkningsvärdt, att wid⁴⁴⁴⁶ *Argun* och öfverhufvud i Njertschinska [kretsen] kurganerne äro högst sällsynta. Det⁴⁴⁴⁷ tyckes sås[om] skulle Tunguserne icke⁴⁴⁴⁸ hafva uppfört detta slags grafkummel.

– Dessa minnesmärken förek[omma] hufvudsakligen vid fl[oderna] *Njertscha*, *Ingada*, *Aga*, *Schilka*.

D. 12. Maj [g. st.] afreste jag ifrån Tsuruchaj. Vägen ledde öfver en jemn, vacker stepp till en kosakpošt (партія). Denna väg war full med *tarbaganer*⁴⁴⁴⁹. Ifrån Partija reste jag i mörkret öfver en bergig nejd till en liten by *Selinda*, som är bebodd af kosaker och Tunguser.

❖ 375 ❖ [–] Tunguserne äro här till en del nomadiserande, till en ringa del fastboende.

– De försäkra att de af⁴⁴⁵⁰ ålder innehaft landet, och att österom *Onon* Burät[erne] fordomtima ej uppehållit sig, samt att de till och med i närvarande tid högst sällan och blott vintertiden nomadisera härstädes.

– Större delen af Tung[userne] äro här på orten åkerbrukare, många hafva antagit Grek[iska] religionen och emot Ryskan utbytt sitt modersmål.

4446 *wid* || inom

4447 *Det tyckes* || 1. Endast *wid* Nj[ertscha] || 2. Såso[m]

4448 *icke* || f

4449 *Tarbagan marmot* (*Marmota sibirica*). ГРОМОВ 1976. (TS)

4450 *af ålder* || äro

❖ 376 ❖ *Finnar och Svenskar* i Aleksandrowska silverfabriken samt på angränsande orter.

[–] *Israel Mickelson Suila*, ifr[ån] Wasa Län. Laihela Socken. Snickare – är gift och har låtit döpa sig – Finne 14 år i Sibirien

– *Karl Ström*, ifrån Åbo Län – Skomakare, f. d. Finsk Soldat 13 år i Sibirien Svensk.?

– *Johan Klyfvare* från Åbo Län – arbetar i silverfabriken i *Aleksandrowsk* – första året

– *Erik Gustaf Saarikoski*, fr. Saarijärwi socken.

❖ 377 ❖ Snickare och en ryktbar fiolspelare. 9 år.

[–] *Carl Grandell* från Stockholm – Myntförfalskare och gammal matros – är 70 år gammal. Waktmästare.

Johan Friberg fr. Wasa stad. I Guldvaskerierna.

Esajas Johanson Nordmark, från Ulfsby Socken. I Guldwask[erierna].

*Mattson*⁴⁴⁵¹, från Wasa Län. Grufarbetare.

Matts Jacobson Wahlström ifr. Tawa[stus] Län Snickare. Deporterad för förfalskning af 20 kop[ek] B[an]co. Har i Sib[irien] bl[ifvit] rånad och illa misshandlad. En nykter, omtänksam och p[enin]grik man Hans hustru *Ewa Sofia* uppehåller sig i H[elsing]fors[.]

☞ 378 ☞ Släkter i Manikowska upravan

1. 2. *Bajagir*, bor wid 1 fl[oderna] *Kalgukan*, som faller i *Kalgu*⁴⁴⁵², denna i *Burdzu* (R[ykska] Borza), denna i Argun etc. 2. vid fl. *Gadz'imur* (Gazimur), som faller i Argun⁴⁴⁵³.

3–4. *Duligar*

5. *Nameet*

6. *'Cip'cinut*

7. *Koonut*

8. *Dûlat*.

9. *Dolot*.

En stor del af Tunguserne bo i stugor och äro och äro fullkomligt russi[fi]serade, andra föra ett nomadiserande ☞ lefnadssätt och bo i tält. De sistn[ämnda] hafva en vinter- och sommar-station. De flesta som hafva stugor, odla åker, men de i⁴⁴⁵⁴ tält boende sysselsätta sig ej⁴⁴⁵⁵ med åkerbruk.

☞ 379

D. 17/29 [Maj] begaf jag mig ifrån Selinda. Vägen ledde öfver steppartade nejder. Här och der funnos äfven blöta, sankar, kärrartade ställen. Rundt omkring sågos kullar⁴⁴⁵⁶ och höjder, skoglösa och steniga. Efter en färd af 30 verst anlände jag till *Purja*⁴⁴⁵⁷, en liten by, bebodd af Ryska bönder och kosaker, samt af Tunguser.

– Tarbaganer hvimlade öfverallt på steeperna. M[ån]ga krossades under kärrhjulen. Dessa djur fångas af infödingarne i s[yinner]het för istrets skull. Odöpta Tung[userne] beg[a]gna äfven tarbaganen till spis. Dess skinn taxeras bl[ott] till 18 kop[ek] B[an]co.

4452 The rivers Kalgu and Kalgukan cannot be identified. (TS)

4453 The River Gazimur runs into the Argun' from the left 110 km from the mouth of the latter. (TS)

4454 *i [...]* boende || öfri[ga]

4455 *ej* || med

4456 *kullar* || höjder

4457 Puri at N50°46'55" E118°4'11". (TS)

- 4458 *Kutomarskij* || Kutamarskij
 4459 Kutomara is situated at N51°5'54" E118°49'19". Castrén did not visit it himself until slightly later. See p. 1524. (TS)
 4460 *åtskilliga* || fyra
 4461 Castrén marked this with a question mark in the margin.
 4462 *samt* || och
 4463 *byn* || Kondy[i]
 4464 *ej långt* || emellan
 4465 Castrén marked this with a question mark in the margin.
 4466 The remains are those of Konduj Palace, a Mongol palace from the 14th century, situated at N50°29'13" E117°28'10". They have been known since the late 18th century and were archaeologically excavated in the 1950s. The church in Konduj was built in 1806 with stones from the ruins. Кызласов 2010; Энциклопедия Забайкалья: Кондуйский городок, <http://encycl.chita.ru/encycl/person/?id=4916>. (TS)

❖ 380 ❖ *Observanda.*

Inskrifter

— Wid *Kutomarskij*⁴⁴⁵⁸ *заводъ*⁴⁴⁵⁹, ej långt ifrån *Stora Njertschinska savoden* finnes ett berg, vid namn *Данинскиü хребетъ*, belägen omkr[ing] 15 verst ifrån *Kutomarska savoden*. På detta berg finnas åtskilliga⁴⁴⁶⁰ höga klippor, hvilka med aledning af sin form bära namnet: ”каменные столбы.” I dessa столбы skola finnas inskurna så kallade hieroglyfter.⁴⁴⁶¹

Murade kurganer.

— Wid Chinesiska gränsen finnas några af tegel murade kurganer, hvilka dock till större delen äro förstörda. Dessa finnas

❖ 381 ❖ 1. Wid fästningen *Tsuruchaj* inom Chinesiska området. Wäggarna i denna kurgan skola ännu wara stående samt⁴⁴⁶² af en anseelig höjd och omfattning.

2. Wid *byn*⁴⁴⁶³ *Kondui* R[yska] Кондоевское селение, ej⁴⁴⁶⁴ långt ifrån *Njertschinska* gränsen har funnits en jemväl af tegel murad kurgan eller så k[al]l[a]d *городокъ* med en mängd m[enni]sko-beläten.⁴⁴⁶⁵ Denna kurgan är alldeles förintad och stenarna begagnade för kyrkan i Кондоевское селение. ❖ Invändigt är den uppröddad.⁴⁴⁶⁶

❖ 382

— Denna kurgan har enl[igt] trad[itionen] varit *Dshingis Chans* palats.

Obs. Denna kyrka är uppbyggd af en rik *Kosak-enka*, boende i *Konduj*.

3. Wid *Klitschewskij Rudnik* (Кличка)⁴⁴⁶⁷, ej långt från *Konduj* finnas jemväl spår af en kurgan. Den har varit murad af tegel, men teglen hafva blifvit använda för kyrkan i *konduj*. Äfven skola (på kurganen?) hafva funnits inskurna i granit figurer t. ex. af ett hästhufvud mennisko-anleten m. m., men äfven dessa bortförda och soml[iga] förwaras i Klitschewskij рудникъ[.] Invändigt är denna kurgan upprödd, och att den tjenat till en graf⁴⁴⁶⁸, bewisas af en mängd mennisko-ben, hvilka derur skola blifvit uppgräfd[.]

❖ 383 ❖ — Tidskriften Библиотека для чтения årg[ång] 1846 meddelar den upplysning, att wid *Tangutskij источникъ* skall finnas en grotta (пещера) med talrika inskrifter i väggarna[.]

❖ 384 ❖ Den 20 Maj [g. St.] fann jag mig föranlåten att ifrån *Manikowa* återvända till stora Savoden. Min hellsa, som i en weckas tid varit i det jemmerligaste tillstånd, blef genom nattvak och brist⁴⁴⁶⁹ på appetit så förswagad, att jag måste kasta arbetet å sido och endast tänka på min hellsa.

Jag reste öfver byarna *Kaakoj*⁴⁴⁷⁰ (wid floden *Kaakoj*) och *Makarjewa* till njertsch[inska] farvägen och nådde följande dagen *Njertsch[inska]* savoden.

— Njertschinska bergverken indelas i följande kretsar l. områden (округи)

1. Njertschinska
2. Schilkinska
3. Kutomarska
4. Alexandrowska
5. Petrowska i Werchneudinska kretsen

4467 Klička is situated at N50°26'44" E117°59'35". (TS)

4468 Castrén marked this with a question mark in the margin.

4469 *brist* || a[ppetitbrist]

4470 Possibly Kokuj 1-j at N51°10'49" E118°20'57". (TS)

- 4471 Dučarskij rudnik is situated 40 versts from Nerčinskij zavod where the River Niž runs into the River Kalukša. Энциклопедия Забайкаля: Дучарский серебropлавильный завод, <http://ez.chita.ru/encycl/person/?id=476>. (TS)
- 4472 Dono situated at N50°53'50" E118°36'0". (TS)
- 4473 Savvo-Borzja at N50°42'0" E118°20'42". (TS)
- 4474 Mulino at N50°32'33" E118°4'40". (TS)
- 4475 vägen || resan
- 4476 i || a[f]
- 4477 Man || De n<->
- 4478 klippor || kullar eller ~
- 4479 koniskt rundt || koniskt

❖ 385 ❖

D. 10 Junii/ 29 Maj

afreste jag ifrån Njertschinska savoden till en silfvergrufva wid namn *Dutschâr* (Дучарскій рудникъ)⁴⁴⁷¹. Här träffade jag en ung Ingenör *Taskin*, som ofta svängt sig på brunsbalerna i H[elsing]fors jemte *Jossa*, *Kuksarow* m. fl. unga kadeter. Efter n[å]gra timmars uppehåll hos honom fortsatte jag vägen till *Kutomarska* silfververket, och träffade här en Ingenör som gjort resor i Tyskland, Belgien, Italien m. m. Härifrån ledde mig vägen öfver byarna *Doná*⁴⁴⁷², *Sawo-Borsinsk*⁴⁴⁷³ och *Mulina*⁴⁴⁷⁴ till *Konduj*. Hela denna väg bestod af idel kullar och berg, bland h[vil]ka den största war *Doninskij* ❖ хребетъ på vägen emellan *Kutomar* och *Doná*. Ju längre vesterut jag kom ifrån denna bergsrygg, dess jemnare blef landet. Bergen försvunno wäl ej, men de kunde nu åtminstone undvikas, ty vägen⁴⁴⁷⁵ gick ofta i en bergsdal eller af Ryssarne så kallad патъ. Skogen bestod allmänligen af björk och lärkträd, men förekom i ringa mängd och enda i bergen. På slättlandet såg jag blott wid små bäckar och källsprång en risskog af vide eller svartbjörk (ерникъ). Inwånarne utgjordes af Savodskije крестьяне med undantag af befolkningen i⁴⁴⁷⁶ bergverken, som till större delen bestod af förbrytare[.]

❖ 386

❖ 387 ❖ Obs.

Tunguserna begrafwa sina döda för tiden på Ryskt wis. Endast Schamaner jordas olika. Man⁴⁴⁷⁷ uppbygger för dem på höga klippor⁴⁴⁷⁸ ett tält af sten, till formen koniskt⁴⁴⁷⁹ rundt (ej fyrkantigt). Öfverst lemnas ett hål (rökhål) och på västra sidan en liten dörröppning <---->. Häri nedlägges den döda i sittande ställning med

ansigtet wändt åt dörren eller väster. Den döda Schamanen begrafves i sin Schaman-koštym (och vid honom nedlägges, såsom wanligt är, näringsmedel, särsk[ildta] redskap m. m.)

– Tältet göras så rymligt, att schamanen obehindradt kan sitta deri. Höjden af tältet är 2–3 arschin[.]

❖ 388 ❖ Obs

– Utom de Tunguser, som lyder under Domen finnas 5 bataljoner kosaker, h[vil]ka äro förbundna att jemte Ryska kosaker⁴⁴⁸⁰ besörja om gränsebevakningen. De bo till en del wid förposterne, till en ringa del i ulusser⁴⁴⁸¹ på steeperna. Alla bo de i tält och öfverensst[äm]ma i sitt lefnadssätt med öfriga Tunguser. De erlægga inga utskylder, erhålla deremot af kronan konstant-betalning, men ingen proviant. De äro befriade från allt manöivering.

– Tungus-kosakerne stå under uppsigt af en särsk[ild] Ataman, som uppehåller sig i Schindanska fästningen – är Rysse till börden.

– Så wäl kosakerne i allm[än]het som Tungus[erne] i s[y]nnerh[e]t stå i wanrykte för det de på Ryska sidan föröfva stölder och derpå öfverlemna det stulna åt sina wänner bakom gränsen. Likaså emottaga de å sin sida tjufgods af gränseboerne.

❖ 391 ❖ Marschrout

1. Ifrån *Stora savoden* till *Kutomarskij заводъ*.
2. Till *Bochto*.⁴⁴⁸²
3. Till *Purja*.⁴⁴⁸³
4. Till *Konda*.

I trakten af *Konda* bor en Tungusisk Starost vid namn *Prokopij* och en *Sasädatel* wid namn *Bartholomei Suchanow*, boende vid *Sonoktui*.

4480 *kosaker* || kosakerne

4481 *ulusser* || sina ~

4482 *Boxto* is situated at N51°3'50" E118°11'1". It is unclear when Castrén travelled along this route. (TS)

4483 *Puri*.

4484 The number was written in pencil and probably not by Castrén. The notes here continue where the previous notebook ends.

4485 Xada-Bulak at N50°38'41"
E116°18'0". (TS)

4486 Aginskoe at N51°6'16"
E114°32'32". (TS)

4487 See also above.

4488 *hvilka [...] belägna* || 1. som alla || 2. hvilka till större [delen] stå på ett litet afstånd

❖ 393 ❖ *Rese-anteckningar.*

Nº 9. b.4484

❖ 394 ❖ Transport ————— 3,092 ¼.

Ifrån Kondui till Chada Bulak⁴⁴⁸⁵ ——— 85.

Till Aginska domen⁴⁴⁸⁶ ————— 180

Till Tschita ————— 170

Till Werchneudinsk på små omvägar — 470

Till Irkutsch ————— 311 ½

4,038 ¼ [verst]

❖ 395 ❖

D 19 Junii/1 Julii 1848.

I Kondujewsk låg jag sjuk nära 3 weckors tid i en sjukdom, som förmodades wara ant[ingen] en nerf- eller en frossfeber. Efter att hafva repat mig något antr[ädde] åter min resa ut på steppen. 7 v[erst] ifrån byn Kondujewsk tog jag i skärskådande de *Kondinska ruinerna*.⁴⁴⁸⁷

❖ 396

Dessa ruiner äro belägna på 1 ½ verst ifrån floden *Konduj*, Tun[gusiska] *Konda*. De bestå af en större och 20 smärre kummel, kringströdda inom en liten terräng. Det stora kumlet ligger i midten af de små, hvilka⁴⁴⁸⁸ till större delen äro belägna rundt omkring detsamma. ❖ Det finnas likwäl kummel, belägna på en half versts afstånd ifrån det stora kumlet. Wid de yttersta kumlen warseblifves på östra sidan en numera uttorkad kanal, som blifvit afledd ifrån floden *Konda*.

— Till formen liknar det stora kumlet ett kors. Efter⁴⁴⁸⁹ ögonmått bestämdt innehåller⁴⁴⁹⁰ kumlet på långsidan omkring 30 sashen, och breddsidan⁴⁴⁹¹ är wid korset ungefär 15 sashen, men i hvardera ändan ej mera än 5 sashen. Kumlets höjd är i midten närmare 2 sashen.

— Långsidan är belägen i norr och söder, breddsidan i öster och väster.

☞ 397 ☞ — De små kumlen äro alla parallelogrammer, olika till både storlek och riktning.

— Ifrågawarande kummel, i s[yinner]het det stora har blifvit till en del uppgräfvit, ty man har härifrån anskaffat tegel i och för uppbyggandet af kyrkbyggnaden i Konduj. De som varit härvarande wid gräfningen berätta, att kumlen omgifvits af tegelväggar, hvilka likväl legat helt och hållet under jorden och sägas ägt en höjd af runda 2 sashen. Utom tegel har man wid gräfningen upptäckt en

- 1 oändlig myckenhet kål.
2. I⁴⁴⁹² sten uthuggna bilder med menniskoanleten, groft arbetade och af olika⁴⁴⁹³ storlek, men alla i miniatyr tilltagna. Dessa bilder paradera nu på kyrkväggarna i Konduj, nb. ☞ på den yttre sidan.

☞ 398 ☞ 3. Runda och fyrkantiga, mästertligt uthuggna granitblock. Sådana ses ännu liggande så på det stora kumlet, som wid kyrkan i konduj. Äfven finnas likartade stenar på berget Ingädär, 20 verst ifrån kumlet. Stenarna hafva

4489 Efter || Att
 4490 innehåller || är
 4491 breddsidan || bredd[en]
 4492 I || Att
 4493 olika || ringa

- 4494 säges || <-->des
 4495 förklara || förstå
 4496 Sic.
 4497 Äfven [...] utvisa || Med allt detta är det möjligt
 4498 Den [...] hafva || Annars skulle man

❖ 399

- blifvit ifrån nämnda berg anskaffade och der uthuggna, ty der finnas ännu många halffärdiga block af enahanda beskaffenhet.
4. *Lerkrus*, af hvilka ännu finnes en oändlig mängd fragmenter å det stora kumlet.
  5. *Jernspikar* och *jernspjut*, bevisande att kumlen ej äro alltför gamla.
  6. Äfven trodde man sig å det stora kumlet hafva upptäckt spår ❖ af tak, som säges⁴⁴⁹⁴ varit af lera och муравленная.

Obs. 1 Ben hafva ej funnits.

2. *kål* har man funnit i sådan mängd, att de wid gräfningen närvarande ej kunnat förklara⁴⁴⁹⁵ deras uppkomst annorlunda, än att här stått hus med trädväggar och att husen uppbrunnit. Tegel-lagret förmodas hafva utgjort sjelfva grundwalen.

❖ 400

Till sitt utseende liknar det stora kumlet med sitt kors en wanlig Burät-kyrkan⁴⁴⁹⁶, och såsom de små kumlen resa sig deromkring, på samma sätt uppbyggas ännu i denna dag *Suma* l. kapeller omkring kyrkan. ❖ Äfven⁴⁴⁹⁷ helgonbilderna synas utvisa, att stället varit Gudi helgadt. I detta fall äro spjuten och lerkrusen att anses såsom offer. Måhända hafva de aflägsna kumlen tjenat till boningshus. Kanalen åter kan hafva tjenat till att förse inwånarne med watten. Den⁴⁴⁹⁸ tyckas hafva varit alltför ringa fästningsgraf. I öfrigt finner man dylika kanaler mångenstädes å stepperna bakom Bajkal, och de hafva åtminstone i de flesta fall tjenat till att wattna ängarna, ty ur hufvudkanalen sprida sig åtskilliga små kanaler ut på steppen.

401

— Oanmärkt bör dock ej lemnas, att ortens inwånare anse dessa ruiner för en worden fästning, med anledning hwaraf stället äfven benämnes af Ryssarne: *Городку*.

— Grafvar äro de ej, ty sådana⁴⁴⁹⁹ finnas äfven i närheten, men de äro på vanligt sätt uppbygda.

[—] Ifrån nyssbeskrifna ruiner fortsatte jag min resa till *Altangan* eller *Sagan Ooluj*⁴⁵⁰⁰ (35 v), en förpost bebodd af idel Ryska och Tung[usiska] kosaker – 74 hus.

— Härifrån böjde jag min väg åt norr till *Ijewskaja* (30 v.), en by med⁴⁵⁰¹ 4 hus, bebodda af kosaker.

— *Chada-Bulák* (20 v[erst]), en kosak-by med 10 hus, af hvilka 3 tillhöra skattbetalande kosaker.

402

— *Nejden*⁴⁵⁰² nästan alldeles skogslös. Blott här och der på åsarna en gles björk- eller lärkskog. Vegetationen yppig både i bergen och på slättlandet. Hästar, kor, får och kameler betade i stora hjordar. De tillhörde mest Ryssar, ty Tunguser och Buräter funnos här i ringa mängd.

— Höjder ja till och med steniga berg sågos öfverallt wid vägen. En enda sjö, *Sagan-Nor*, 4 verst lång och 3 v[erst] bred midt emellan *Konduj* och *Sagan Oluj*. Likaså blott en ansenligare flod *Borzja*.

403

— Ifrån *Chada-Bulak* fortsatte jag min färd till floden *Onon* och mötte på denna väg endast Burätiska tält. Först nådde jag en liten flod 20 verst *Sunkuruk* l. *Cunkuruk*⁴⁵⁰³ som faller i *Turga*. Wid denna flod finnes en uluss som består af vid pass 100 tält. Dessa tält fortlöpa ej i ett sammanhang, utan man ser en liten grupp (3–4) tält på ett och samma ställe och på några

4499 *sådana* || d[ylika]4500 *Cagan-Oluj* at N50°28'7" E117°9'40". (TS)4501 *med* || af4502 *Nejden* || An4503 The River *Cunguruk*, running into the River *Turga* from the left 54 km from the mouth of the latter. (TS)

- 4504 *som* || och
 4505 From the right 152 km from
 the mouth of the River Onon,
 N50°51'12" E115°38'49". (TS)
 4506 *på* || under
 4507 *här och der* || till en de[l]
 4508 *betydliga grupper* || en ma[ssa]
 4509 *wanligen* || till
 4510 *en* || ett

skotthåll åter en dylik grupp. Tälten bestodo alla utan undantag af *vojlok*. Hus funnos ej, men wid somliga tält anmärkte jag ett litet magasin på hjul, som⁴⁵⁰⁴ under nomadfärderna släpas fram med oxar. Somliga bland dessa magasiner tjena till kyrkor och äro uppfyllda med Burchaner; i andra åter förvaras alla slags husgerådsaker.

— Ifrån *Cunkuruk* fortsatte jag min färd (20 verst) till floden *Turga*, som infaller i Onon⁴⁵⁰⁵. Wid denna flod finnas wid pass 200 tält, lika besk[affade] såsom wid *Cunkuruk*.

— Min färd gick wid pass 30 verst utmed *Turga*, på⁴⁵⁰⁶ hvilket afstånd jag nästan oupphörligt hade tält i ögnasigte. Nejden ända ifrån *Chada-Buluk* bestod af jemna stepper Höjderna blefvo allt mera sällsynta och skog syntes alldeles icke. I närheten af *Onon* wisade sig betydliga, här⁴⁵⁰⁷ och der björkbewuxna åsar. Sedan jag öfverfarit *Onon* öfverraskades jag helt owäntadt af en ordentlig by. Detta war en tenngrufva, lydande under Alexandrowska fabriken. Här hvilade jag öfver natten och fortsatte följ[ande] morgonen min resa til den Ononska Burät-kyrkan. Utan uppehåll lemnade jag denna ort och styrde nu min kosa västerut till *Aga*. Under denna färd insjuknade jag så häftigt att alla yttre föremål undgingo min uppmärksamhet. Nejden tycktes bestå mest af stepper, men här och der funnos äfven björkbewuxna åsar. Närmare till domen förekom äfven små holmar af furuskog på höjderna. Hus funnos ej, men Burät-tält syntes öfver⁴⁵⁰⁸ allt. Här och der anmärkte jag betydliga⁴⁵⁰⁸ grupper af kurganer hvilka wanligen⁴⁵⁰⁹ woro belägna på upphöjdare ställen, wid slutningen af en kulle, eller på en⁴⁵¹⁰ upphöjdare del af steppen.

404

405

☞ 404 ☞ Obs. 4511

Boskapsskötseln wid *Cunkuruk* och *Turga* war m[yc]k[e]t betydlig. Det fanns Buräter som räknade närmare 1000 hästar, och ett ansenligt antal kor, får, kameler. Åkerbruk odlades alldeles icke.

Nb. Den lärda Lama, wid *Turga*

☞ 405 ☞ — I stark feber anlände jag den 21 Juni [g. st.] till Aginska domen. Följande dagen kändes sjukdomen något lindrigare och jag begaf mig ut på steppen för att upprödja några wid domen befintliga kurganer.

☞ 406 ☞ *Kurganen № 3*⁴⁵¹²

Belägen på en upphöjd del af steppen. Wäggarna bestodo af granit, men woro till större delen insjunkna och nedfallna. Det kunde lätteligen skönjas att kurganen varit försedd med en tredubbel vägg, men de yttre små wäggarna woro helt och hållet nedfallna. Blott [af] den inre wäggen woro några stenar ännu stående.

— Kurganens riktning war såsom wanligt. Bredsidan låg och norr och söder, litet ån n[ord]v[est] och s[yd]o[st].

Längsidan: 7 arsh[in] + 2 ½ tum.

Bredsidan 4 arsh[in] + 11 tum.

nb. Denna storlek ägde kurganen innanför stenwäggarna.

— Kurganen war jemhög med den angränsande marken. Ofvanpå densamma lågo en mängd stora stenar, som påtagligen⁴⁵¹³ voro ☞ nedfallna wäggar.

☞ 407

4511 Castrén wrote this addition in the margin.

4512 These kurgans belong to the Bronze Age Slab Grave Culture. It was widespread on the Mongolian steppes and neighbouring areas in present-day Russian Transbaikalia and Northern China. Its kurgans are common in the Aginsk region. The culture is dated from the 13th to the 6th centuries BCE. According to some scholars, it continued to the 2nd century CE with roots in the Altai-Sajan region, Central Asia and Eastern Asia. Цыбиктаров 1998: 8, 23, 106, 114–125, 145, 163, 194 (Рис. 2). On p. 8 Сибиктаров refers to Castrén's excavations of 1848. (TS)

4513 *påtagligen* || s

4514 Castrén wrote this text in the margin without a note where it exactly belongs.

❖ 406 ❖ De omkring grafwen stående stenarna bestodo på tvärsidan af tvenne m[yc]k[e]t breda hällar å h[var]dera sidan, men på långsidan af en m[yc]kenh[e]t höga, smala stenst[ycken], liknande sig till stolpar.⁴⁵¹⁴

❖ 407 ❖ *Gräfning*

Sedan den öfversta jordskorpan blifvit bortkastad, förekommo såsom wanligt lösa stenar i stor myckenhet. Ibland dem upptäcktes en halft förstenad tand af sällsamt utseende. På 6 tums djup låg en stor stenhäll, som intog centrum af grafven. Denna häll war 2 arsh[in] + 10 tum lång[,] 1 arsh[in] + 10 tum bred på bredaste stället och innehöll i tjocklek 6 tum. Stenen låg med sin långssida långsåt grafven. I vestra ändan fortsattes denne häll af ett mindre stenstycke. Dessa tvenne stenar utgjorde locket till grafven Någon ting liknande sig till kista kunde här likwäl icke warseblifvas. ❖ Under de tvenne omförmälda stenstycken fanns på 1 arsh[in] + 7 tums djup ett fragmentariskt skelett. Deraf återstod intet vidare än n[å]gra m[yc]k[e]t multnade benskärfvor. Skelettet låg på långsidan af grafven, men något spår af hufvud kunde ej upptäckas. Af de öfriga benens läge hade man anl[edning] att förmoda hufvudet hafva legat i öster.

❖ 408 — Gräfningen fortsattes ända till 1 arsh[in] + 10 tums djup, utan att något vidare kunde upptäckas.

Obs. 1. All sten i kurganen bestod af granit
2. Marken war sandig och förändrade ej sin beskaff[enhet] ända till 1. arsh[in] + 10 tum, då en stenbunden mark widtog.

❖ 409 ❖ Kurganen № 4.

Belägen tätt invid den föregående och ägande alldeles samma riktning som denna. Kurganen var redan i yttre motto m[yc]k[e]t fattig och liten i alla sina dimensioner[.]⁴⁵¹⁵ Stenarna (af granit) deromkring små och till största delen ant[ingen] nedfallna eller insjunkna i jorden. Kurganen ägde såsom wanl[igt] en fyrkantig form och var jemhög med marken, ofvantill starkt jordbewuxen och bar alla tecken af en m[yc]k[e]t hög ålder.

– Kurganens längd: 6 arsh[in] – 2 tum
bredd: 4 arsh[in] – 2 tum.

Under den öfra jordskorpan förekom såsom wanligt ett stenröse, som sträckte sig ända till 9 tums djup. Äfven anmärktes en fyrkant af stående stenar liknande sig till en graf, åtminstone hvad dimensionerna ❖ beträffar. I detta kummel funnos inga stora hållar eller lock öfver grafven.

❖ 410

– Sedan röset upphört widtog en lös sandjord⁴⁵¹⁶, hvori ingen förändring upptäcktes ända till närmare 2 arshins djup, då en stenbunden mark widtog.

– I denna graf upptäcktes icke det allra ringaste, icke ens ett benstycke.

❖ 411 ❖ *Slägter i Agínska domen*

1. Kargana *Chargana	8. Barun Xaatsai
2. Xaatsaj	9. Xalbin
3. Galsut	10. Kudai
4. Sagan	11. Bodongut
5. Sʉn Kʉbdʉt	12. Batanaj
6. Barun Kʉbdʉt	13. Gotschit
7. 'Sarait	

4515 According to Цыбиктаров 1998: 121, the low kurgans belong mostly to the older phase of the Slab Grave culture, from the 13th to the 8th century BCE. (TS)

4516 *sandjord* || jord

- 4517 feber || en
 4518 Argalej at ca. N51°21'24"
 E114°5'9". (TS)
 4519 Turá || ~ (25)
 The village was situated at
 ca. N51°32'32" E114°4'48". (TS)
 4520 At N51°35'35" E114°9'13". (TS)
 4521 Žimbira at N51°21'24" E114°5'9".
 Castrén must have been in
 Žimbira before continuing to
 Tura. (TS)
 4522 At N51°32'31" E114°4'58". (TS)

* Dessa slägter woro fordom förenade med Chorinska Buräterne och deras upprinnelse är densamma. Dock hafwa de Aginska slägterna alltid bott innom sitt närv[arande] område. Endast några få äro inwandrade ifrån Chorinska steppen. I hela sitt lefnadssätt öfverensstämma de Aginska Buräterne med de Xorinska.

412

413

D. 24 Junii/6 Julii.

Ehuru mycket illamående afreste jag dock i dag ifrån den odrägliga Aginska domen. Knappt hade jag tillryggalaggt 20 verst, förrän ett häftigt oväder utbröt. Stormwinden rasade med utomordentlig styrka och efterföljdes snart af ett ihållande, starkt regn. Vägen war emellertig högst eländig. Den ledde öfver en hög, ojemn, träckig ås. Under sådana omständigheter kunde ej annat inträffa, än att jag innan kort angreps af en häftig frossparoxysm, som snart öfvergick till feber⁴⁵¹⁷.

*Argalejskoje*⁴⁵¹⁸ posselenie (45 v[erst]) en liten Rysk by, som bär sitt namn af bäcken *Argaleja*, hvilken infaller i *Turá*. Byn bebos af deporterade och deras afkomlingar.

414

— Här låg jag i stark feber nära ett helt dygn, fortsatte sedan min resa med stor nöd till *Turá*⁴⁵¹⁹, en liten Rysk by, vid floden *Turá*, som utfaller i *Ingadá*⁴⁵²⁰. Vägen war fortfarande dålig, marken dels stenig, dels sank och mycket skogig. Öfverhufvud tilltog skogen allt mera, ju längre jag aflägsnade mig ifrån Aginska domen. Den bestod här af fura, lärkträd, björk och vide.

*Жимбиринская*⁴⁵²¹, 25 v[erst] ifrån Argalejsk; 5 verst från Tura, en liten Rysk by, vid *Жимбира*, som infaller i Tura⁴⁵²². Här låg jag åter några

timmar i frossfeber, men fortsatte ändock min resa 15 verst till allmänna postvägen.

— Följande dagen d. 26 Junii [g. st.] anlände jag till Tschita och måste genast intaga sjukbädden, hvarå jag låg i fyra dagar.⁴⁵²³ Derefter fortfor min hellsa ännu att wara mycket wacklande. Det oaktadt anträdde jag

415

D. 8/20 Julii

min resa från Tschita. Redan den första dagen af min resa blef jag wid öfverfarten af Jablonnoj chrebet så illa rådbråkad, att ett nytt utbrott af sjukdomen syntes oundgängligt. Också inträffade samma dag ett starkt regn, som utan afbrott öfversköljde mig i mitt öppna equipage. På de eländiga stationerna fanns icke ens en stuga, der de utblotta klädesplaggen [ ].⁴⁵²⁴ Ej under om i sådana omständigheter frossbrytningar esomoftast läto känna sig. Tillfälle till uppehåll fanns ingenstädes och jag war i sjelfva verket äfven angelägen om att så fort som möjligt hinna till Werchneudinsk i⁴⁵²⁵ hopp att der erhålla läkare-hjelp. Också anlände jag till sistn[ämnda] stad d. 11/23 Julii med lifvet, men med frossan i alla lemmar och leder.

416

— Under vägen från Tschita till Werchneudinsk kunde jag ej anställa några rese-betraktelser dels för min sjukdoms, dels för ovädrets skull. Att upprödja kurganer kunde alls icke komma i fråga. Också woro de på denna wäg, liks[om] öfwerhufvud bakom Bajkal mera sällsynta. De förnämsta kurgangrupper har jag här observerat wid floderna *Agá, Onón, Ingada, Njertscha, Uda* o. s. v. Äfven wid Schilka skola kurganer förekomma, men vid *Argun* har jag ej warseblifvit dem.

4523 See also Castrén's letter to Rabe, 3/15 July 1848 in the volume of letters in this series.

4524 Castrén has left the sentence incomplete.

4525 i || och

4526 *gingo* || beta[de]

4527 *en* || ett

4528 Steamer traffic on Lake Bajkal began in 1844. There were two steamers on the lake in the late 1840s. Wikipedia: История судоходства на Байкале, https://ru.wikipedia.org/wiki/История_судоходства_на_Байкале. (TS)

4529 This should be the right bank (east) of the River Angara. The River Ida runs into the Angara at N53°11'11" E103°23'6". (TS)

4530 This is also on the right bank of the Angara. The River Kuda discharges into the Angara at N52°25'51" E104°6'56". (TS)

4531 This should be the left bank (west) of the Angara, because the village of Balagansk is situated at N54°0'43" E103°3'51". (TS)

4532 Also this region is situated on the left bank of the Angara. The coordinates of the village of Alar' are N53°4'12" E102°32'34". (TS)

417

— Emellan *Tschita* och *Werchneudinsk* färdades jag på en ny väg blott ifrån Chorinska domen till *Werchneudinsk*. Vägen gick fortfarande utmed stranden af *Uda*, som å hvardera sidan på ett litet afstånd från flodbädden företedde ansenliga höjder, bevuxna med svart skog, mest lärkträd. —

— Burätiska jurt af träd, vojlok, bark, trädrötter voro å stepperna öfverallt synliga och betydliga boskapshjordar *gingo*⁴⁵²⁶ i gräsbetet.

På vägen ifrån *Werchneudinsk* till *Irkutsk* insjuknade jag i frossa och rödsot, hvilka nästan betogo mig medvetandet. Jag öfverfor *Bajkal* i ett⁴⁵²⁷ ångfartyg⁴⁵²⁸ och anl[ände] till *Irkutsk* den 14 Julii [g. st.]. Här låg jag sjuk i flera weckors tid, men njöt lyckligtvis ordentlig läkarewård.

418 Obs.

— Det berättas att man i kurganerna funnit Schaman-mössor och andra till Schaman-kostymen hörande st[ycken].

— Item panzar-skjortor.

— I den Sabajkalska nejden finner man öfverallt på stepperna kanaler, bland h[vil]ka somliga sägas vara ända till 20 verst långa. De hafva tjenat till att bewattna stepperna. —

— I trakten af *Irkutsk* norr om *Bajkal* finnas följande Burät-domer:

1. *Idinskaja* дума, venster om *Angara*⁴⁵²⁹
2. *Kudinskaja* id[em]⁴⁵³⁰
- b) 3. *Balaganskaja* höger om *Angara*.⁴⁵³¹
4. *Alarskaja*, id.⁴⁵³²

419 *Irkutsk*⁴⁵³³

— D. 18 (30) Augusti afreste jag från Irkutsk efter 1 månads medicinering. Redan den andra dagen af min resa erhöj jag det fjerderecedivet af frossan, som sedermera fortfor att plåga mig allt intill min ankomst till Krasnojarsk. Paroxysmerna woro stundom så svåra, att jag låg hela dygnet om på stationerna och derunder ägde föga begrepp om min tillvaro.

Den leda frossdemonen hindrade mig att egna en noggrannare uppmärksamhet åt neyden. Så mycket föll dock lätt i ögonen, att landet närmast Irkutsk war mycket fruktbarande, gräsrikt och bewuxet med en gles björkskog, här och der lärkträd. Wackra fält bredde sig öfverallt för ögat; de woro jemna, steppartade, utan tuffor, buskar och annan bihang. Långsluttande höjder woro öfverallt synliga, men höga branta berg ingenstädes. Innewånarne woro idel Rysar wid stora vägen, men på sidorna bodde äfven Buräter och Tunguser (i s[yinner]h[e]t wid floden Bjelaja⁴⁵³⁴).

423 — Ju mera jag närmade mig till Nishneudinska kretsen, desto sterilare blef bygden. Öfverallt en djup skog, bestående af furar, blandade med björkar, men nästan ingen lärkskog. Branta berg och bergsåsar. Byarna woro små och ägde ett fattigt utseende, allt wittnade om armod.

— I trakten af Kansk widtogo åter wackra, gräsrika, med⁴⁵³⁵ gles björk bewuxna fält. Åter widtogo⁴⁵³⁶ stora⁴⁵³⁷ byar och allsköns wälmåga hos innewånarne⁴⁵³⁸.

— The-karawaner hela vägen utefter.

— Obs. Husen rödaktiga.

4533 From here, see Castrén's letters to Rabbe and Sjögren, 12/24 Aug. 1848, in the volume of letters in this series.

4534 The River Belaja discharges into the Angara from the left (south-west) at N52°55'18" E103°40'7". (TS)

4535 *med* || björk

4536 *widtogo* || an

4537 *stora* || ~ wälmående

4538 *innewånarne* || n

- 4539 Castrén means the River Oka (Аха). See p. 1446. (TS)
- 4540 The River Zima discharges into the Oka (Аха) from the left (south-west) at N53°52'40" E102°3'23". (TS)
- 4541 Probably Old Style.
Castrén had arrived in Krasnojarsk before the middle of November (New Style). His health was poorer than ever before; in Balaj east of Krasnojarsk, N55°52'12" E93°59'7", the local people expected him to die at any moment. See his letters to Rabbe and Sjögren, 3/15 Nov. 1848, in the volume of letters in this series.
- 4542 The River Argut (Ak-Alaxa) runs into the River Katun' from the right 390 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4543 Castrén means the River Turulu, running into the River Abaj from the left 39 km from the mouth of the latter. (TS)
- 4544 The River Abaj runs into the River Koksa from the left at N50°23'44" E85°6'18". (TS)
- 4545 *biflod* || två bifloder
- 4546 The rest of the rivers listed here cannot be identified. There are, however, rivers with similar names in other water systems. (TS)

Etaper och half-etaper

— Under vägen från Irkutsk till Krasnojarsk öfverfor jag följande floder:

1. Angara 2. Kitoj 3. Bjelaja 4. Aka⁴⁵³⁹ 5. Sima (Зима)⁴⁵⁴⁰, 6. Bjelaja 7. Uda 8. Birjusa 9. Kan 10. Jenisej.

✠ 424 ✠ I trakten af Kansk förekomma m[ån]ga sällsamma ortsnamn, sås. *U<j>år, Balaj, Kutskun*

— Med afs[eende] å ortsnamnen bör märkas att många bland dem här i östra Sib[irien] synas vara bildade ex analogia genom tillsattsens af en bokstaf uti ordets början, ex. *Oja & Koja; Uda och Kuda, Ija och Kija; Kym (Kem), Tym, Sym, Pym[.]*

jfr. äfven: *Om* (omsk) och *Tom* (Tomsk)

✠ 425 ✠

_____

_____

D. 16. November.⁴⁵⁴¹

Afreste jag ifrån Krasnojarsk och anlände helskinnad till *Tomsk* d. 20 November.

Anmärkningsvärda ortsnamn

i södra delen af Tomska Gouvernementet:

Argut, en biflod till *Katunj*⁴⁵⁴² jfr. *Irkut, Surgut Turum*⁴⁵⁴³, en biflod till *Abaj*⁴⁵⁴⁴, som faller i

Koksa, en biflod till *Katunj*.

Narym, biflod⁴⁵⁴⁵ till Irtisch i öfversta loppet⁴⁵⁴⁶ <Сусій> Нарымъ, d[it]o, d°

✠ 426 ✠ *Uba*, en stor biflod till Irtisch

Ul'ba (Ульба) D°

Schulba, biflod till Irtisch

Anuj, biflod till *Katunj*

_____

Oksa, en af källfloderna till *Tom*.⁴⁵⁴⁷
Usa (Уса), biflod till *Tom*.⁴⁵⁴⁸
Suma (Сума), en biflod till *Tschulym* (ЧУЛЫМЪ)
 wid sjön ЧАНЪ.⁴⁵⁴⁹
*Mungai*⁴⁵⁵⁰
*Sungai*⁴⁵⁵¹
Alambaj (Alamboj)⁴⁵⁵²
*Uran*⁴⁵⁵³

} små bifloder
 i *Katunjska*
 flodsystemet⁴⁵⁵⁴

427 D. 25 November⁴⁵⁵⁵ afreste ifrån Tomsk och er-
 nådde efter 212 verst den lilla staden *Kolyvan*⁴⁵⁵⁶.
 Efter att härifrån ännu hafva tillryggalagt
 en station framåt befinner man sig på *Barabá*, som
 anses begynna der de så k[al]l[a]de Заводские
 крестьяне (d. ä. de under Barnaulska bruken⁴⁵⁵⁷
 lydande) bönder) upphöra och kronobönderne
 (Государствие крестьяне) vidtaga. *Baraba* är en
 sterr, bewuxen utmed wägen mest af björk och
 asp. Lärkträd, gran och tall finnes ej. Åkerbruk
 och boskapsskötsel utgöra här hufvudsaken –
 Inga kurganer.⁴⁵⁵⁸

428 [–] *Ilmen* (ИЛЬМЕНЬ), en sjö wid *Mjatskij* savod
 ej långt från *Slatoust*⁴⁵⁵⁹.
 – *Turu-Tau* är en bergstopp i *Orenburgska* Gou-
 vernementet. Denna topp tillhör *Uralska* syste-
 met, är⁴⁵⁶⁰ en fyrkantig coloss och äger utse-
 endet af ett hus. Tatarerne berätta att en deras
 höfding *Thur* haft sin borg på detta berg.

429 Anmärkningsvärda flodnamn

Turá, 1. en flod, som i⁴⁵⁶¹ *Njertschinska* området
 faller i *Ingada*, 2. ett berg i dess närhet 3. en by
 wid samma flod.⁴⁵⁶²

✕ Ordet är Turkiskt

- 4547 This river cannot be identified.
 (TS)
- 4548 The River *Usa* runs into the
 River *Tom*' 651 km from the
 mouth of the latter. (TS)
- 4549 The River *Suma* discharges into
 the River *Čulym* from the left
 222 km from the mouth of the
 latter. (TS)
- 4550 The River *Mungaj* discharges
 into the River *Alambaj* (*Lesnoj*
Alambaj/Bolšoj Mungaj) from
 the right 12 km from the mouth
 of the latter. (TS)
- 4551 The River *Sungaj* runs into the
Ob' 3333 km from the mouth of
 the latter. (TS)
- 4552 The River *Alambaj* runs into
 the River *Čumyš* 260 from the
 mouth of the latter. (TS)
- 4553 This river cannot be identified.
 (TS)
- 4554 As shown by the other end-
 notes, this is not correct. (TS)
- 4555 Probably Old Style.
- 4556 Situated north-west of *Novo-*
sibirsk at N55°18'20" E82°44'20".
 (TS)
- 4557 *Barnaul* is an industrial town at
 the *Ob*' at N53°21'55" E83°46'24".
 There was both silver and gold
 mining in the region. Sjöström
 1909. (TS)
- 4558 *Castrén* travelled from *Krasno-*
jarsk to *Omsk* in 12 days. He
 was in *Ufa* in December. See
 his letters to *Rabbe*, 2/14 Dec.
 1848 and to *Sjögren*, 21 Dec.
 1848/2 Jan. 1849, in the volume
 of letters in this series.
- 4559 Lake *Il'men* cannot be identi-
 fied. (TS)
- 4560 är || och k
- 4561 i || faller

4562 Castrén's diary notes end here. From Sjögren's diary we know at least something about his stay in St Petersburg. He arrived there on 12/24 January and left on 10/22 February.

Sjögren related on 25 Jan.: "Besök af den från sin resa återkomna Castrén, som åt frukost hos oss."

27 Jan.: "Besök af Castrén."

29 Jan. "Besökte [- -] Castrén, som sedan följde mig hem."

30 Jan. "Om aftonen [besök] af Fru Vater med broder, Böhlingk med fru, Castrén, Sirén med fru och dotter, fru Brosset med dotter och Schiefner."

2 Feb.: "Castrén fann jag hem."

6 Feb.: "F[ör]m[iddagen] besök af Castrén. [- -] Om aftonen besök af Hamel, Kunik, Radlof med fru, Castrén, Böhlingk och Zandt med fru och dotter." KK Coll. 209.76 Eph. 25, 27, 29, 30 Jan., 2, 6 Feb. 1849.

Joseph Christian Hamel/Iosif Kristianovič Gamel' (1788–1862) was a geographer of Volga German background and an Academician at the Academy of Sciences. Joseph Christian Hamel, Wikipedia: https://de.wikipedia.org/wiki/Joseph_Christian_Hamel.

Ernst Eduard/Arist Aristo-
vič Kunik (1814–1899) was a

historian of German background at the Academy of Sciences. Большая российская энциклопедия 16: 344. Radlof in the context of the 1840s in Russia cannot be identified.

7 Feb.: "F[ör]m[iddagen] besök af <----->, <Schreiber> och Castrén."

8 Feb.: "Besök af Castrén."

11 Feb.: "Besök af Nordmann och Castrén." KK Coll. 209.76 Eph. 7, 8, 11 Feb. 1849.

Alexander von Nordmann (1803–1866) was a Finnish zoologist and palaeontologist of German background who had been working in Berlin and was later engaged as teacher in Odessa but had just been appointed Professor of Zoology and Botany at the Alexander University in Helsinki. He is considered to be the first internationally renowned Finnish zoologist. Leikola 2001.

13 Feb.: "Hos Castrén, med hvilken jag om aftonen återvände hem, hvaräst jag förefann Brosset med dess d[o]t[ter]. Sednare kom ännu Böhlingk."

14 Feb.: "Besök af Castrén, hvilken jag följde till Sirén till middag."

15 Feb.: "Med Castrén hos Frähn till middag, [- -]"

17 Feb.: "Om morgonen hos Castrén, hvilken jag tillställde

bref att medföra till Professor Ilmoni och Professorskan Blomqvist.” KK Coll. 209.76 Eph. 13–15 Feb. 1849.

Immanuel Ilmoni (1797–1856) was professor of medicine at the Alexander University in Helsinki. Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=12699>.

Mrs. Kristina Charlotta Blomqvist, b. Haring, (d. 1850) was the widow of professor Alexander Blomqvist who had died in December 1848. Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=12853>.

20 Feb.: “Besök af Castrén, som i dag förnämligast äfvensom redan i går sysselsatte mig, i det jag controllerade afskriften af hans egen bericht till nästa – morgondagens – session och sjelf dertill förberedda 2 af mig, 1 om saker, som han medhämmtat för Akademien och 2. förslag till ytterligare understöd för honom, på det han må kunna sorglös och ostörd skrida till bearbetning och utgifning af sina Materialier.”

21 Feb.: “Jag föredrog i Klasen såväl Castréns egen redovisning för sin resa, som ock min derpå grundad motion att i 3 års tid <än> ytterligare bevilja

honom 700 Rubel silfver för år att kunna uteslutande egna sig till utarbetande af sina samlade Materialier, i likhet med hvad af Akademien förut i dylika fall blifvit tillgjordt. Naturligtvis hade ingen i Klassen att anmärka deremot och det beslöts att derom i högre Ort göra en vederbörlig hemställan. För att kunna förkunna C[astrén] detta Resultat före hans afresa, hade jag budit honom i dag till middag ock jemte honom hans <vän> Sirén, Pastor Zandt, Öfverste-löjtnant Tigerstedt, Professor Nordmann, samt af Akademiens ledamöter Middendorff, Böhtlingk och Kunik.” KK Coll. 209.76 Eph. 20, 21 Feb. 1849.

Colonel Lieutenant Tigerstedt is apparently Axel Fredrik Tigerstedt (1813–1870), later Major General in the Russian army. Tommila 1964: 1401.

This is the only documented event when Castrén met Middendorff, although they probably also met on other occasions during Castrén’s stay in St Petersburg in 1849.

22 Feb.: “Wid middagen hos Siréns 1 Pomerans sup och <3> glas rödt win, hvarpå Castrén efter caffet kl[ockan] 5 afreste åt Wiborg och Helsingfors.” KK Coll. 209.76 Eph. 22 Feb. 1849. (TS)

- 4563 The mscr of this fragment KK Coll. 539.26.22 (Varia 1.22) p. 279–282 consists of two sheets of 18 x 21 cm. The text is probably an unpublished article mscr on Castrén's excavations in Irkutsk region.
- 4564 *Både i denna [...]* || *mennisk* ben af m[enni]skor, kalfvar, får, fåglar, hundar, ~~och~~ men inga redskap. I hvarje graf förekom ett lik, som låg ~~med öster~~ i bar jord med hufvudet i ~~öster~~. Utvändigt woro ~~<k--a>~~ grafvarna försedda med höga fyrkantiga stenväggar, ~~men i saknad~~ hvilka i tre hvarf omgifva Utvändigt woro grafvarna försedda i öster
- 4565 *både [...] skilda* || n[å]g[o]t stör[re]
- 4566 *höga kummel* || 1. familje-grafvar || 2. stora
- 4567 *mket allmänna* || allmännaste
- 4568 *ofta med* || wanligtvis <wid>
- 4569 *Såsom [...] familje-grafvar* || Invändigt <->
- 4570 *de [...] liken* || 1. Minusinsk <----> || 2. liken i de
- 4571 *icke vester* || i öster
- 4572 Mscr: vester
- 4573 *Dessa [...] frestad* || 1. Oaktadt detta || 2. Ehuru dessa och många andra olikheter <skulle> på det kraftigaste af
- 4574 *är* || wore

Appendix 30.1

- ☞ 279 ☞ Både⁴⁵⁶³ i denna⁴⁵⁶⁴ och några andra närbelägna Kurganer förekommo multnade ben af m[enni]skor, kalfvar, kor, får, hundar, fåglar och andra slags föremål, sådana jag uppgräfvit i de Minus[inska] graf-kumlen. Oaktadt det likartade innehållet äro dock de härvarande grafvarna både⁴⁵⁶⁵ till sin yttre och inre const[ruktion] ☞ betydlig[e]n skilda ifrån de Minusinska. Här har jag hitintills icke funnit några höga⁴⁵⁶⁶ kummel hvilka i Minusinska kretsen äro m[yc]ket⁴⁵⁶⁷ allmänna, utan endast små, fyrkantiga, ofta⁴⁵⁶⁸ med tredubbla stenväggar omgifna grafvar, hvilka wanligtvis äro jemnhöga med marken. Såsom⁴⁵⁶⁹ sjelfva det yttre utwisar, äro grafvarna härstäde[s] icke allmänna familje-grafvar, utan innehålla blott ett enda skelet[t]. Då i de⁴⁵⁷⁰ Minus[inska] grafvarna liken nästan alltid träffas liggande [i] en kiåta af träd eller sten[,] man och hustru i samma kiåta, så har jag deremot härstädes icke funnit några spår hvarken af träd- eller stenkistor. Anmärkningsvärd är äfven den omständighet, att liken härstädes ligga med hufvudet icke⁴⁵⁷¹ ☞ vester, såsom i Minus[inska] kretsen, utan alltid i [öster]⁴⁵⁷². Dessa⁴⁵⁷³ och många andra olikheter, som jag nu ej ärnar vidröra, är⁴⁵⁷⁴ man frestad att sluta till grafvarnas olika ursprung, men det är
- ☞ 280
- ☞ 281

anmärkningsvärdt att Mong[olerne]⁴⁵⁷⁵ hålla äfven de härwarande grafvarna för ett verk af Kirgiser⁴⁵⁷⁶ och af⁴⁵⁷⁷ sådan anledning benämna dem än Kirgisi ür, än åter med det ifrån Turk[iskan] lånade *köhö*⁴⁵⁷⁸ *kyhö*, *kyhö*, *kysö*, *kycö*, såsom ordet⁴⁵⁷⁹ i särskildta] dial[ecter] uttalas. Det⁴⁵⁸⁰ berättas såsom alldeles afgjordt att Kirgiserne⁴⁵⁸¹ fordomtida ströfvat på dessa stepper och att denna berättelse icke är ogrundad, bevisas af Turkiska orsnamn, hvilka ☞ äfven i denna nejd tidt och ofta påträffas. Emellertid kan man med all⁴⁵⁸² sannolikhet antaga, att åtm[instone] icke alla härwarande grafvar äro gjorda med Turkiska händer, utan kanske till största delen är ett verk af Mongolerne. Buddhismens⁴⁵⁸³ anhängare uppresa wäl inga offerstenar wid den aflidnes graf, men bland Burät[erne] gifvas ännu i dag många Schamaner, wid hvilkas begrafning utom⁴⁵⁸⁴ otaliga andra ceremonier iaktages det bruk, att grafven liksom i fordna dagar omgifves med en trefalldig stenring. Såsom tjenande till hviloläger endast för Schamaner kunna⁴⁵⁸⁵

Med denna winning

— Ifrån den Aninska steppen fortsatte jag min färd⁴⁵⁸⁶ utmed den⁴⁵⁸⁷

- 4575 *Mongg. [...] härwarande* || trad[itio-
nen] tillskrifver de här[warande]
4576 *Kirgiser* || Turk[iska] folkslag och
4577 *af[...] benämna* || benä[mna]
4578 *köhö* || ordet
4579 *ordet* || det
4580 *Det [...] afgjordt* || Det heter
4581 *Kirgiserne* || T
4582 *all sannolikhet* || sanno[likhet]
4583 *Buddhismens* || 1. Wissel[igen] || 2.
Såsom dessa gra[fvar] || 3. <---->
4584 *utom [...] andra* || 1. bland annat || 2.
utom <---->
4585 *kunna* || 1. ~ dessa || 2. ~ de benämnde grafvar[na] || 3. ~ <-->
4586 *färd* || <---->
4587 *den* || ~ stora Njertsch[inska] farwägen